

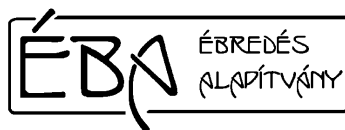
GÁTSZAKADÁS

Okkultizmus a nevelésben

Az előadások és korreferátumok elhangzottak a Keresztyén pedagógusok péceli konferenciáján, 2000 tavaszán

Szerkesztette:

Margit István

Pécel, 2002

© Ébredés Alapítvány 2002
Minden jog fenntartva. „All rights reserved.”

Kiadja az Ébredés Alapítvány
Levélcím: 2119 Pécel, Kálvin tér 2/b.
Telefon: (28) 452-334

Felelős kiadó: Szabó László
Szerkesztő: Margit István
Lektorálás: Mórén Tamásné és Latinovits Ágota
Tördelés: Horváth Mária
Borító: Éjféli Kiáltás Misszió

Készítette az Éjféli Kiáltás Misszió Nyomdája
Felelős vezető: Nagy Erzsébet

ISBN 963 00 921 8

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó (Margit István)

Bevezetés (Mayer Zoltán)

Az ezoterikus gondolkodás táptalaja: posztmodern kultúránk (Dr. Pálhegyi Ferenc)

Hol vannak a démonok? (Dr. Pálhegyi Ferenc)

Lelki immunológia (Dr. Erdélyi Judit)

New Age az iskolában (Draskóczy Gábor)

A Waldorf-pedagógia és szellemi háttere (Ifj. Alföldy-Boruss Dezső)

A Waldorf-pedagógia célkitűzéseinek és hatásrendszerének elemzése (Zila Péterné)

Fantázia- és szerepjátékok (Ifj. Alföldy-Boruss Dezső)

Fantázia- szerepjáték (Horváth Ákos)

Harry Potter, aki mágiába vezeti a gyermekeket (Hargita Péterné)

ELŐSZÓ

A családok összeomlása napjaink társadalmát sok helyen alapjaiban rengeti meg. Szinte katasztrófaszámba megy a válások és a meg nem kötött házasságok aránya. Szociológusok, oktatás- és nevelésügyi szakemberek, pszichológusok, jogászok és politikusok tömege próbál meg választ keresni ennek okára, illetve megoldásra lelni ebben a helyzetben. Feltárják, olykor orvosolják a kialakult helyzetet, de – valljuk meg – nem sok eredménnyel. A szakma mintha csődöt mondott volna ezen a területen. Azonban nem kevés azoknak a száma, akik azt vallják: a kérdés lelki módon való megközelítése vezethet el igazából a megoldáshoz.

A szétesett családok szenvedői alanyai leginkább a gyermekek. Iskolákban, oktatási intézményekben nyomon követhető leginkább, hogy milyen magas az ún. csonka családok száma. Itt nem csak a gyermekét egyedül nevelő édesanyákra vagy édesapákra kell gondolni, hanem a széthullott családok romjain keletkezett újabb életközösségekre is, ahol hatványozottan érvényesül az „én gyerekem, te gyereked, mi gyereünk” szemlélete...

Sérült gyermekek azonban nemcsak sérült házasságokban „teremnek”. Konzolidált, olykor keresztyén háttérrel rendelkező családokból is érkeznek olyan fiatalok, akik komoly lelki, beilleszkedési és egyéb problémákkal küszködnek. Mi lehet ennek az oka? Megszokott dolog ilyenkor, a szülőket vagy a tanárokat hibáztatni (akik olykor még egymásra is mutogatnak), ám ők legtöbb esetben határozottan visszautasítják az ilyen és hasonló feltevéseket. A probléma összetettebb, mintsem gondolnánk!

„Mi romlott el, és hol?” – hangzik el gyakran a kérdés. A gyermekek viselkedésében és magatartásában bekövetkező rendellenességek sok mindenre vezethetőek vissza: a családon belül átélt traumák (elutasítottság, szeretet hiánya, különbségtétel, a rossz szülői példa, túl sok fegyelmezés vagy éppen a gyermek számára terhes kényeztetgetés), az iskolában tapasztalt kellemetlen élmények (a pedagógus nem megfelelő viszonyulása, az osztálytársak viselkedéséből fakadó nyomások), egyéb összetevők (a gyermek elutasítja saját magát, személyes tragédiák, örökletes tényezők).

A fentiek figyelembe vétele mellett az sem mellékes, hogy a felnövekvő nemzedéket talán még soha nem érte annyi negatív hatás, mint napjainkban. A liberális eszméktől áthatott pedagógiai szemlélet egyrészt túl sok olyan módszert alkalmaz, amelyek alkalmasak arra, hogy kedvezőtlenül befolyásolják a serdülők felnőtté válását, másrészt olyan szellemi áramlatok meghonosítását teszik lehetővé, amelyek komoly veszélyt jelentenek az ifjúság számára. Ezek olykor még végzetesek is lehetnek számukra – gondoljunk csak olyan különböző extrém megnyilvánulásokra, amelyek súlyos lelki elváltozásokat eredményeztek egy-egy fiatal életében, vagy éppen öngyilkosságba hajszoltak.

A veszélyt nem szabad bagatellizálni. Legalább is erre engednek következtetni azok a törekvések, amelyek komoly szakemberektől, pedagógusoktól, orvosoktól, pszichológusoktól indultak el a közelmúltban az ország határain belül, és azon túl. Egyre több előadás hangzik el, s mind több könyv jelenik meg, amely igyekszik felhívni a figyelmet arra a valós tényre, miszerint veszélyben vannak a gyermekeink. Hasonló „belső kényszerből” született ez a kötet is, amely kevés kivétellel egy konferencia előadás-anyagából állt össze. Az előadók nem vallják magukat mindannyian a gyermekkori problémák szakértőinek, de többen közülük tapasztalatokkal rendelkező, hivatásukat gyakorló szülők, nagyszülők. Hiszik és vallják, hogy Isten adott nekik némi bepillantást a fiatalok között tapasztalható számos probléma okára és megoldására. Nemcsak felismerték a valós veszélyt, hanem megoldást tudnak kínálni, sőt segíteni is készek a problémák felszámolásában

Tankönyvként, tananyagként ajánlom ezt a könyvet, olyanoknak, akik felelősséget vállaltak a felnövekvő nemzedékért, akiket foglalkoztat a jövő generációjának sorsa, s akiknek nem közömbös, hogy milyenek lesznek diákjaik, gyermekeik, unokáik. Hiszem, hogy nagy áldást nyer általa mindaz, aki olvassa és alkalmazza!

Margit István
szerkesztő

BEVEZETÉS

Sajnálatos, hogy ma Magyarországon a nevelési programok a problémákat sokszor szociális, illetve egészségügyi kérdéssé egyszerűsítik. Gyakran lehet találkozni olyan statisztikákkal, amelyek a megyék, vagy a főváros kábítószereseiről adnak tájékoztatást és egyben háborzongató leírást a jelenlegi helyzetről. Ugyanez tapasztalható az öngyilkosságok magas számát illetően, vagy az alkoholizmus térhódításával kapcsolatban is. Ezekre az információkra nagy szükség van, de önmagukban nem jelentik a probléma kezelését. A feladat az orvos számára valóban ott kezdődik, hogy a gyermek a pohárért nyúl, vagy hogy az első kábítószeradagot beveszi. Netalán egy sikertelen öngyilkossági kísérlet után beviszik hozzá a beteget, esetleg bódult állapotban – diszkó után – balesetet szenved. A pedagógusoknak, szülőknek más a feladatuk. Meg kell előzniük, és el kell hártítaniuk ezeket az eseményeket, emellett nem szabad hagyniuk, hogy gyermekeik, tanítványaik olyan állapotba kerüljenek, amikor már nem látnak kiutat válságos helyzetükből.

Mint középiskolai pedagógiai szaktanácsadó lehetőségem van betekinteni számos oktatási intézmény munkájába. A pedagógusokat, diákokat általában igyekszem arra serkenteni, hogy gondolkodjanak el a felmerülő problémákon, s igyekezzenek azokra megfelelő gyógyírt találni. Ne csak az elmúlt évtizedekben megszokottá vált rutin-megoldásokban gondolkodjanak, hanem merjenek más értékekhez nyúlni – főként a keresztyén pedagógia értékeihez.

A világ jelentősen megváltozott körülöttünk. A nyugati országokból számos pozitív dolog mellett nagyon sok – az ifjúságra ártalmas – negatív hatás is „beszivárgott”. Soha nem látott mértékben jelentkeznek a tévhitások, szekták, amelyek szinte valamennyien a fiatalok problémáit kívánják „megoldani”. Ehelyett viszont nyomukban inkább káosz keletkezik, s előbb-utóbb kiderül, hogy még individuális szinten sem tudnak gyógyírt adni a bajokra. Kínálataik olykor vonzóbbak, mint amit az iskola ad. Azt ígérik a reményvesztett, szeretet-hiányban szenvedő gyerekeknek, hogy ők is fontosak lehetnek, s szerephez juthatnak. Ám, hogy közben ezek a fiatalok „eladják a lelküket”, arról a legtöbbször mit sem sejt. Nem ismerik az ígét: „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, önmagát pedig elveszti...” (Lk 9,25)

A fentiekből is kitűnik: Istent nem szabad kihagyni a nevelésből. Lehet, de nem érdemes, hisz ennek „eredményét” éppen napjaink erkölcsi zűrzavarában tudjuk nyomon követni. Lehet nevelni Isten nélkül, ám sokkal nehezebb, mintha vele tennénk. Nem az egyháztól és a vallástól kell féltetni ifjúságunkat, hanem attól a transzcendentális hatástól, amely a tévén és egyéb sajtótermékeken keresztül érkezik hozzájuk. Az istenfélelem biztos alapja lehet az erkölcsi nevelésnek, mert nem függ a „korszellemtől”. Ez nem azt jelenti, hogy minden iskolát egyházi iskolává kell tenni, csupán a keresztyén alapelvek megvalósulásáért kell küzdenünk. Hívó és nem hívó pedagógusoknak egyaránt. Senki sem lehet „érték-semleges”. A gyerekekkel való közvetlen kapcsolat feltételezi az őszinteséget, a helyes értékek átadásának igényét. Pedagógusként, gyakorló szülőként meg kell vizsgálnunk magunkat abból a szempontból, hogy van-e még bennünk adni vágyás, van-e közvetíteni valónk az ifjúság számára, van-e bennünk elegendő szeretet irányukba? Ők mindegyre igényt tartanak. Nemcsak egy általános állásfoglalás érdekli őket, hanem a mi személyes véleményünkre is kíváncsiak. Az önálló döntésnek, véleményalkotásnak meg kell nyilvánulnia előttük, különben a pedagógus, a szülő elveszíti kompetenciáját, nélküle viszont nem létezik pedagógia.

Vannak, akik azt állítják, hogy mindenki olyan tanítást tesz a magáévá, amelyet akar. Ez igaz, ám ebből mégsem következik az, hogy azt ad tovább, amit akar. Több pedagógus is felelőtlenül belemegy olyan technikák alkalmazásába, amelyről maga sem tudja, hogy milyen következményei lesznek. Az „eredmények” pedig sok esetben kétségbeesítőek. Ezért is int az ige: „A hamis tanítók megtagadják az Urat, aki őket megváltotta, így gyors pusztulást hoznak magukra. Sokan fogják követni kicsapongásaikat, akik miatt káromolni fogják az igazság útját, benneteket pedig szép szavakkal fognak kifosztani kapzsóságukban. Ellenük már régen készen van az ítélet...” (2Pt 2,1-3) Hogy ki a hamis tanító, annak az a mércéje, hogy amit tanít, biblikus-e vagy sem? E kötet most abban akar eligazítást adni, hogy megértsük Isten véleményét korunk „hamisságairól, tévelygéseiről”, s utat mutasson a valódi keresztyén, bibliai értékek megismerésében és alkalmazásában!

Mayer Zoltán
közoktatási szakértő

AZ EZOTERIKUS GONDOLKODÁS TÁPTALAJA: POSZTMODERN KULTÚRÁNK

Napjainkban az okkultizmus árvízként borította el a közéletet. Szinte mindenütt találkozunk vele: napilapokban, televízióban, kötetlen beszélgetésekben – munkahelyeken és baráti társaságokban. Napi téma a horoszkóp, az agykontroll, az embereket körülvevő aura, de élnek a régi babonák is a szerencsés és a veszélyes napokról, a lópatkóról, a négylevelű lóheréről, a fekete macskáról. Az okkultizmus áradata beözönlött az óvodákba és az iskolákba is, komolyan és játékosan, leplezetlenül, vagy népi hagyományörzésnek álcázva. A szülők és a pedagógusok többsége nem tulajdonít ennek jelentőséget, ha pedig valaki mégis kifejezi aggodalmát, azt könnyedén leintik.

Mi keresztyének – Isten ígését ismerve – nem hagyhatjuk szó nélkül ezt a jelenséget. Egyelőre legalább a magunk számára tisztáznunk kell, meg kell fogalmaznunk, és ki kell mondanunk, hogy mivel állunk szemben, hogy azután cselekedhessünk is. Ezért szerveztük ezt a konferenciát.

Már most, induláskor, fogalmazzuk meg attitűdünk lényegét: *az ördögöt, aki ezeknek a jelenségeknek az előidézője és működtetője, komolyan kell vennünk, de nem kell félnünk tőle.*

Néhány évtizeddel ezelőtt az ördög stratégiáját főleg az jellemezte, hogy nem létezőnek igyekezett feltüntetni saját magát és az uralma alatt működő démonokat. Az európai kultúrában élő, a természettudományos gondolkodásban nevelkedett embereket arról igyekezett meggyőzni, hogy minden jelenségnek, bármilyen szokatlan és titokzatos, anyagi oka van, elvileg minden megmagyarázható természettudományos alapon. Napjainkban pedig – úgy látszik – stratégiát váltott, az előbbi hitető módszer ellenkezőjébe csapott át: arra törekszik, hogy az emberek sokat foglalkozzanak vele, a valóságosnál nagyobb jelentőséget tulajdonítsanak az okkult problematikának, ott is őt sejtsék, ahol nincs jelen.

Nagyon fontos, hogy elfogulatlanul és józanul vizsgáljuk ezt a kérdést, Isten ígésének fényében.

Ebben az előadásban azt a meggyőződésemet igyekszem kifejteni, hogy a napjainkban tapasztalható ezoterikus hullám közvetlenül abból a csalódásból fakad, amit a 20. század sokat szenvedett embere élt át, amikor megrendült a hite mindabban, amiben elődei és ő maga is reménykedett: a társadalmi haladásban, a tudományos gondolkodásban, és az intézményesített vallásos gyakorlatban. Ebből a csalódásból fakad a *posztmodern gondolkodás*, ami táptalaja, de nem oka az okkultizmus intenzív terjedésének. Az ok maga az ördög, aki napjainkban is serényen tevékenykedik.

Kicsoda az ördög?

A Biblia válaszai: bukott angyalfejedelem, pneumatikus nagyhatalom (de nem mindenható!), Isten ellensége. Nevei a Bibliában: Sátán, Kígyó, Sárkány, Belzebub, Béliál. Lényeges, hogy nem személytelen gonoszság, hanem személy. Célja: elszakítani az embert Istentől, örök halálba dönteni; ezért mondja róla Jézus, hogy „embergyilkos volt kezdettől fogva” (Jn 8, 44). Fő módszere nem az okkult praktikák, hanem a hazugság. Összűleinket is hazugsággal vette rá a Teremtő elleni lázadásra.

Az ember bukása

Az ördög fellázadt Isten ellen és elbukott, majd az embert is fellázította és magával rántotta a bukásba.

A teremtés kapcsán abban a megbízásban és méltóságban részesültünk, hogy Isten képét hordozva (Őt képviselve) uralkodjunk a teremtett világ felett. Ehhez Isten áldást és hatalmat adott

(1Móz 1, 27-28). De a Kígyó biztatására a *jó és rossz tudásának fájáról ettünk*. Ez a tett azt a magatartást fejezi ki, hogy *Isten ne szóljon bele az életünkbe*, mert tudjuk mi magunktól is, hogy mi jó és mi rossz, mi erkölcsös és mi erkölcstelen. Más szavakkal: Istentől függetlenül a magunk nevében akarunk uralkodni, nem tartozunk számadással senkinek, magunknak mi magunk vagyunk az

Istene. A Kígyó Ádámnak és Évának megígérte, hogy a lázadó tett után

- *nem halnak meg* (noha Isten azt mondta, hogy meg kell halniuk, ha esznek arról a fáról), hanem
- *olyanok lesznek, mint Isten,*
- *tudni fogják, hogy mi a jó és mi a rossz* (1Móz 3, 4-5).

Ezzel az eseménnyel nyilvánvalóan megszakadt a bensőséges kapcsolat Isten és az ember között. Azóta nem azt tesszük, amivel Isten megbízott minket: nem a természetet, hanem egymáson igyekszünk uralkodni, a természetet pedig kizsákmányoljuk és tönkretesszük. De vajon mi lett a Kígyó ígéreteiből?

Meghalt-e az ember?

Tudjuk a Bibliából, hogy az ember kiűzetett az Éden-kertből, de azután még sok száz évig élt (1Móz 5, 4-5). Eszerint mégis a Kígyónak lett igaza?

A Biblia az *élet* és a *halál* fogalmát nem biológiai értelemben használja. *Életben van az, aki kapcsolatban áll az élet forrásával, Istennel*. Hasonlóképpen: *Azok, akik elszakadtak Istentől és tőle függetlenül élnek, halottak*.

Így használja ezeket a fogalmakat több levelében is Pál apostol:

„*Adjátok oda magatokat az Istennek, mint akik a halálból életre keltetek*.” (Róma 6, 13)
„*Titeket is életre keltett, akik halottak voltatok vétkeitek és bűneitek miatt*.” (Ef 2, 1) „*Titeket is, akik halottak voltunk a vétkek miatt, életre keltett a Krisztussal együtt*.” (Ef 2, 5) „*Titeket is, akik halottak voltatok vétkeitekben és bűnös valótok körülméletlenségében, övele együtt életre keltett megbocsátva nekünk minden vétkünket*.” (Kol 2, 13)

Hasonlóképpen ír János is: „*Mi tudjuk, hogy átmentünk a halálból az életbe, mert szeretjük testvéreinket: aki nem szereti a testvérét, az a halálban van*.” (1Jn 3, 14) „*Akié a Fiú, azé az élet; akiben nincs meg Isten Fia, az élet sincs meg abban*.” (1Jn 5, 12)

Maga Jézus is olyan embereket nevez halottaknak, akik biológiai értelemben élnek: „*Hagyd a halottakra, hogy eltemessék halottaikat*.” (Mt 8, 22) „*Bizony, bizony, mondom néktek, aki hallja az én ígémet és hisz abban, aki elküldött engem, annak örök élete van: sőt ítéletre sem megy, hanem átment a halálból az életbe. Bizony, bizony, mondom néktek, hogy eljön az óra, és az most van, amikor a halottak hallják az Isten Fiának hangját, és akik meghallották, élni fognak*.” (Jn 5, 24-25)

Bibliai értelemben összüleink meghaltak abban a pillanatban, amikor elkövették a bűnt.

„Az Isten halott” – mondta szomorúan a nihilista Nietzsche a 19. század végén. Nem tudta szegény, hogy nem az Isten, hanem az ember halott.

A nagy csalódás

Az Éden-kertből való kiűzetés óta az emberiség története csalódások és kudarcok sorozatából áll. A legnagyobb elmék minden történelmi korszakban ráébrednek, hogy valami alapvetően hibás a társadalom életében; ezt a hibát több-kevesebb sikerrel kijavítják, de akkor kiderül, hogy a társadalom élete újra elromlott – egy másik területen.

Ezt a küzdelem- és kudarc-sorozatot mutatja be Madách műve, *Az ember tragédiája*. A végkifejlet a tragédia szerint nem biztató: kihül és elpusztul a Föld. Ezért nem tölt el igazán reménnyel minket a konklúzió: *Ember küzdj, és bízva bízzál*.

Nem egyértelmű Madách drámájában, hogy *kiben kell bízni*. A bűnesetről szóló bibliai tudósításban és a mindennapokban megfigyelhető közgondolkodásban azonban egyértelmű, hogy *az ember önmagában akar bízni*.

Az önmaga istenévé vált ember első nagyszabású erőfeszítéséről és kudarcáról 1Móz 11, 1-9-ben olvashatunk: ott van leírva a Babel-torony építése. A cél: égig érő tornyot építeni (megmutatni, hogy mire képes a technika), és hírnevet szerezni. Az eredmény: a közösség szétesése. Lényegében ez ismétlődik azóta is: a merész tervek félig-meddig megvalósulnak, de az emberek közben mindig egymás ellen fordulnak: a civilizáció és a technika fejlődése nem teszi boldogabbá őket.

Utolsó nagyszabású erőfeszítésünk az újkor hajnalától a 20. század közepéig tartott. *A tudás hatalom* – ez volt a jelszó. Önbizalmunk a 19. században érte el a csúcspontot, amikor a technikai sikerek ihletésére – Wells, Verne és mások révén – létrejött a tudományos- fantasztikus irodalom, amikor a mi Petőfink is abban reménykedett, hogy a küzdelem eredményes lesz, mert eljön az az idő, amikor majd „a bőség kosarából mindenki egyaránt vehet” és „a szellem napvilága ragyog minden ház ablakán”.

Valójában a tudomány és a technika fejlődése a 20. század folyamán magasabbra jutott, mint ahogy azt az emberiség legmerészebb álmaiban sejtette – a valóság túlszárnyalta a sci-fi-írók képzeletét. Az ember mégis „nyomorult kis majom” maradt (Szabó Lőrinc nevezi így *Szu-Vu-Kung lázadása* c. allegorikus versében), mert szellemileg és lelkileg nem tudta áttörni saját korlátait: a tudás hatalma csak a szabadság illúziójára volt elég, az ellenségeskedés, a gyűlölködés és az önzés nem szűnt meg. „*Szívében végig fenevad maradt*” – írja Szabó Lőrinc. Ezért a tudomány és a technika minden eredménye – noha szándék szerint az emberiség javát, szabadságfokának növekedését szolgálja – a korábbinál fokozottabb kiszolgáltatottságot és veszélyeztetettséget von maga után.

Ami velünk – emberekkel – történt, azt vázlatosan így írhatjuk le:

Olyan akarok lenni, mint Isten!

KUDARC
Nem lettem olyan

Ebben a csalódásban van a forrása annak a gondolkodásmódnak és életszemléletnek, amely korunkra annyira jellemző, és amelyet találóan *posztmodern kultúrának* nevezünk. Valamikor a természettudományos gondolkodást neveztük *modernnek*. Ezt az jellemzi, hogy csak abban az esetben tarthatunk egy jelenséget megértettnek vagy megmagyarázottnak, ha feltártuk tapasztalati úton – rendszeres megfigyelések és kísérletek segítségével – a funkcionális hátterét, az ok-okozati összefüggéseket. A mai ember azonban ezt már nem igényli, „túl van rajta”, gondolkodása a természettudományos gondolkodás „utáni” gondolkodás.

Miben csalódtunk?

A 20. század második felének embere *az istenivé válás eszközeiben csalódtott*:

- *a társadalmi haladásban*
- *a tudományban*
- *a vallásban*
- *önmagában (az ember képességeiben és jóságában)*

Természetesen ma is vannak, akik hisznek *a társadalmi haladásban*. Tisztességes politikusaink ezek közé tartoznak. Inkább arról van szó, hogy napjainkra devalválódtak azok a jelszavak, amelyeket száz-kétszáz évvel ezelőtt a nagy forradalmak és reform-mozgalmak a

zászlajukra írtak: *szabadság, egyenlőség, testvériség, demokrácia*. Nem kétlem, hogy hamarosan erre a sorsra jut a *pluralizmus* is.

Akik a *szabadságért* síkra szálltak, ha sokszor nem vették is észre, maguk is kényszerpályán mozogtak, és kényszerpályára vezették követőiket is. Az *egyenlőséget* hirdetők megfosztották ugyan a javaktól a bővülködőket, de nem tudtak eleget juttatni a szűkülködőknek. A *testvériség* bajnokai ezerszám pusztították az embereket a nemzeti szocializmus és a kommunizmus jegyében. A *demokrácia* jelszava ma is mértékadó eszmét fejez ki, de lépten-nyomon az derül ki, hogy veszélyes helyzetben (helyzetünkre több szempontból is egyre inkább ez a jelző illik) az autokrácia bizonyul sikeresnek. Ma már sejteni lehet, hogy a *pluralizmus* aligha részesít minket a sokszínűség áldásaiban (talán nincs is neki „áldása”), ehelyett a káosz és a szétesés veszélye közelít.

Önmagukban bizonyára jók azok az eszmék, amelyek e jelszavak mögött rejlenek. De az ember, aki az Isten kijelentéséből származó örökérvényű erkölcsöt korszakoktól, társadalmaktól és kultúráktól függő, változékony (napjainkban már szituációtól függő!) erkölccsé tette, nem képes jóra használni a jót.

A tudomány és a technika eredményei lenyűgözők. A mikro- és a makro-világ törvényszerűségei egyaránt átláthatóvá, megérthetővé, megismerhetővé váltak. A tudomány által adott ismeretekre támaszkodva a technika csodákat művelt: Fel tudjuk használni azt az energiát, amely az atommag hasadásakor keletkezik. Szárazon, vízen és levegőben bravúros sebességgel tudunk közlekedni, sőt: hajózni tudunk a közeg nélküli térben is, a világűrben. De ki se kell mozdulnunk a szobából, hogy információhoz jussunk, mert van rádiónk, tévénk, telefonunk és számítógépünk.

A genetika eredményeinek birtokában az élő természetet is szinte úgy manipuláljuk, ahogy kedvünk tartja. Valóban *meghódítottuk a Földet* Istentől kapott megbízatásunk szerint.

Azért vagyunk mégis csalódottak, mert mindebből nemcsak jó, hanem talán még több rossz is következett. Az energiát, a sebességet, az információkat (folytathatnánk a felsorolást) egymás ellen is fel tudjuk használni, és ezt minduntalan meg is tesszük. A hatalom rossz erkölccsel párosulva halálunkat okozza.

Az Éden-kertben bekövetkezett tragédia kapcsán, amikor elutasítottuk Istent, mint életünk urát, hogy magunknak mi magunk lehessünk az istene, az ember valóban „*istent alkotó csodaszellemmé*” vált, amint azt Juhász Gyula írja az emberhez szóló himnuszában. Azóta ugyanis minden korszakban azon iparkodunk, hogy istent (vagy isteneket) faragjunk magunknak, akitől segítséget kérhetünk a bajban, s akit olyan tulajdonságokkal ruházhatunk fel, amelyek nem zavarják függetlenségünket, amikor vallásos témákról vagy akár életünk értelméről gondolkodunk, mert nem szól bele a döntéseinkbe sem az értékek dolgában, sem erkölcsi területen. Az ókori ember fából, kőből vagy fémből készítette az isteneit, a mai ember gondolatokkal, képzelő erővel, költésszettel stb. hozza létre a vágyainak megfelelő istent, akiről elmondhatja például, hogy „csendes ő, míg mi viharzunk, békéjét nem bántja harcunk... Ő nem az a véres isten, az a véres isten nincsen.” (Babits). Az ószövetségi próféták világosan látták, és ezért hirdették, hogy a magunk csinálta istenek tehetetlenek, nem tudnak sem beszélni, sem segíteni. A mai embernek is szükségszerűen csalódnia kell olyan istenben, akit maga kreált, s aki a valóságban nem létezik.

Akik ma elfordulnak az egyháztól és vagy az ateizmusba vagy valamilyen rajongó álvallásba menekülnek, azt hangoztatva, hogy Isten nincs, és amit az egyház hirdet, az mese, nem ismerték meg az élő igaz Istent, és azért menekülnek előle, mert valójában nem is akarják megismerni. Ahhoz ugyanis fel kellene adni azt a törekvést, hogy mi magunk legyünk önmagunk istene.

Minthogy sem a társadalmi átrendeződések és megújulások, sem a tudomány által nyert hatalom, sem a vallásos illúziók nem segítették hozzá az embert, hogy kitörjön „bűvös köréből” (Babits), önmaga börtönéből, és ezért szembe kell néznie azzal a ténnyel, hogy mégsem lett olyan, mint Isten, végül csalódik önmagában is, vagyis az emberi szellem hatalmában, és az ember eredendő erkölcsi jóságában. Ezt persze csak a legnagyobbak merik tudatosítani és kimondani, józan perceikben:

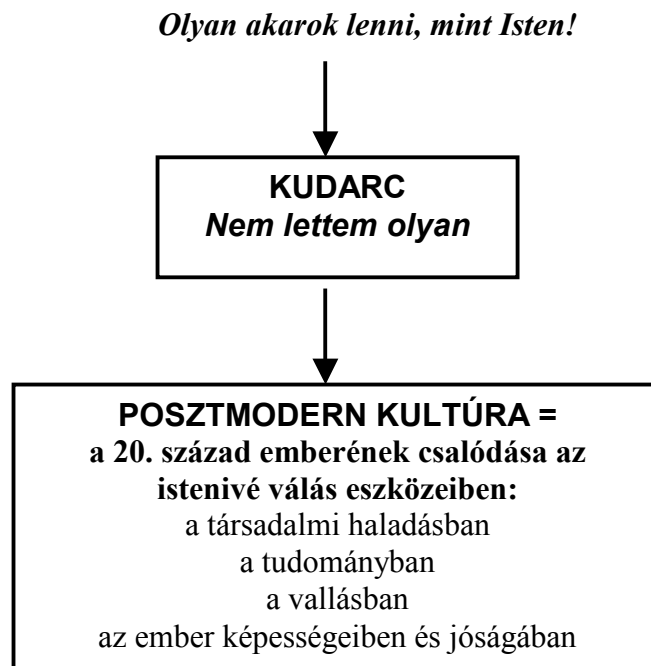
*„Az ember fáj a Földnek...
Az emberfaj sárkányfog-vetemény,
Nincsen remény, nincsen remény.”*
(Vörösmarty)

*„Én mondom: még nem nagy az ember,
csak képzeli, hát szertelen...”*
(József Attila)

„Hisz az ember az állatok alja...”
(Radnóti)

Érdekes, hogy makacs humanisták (Rousseau óta) még ma is, a világháborúk és a kegyetlen pogromok századában, ragaszkodnak ahhoz, hogy az ember eredendően jó. A különbség a felvilágosodás korának filozófusaihoz képest legfeljebb csak annyi, hogy a civilizáció helyett új bűnbakot találtak, ami megrontja az embert: ez az új bűnbak a tekintély, illetve a tekintélyelvű pedagógia. Pedig csak nyitott szem és tiszta elme kell ahhoz, hogy észrevegyük a valódi megrontókat: a természetesnek hirdetett önzést, az agresszív magatartásra nevelő filmeket, és a tekintélyelvűség ellentétét: a minden korlátot megszüntető, liberális nevelést. Isten ígéjének világosságában pedig fény derül a legmélyebb okra is: az élet és az örökérvényű erkölcs forrásától – a Teremtőtől – való elszakadásra.

Vegyük elő újra a fentebb megkezdett vázlatot, kiegészítve a most elhangzottakkal:

Abból a mély és többszörös csalódásból, amely a posztmodern kultúrát létrehozta, legalább háromféle lelki és szellemi magatartás sarjad:

- Nihilizmus
- Fogyasztói szemlélet
- Okkultizmus

Ezek, noha különböző „megoldást” kínálnak a csalódott, bajba jutott embernek, nem zárják ki egymást. De vegyük sorba őket, egyenként!

Nihilizmus

A nihilizmus a lemondás filozófiája. Jelmondata ez lehetne: *Nincs értelme semminek.*

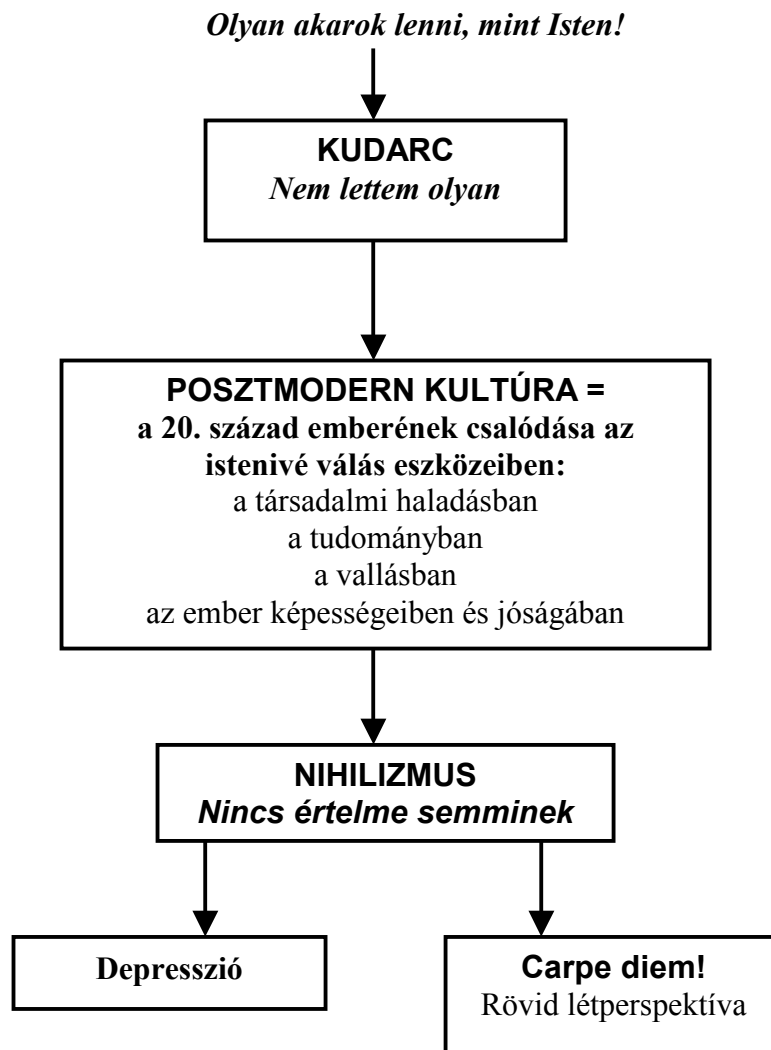
Azt hiszem, ez volt az ember első reakciója a csalódásra. Már a 19. században megjelent. Oroszországban jellegzetes figura a „lisnyij csilovjek ” (a céltalanul élő, „fölösleges ember”, például Anyegin). Nálunk Vajda János „nagy, rejtett bánata” kérdi „kiégett szívvel”: „Mért születni, minek élni?”

A 20. század elejének forradalmi és első meglepő technikai vívmányai rövid időre mintha feledtették volna a nihilizmust. De az ötvenes években újra éledt. A „fölösleges emberek” tömegesen jelentek meg az aluljárókban, miközben a Beatles-fiúk vidáman verték a gitárt: „Képzeldj és álmodozz arról, hogy semmi sincs, se országok, se határok, se menny, se pokol.”

Egyrészt társadalmi méretűvé válik a depresszió: életkedv nélkül, erőtlenséggel, semmittevéssel töltik a napjaikat sokan, miközben dohányoznak, isznak, lödörögnek.

Másrészt habzsolják a pillanatnyi élvezeteket, hiszen az élet rövid és értelmetlen. Feléled az ókori Róma dekadens jelszava: *Carpe diem* (élvezd a napot), költőibben: Szakítsd le minden pillanat virágát!

Vázlatunk tehát tovább bővül:

Fogyasztói szemlélet

Napjainkban sok embernek ez az imlikált, hétköznapi filozófiája, a nihilizmus édes testvére. Azt jelenti, hogy az ember feladja az istenivé válás ambícióját, miközben nem hisz a transzcendens világ létezésében. Létperspektívája tehát rövid: a biológiai lét végéig terjed. Elfogadja Darwin evolucionista emberképét: az ember állati ősök utódként jutott a törzsfelföldé csúcsára, de lényegében ma is ösztönlény, azaz állat. Ebből az következik, hogy legfontosabb és egyetlen igazi célja ösztöneinek (alapvető szükségleteinek) a kielégítése. Szükségletei pedig elsődlegesen biológiai jellegűek, még azoknak a szükségleteknek az esetében is, amelyek kizárólag emberinek látszanak: a szerelem a nemi vágy szublimációja, az elfogadás igénye a megkapaszkodási ösztönből ered, a szépség preferenciája egyensúlyra törekvés stb. Mindebből az következik, hogy az embernek elsődleges

joga kielégíteni az ösztöneit, létének fenntartása érdekében. Ezzel polgárjogot nyer az önzés, ami egyébként is kulcsfogalma a darwini elméletnek, mely szerint a legerősebb, a többieket legyőzni képes egyed tartja fenn a fajt.

Röviden így fogalmazható meg a fogyasztói szemlélet jelmondata: *Nem lehetek isten, ezért inkább állat maradok.* Az a lehetőség nem merül fel e szemléletmód követőiben, hogy aki nem lehet isten, attól még lehetne ember, vagyis olyan teremtmény, akit Teremtője saját tulajdonságainak egy részével látott el: kreatív hajlammal és képességgel, a bensőséges kapcsolat igényével (önfeltáró kommunikációs igénnyel: „Szeretném, hogyha szeretnének...”), személymivoltának, egyetlenszerűségének átélésével, a biológiai léten túli lét iránti érdeklődéssel, azzal a vágygal, hogy felfedezze élete értelmét és jelentőségét.

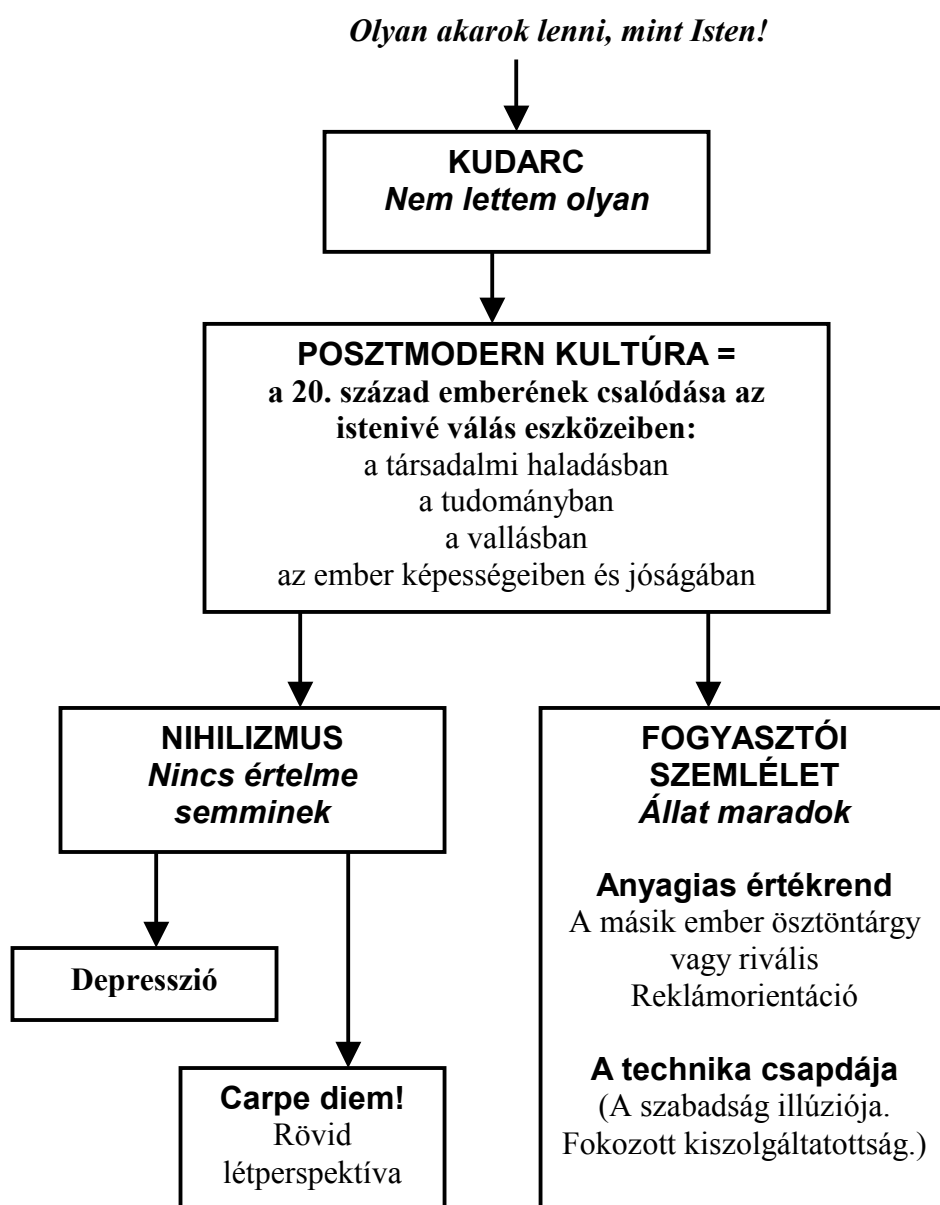
A fogyasztói szemlélet legfontosabb és legfeltűnőbb jellemzője az *anyagias értékrend*. Emiatt a választásokon annak a pártnak van esélye, amelyik jobb gazdaságpolitikát ígér (az erkölcsi megújulás és a kultúra fejlesztése kevésbé izgatja a választók többségét). A jövedelem biztosítása és növelése a mindennapi életben fontosabbnak bizonyul a családtagok közti kapcsolatok ápolásánál, amikor dönteni kell programokról, pihenésről, szabadidőről stb. Háttérbe szorul az olvasás, a színház- és a hangverseny-látogatás is – nem is szólva az egyházi alkalmakról – a pénzszerzés javára. Hívó emberek életébe is beszivárog ez a tendencia, amikor nem jut idejük az elmélyült igeolvasásra, imádkozásra, testvéri kapcsolatok ápolására. Persze nem új ez az életszemlélet sem, hiszen eszünkbe jut az evangéliumokból a gazdag ifjú története, akinek Jézus személyes barátsága nem ért annyit, hogy lemondjon a vagyonáról. Felidézhetjük Kőmíves Kelemen ismert balladáját is, melyben feláldoztak egy asszonyt fél véka ezüstért és fél véka aranyért.

Az anyagias értékrend következménye, hogy a másik ember vagy *ösztöntárgy* szerepét tölti be az életünkben, amikor azért van rá szükségünk, hogy általa kielégítsük alapvető szükségleteinket; vagy *riválissá válik*, mert veszélyezteti szükségleteink maradéktalan kielégítését.

Anyagias értékrendünk miatt lehet könnyen manipulálni minket a reklámok segítségével. A reklám arra való, hogy meggyőzze az embert, hogy szüksége van valamire, amire tulajdonképpen nincs szüksége. Jól szemlélteti ezt annak az öt éves kislánynak az esete, aki egy karácsony előtti riportban arra a kérdésre, hogy „Mit szeretnél karácsonyra?“, azt nyilatkozta, hogy „egy Libressebetétet, mert azzal lehet lovagolni, vitorlázni, szörfözni”.

A technika fejlesztését is jelentős mértékben a fogyasztói szemlélet inspirálja, mert általa életünk kényelmesebbé tételét, szabadság-fokunk növelését szeretnénk elérni. Nem mindig vesszük észre, hogy szabadság-fokunk növekedése helyett sokszor csak a szabadság illúziójában lesz részünk, miközben kiszolgáltatottságunk növekszik. A mai író nem tud dolgozni, ha elromlik a komputere (Jókainak nem volt ilyen problémája), az előadó tehetetlenné válik, ha nem működik a hangerősítő (Kossuth Lajos mikrofon nélkül is hatásos beszédet tartott a ceglédi piacon). Gyerekként éltem át Budapest ostromát 1945. telén. Mint oly sokan, mi is az óvóhelyen szorongtunk, minden nap száraz babot és száraz borsót ettünk. Nem vagyok biztos benne, hogy hasonló hadiállapotot ma túlélne-e a város, ha nem lenne víz- gáz- é áramszolgáltatás, és emiatt nem lehetne fűteni és főzni. Intézményeink többsége napjainkban megbénul, ha elromlik a számítógépes rendszere; ez a veszély egy évtizeddel ezelőtt még nem fenyegetett.

Egészítsük hát ki újra vázlatunkat:

Okkultizmus

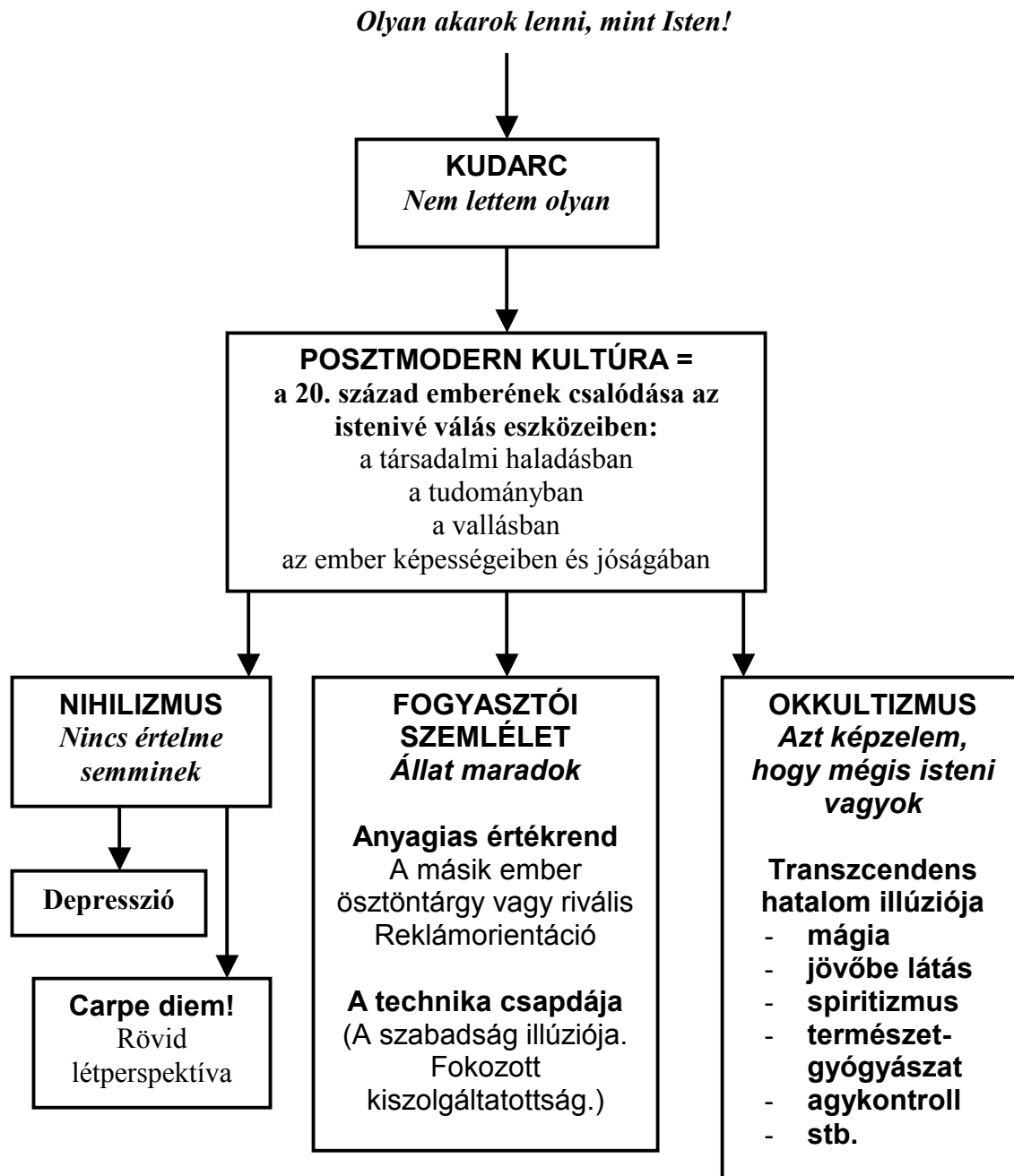
Amint már fentebb elmondtuk: az ember többszörös, mély csalódása az istenivé válás eszközeiben, azaz a posztmodern kultúra táplálja az okkultizmus reneszánszát is korunkban.

Csalódtunk ugyanis a nihilizmusban és a fogyasztói szemléletben is – ezek sem adtak hatalmat és kielégülést, de megfosztottak attól is, ami alapvető *emberi* vágyunk: hogy betekinthessünk a biológiai létet a transzcendens világtól elválasztó függöny mögé, hátha megérthetjük életünk értelmét és célját. De hogy lehet ezt elérni úgy, hogy az istenivé válásról sem mondunk le? *Maximális önbecsapással: azt képzeljük, hogy mégis isteniek vagyunk.*

Szívszorító megfigyelni napjainkban (az emberek iránti szánalomból fakadóan szívszorító), hogy nem sajnálnak hitet, időt, energiát és pénzt adni jövőbe látásért, kuruzslásért, transzcendens erők birtoklásának illúziójáért, miközben riadtan és makaesul elutasítják az evangéliumot: annak a lehetőségnek az örömhírét, hogy Isten Fiának áldozatáért visszakerülhetünk eredeti pozíciónkba:

nem istenként, hanem *emberként* képviselhetjük Istent a teremtett világban. (Több ízben megtörtént például, hogy abban az iskolában, ahol minden további nélkül lehet agykontroll tanfolyamot szervezni, vagy relaxációs gyakorlatokat végeztetni – még a szülők engedélyét sem kéri! – nem engedi meg a vezetőség a Gedeon Társásnak, hogy Bibliákat osszon.)

Vázlatunk tehát az alábbiak szerint válik teljesé:

Eredeti pozíciónk visszaállítása

A Biblia híradása szerint Isten az embert *uralkodásra teremtette*: miután áldásában részesítette, megparancsolta neki, hogy uralkodjék a teremtett világ fölött (1Móz 1, 28). A bűn miatt azonban az ember elveszítette uralkodói pozícióját. Miután nem volt hajlandó Isten megbízottjaként

uralkodni (gondozni és művelni a kertet), hanem függetleníteni akarta magát az Úrtól, gonosz erők – Sátán és démonai – rabszolgájává vált.

Hangsúlyozni szeretném: nemcsak az okkult erőkkel megkötözött ember rabszolgája az ördögnek, hanem *minden ember a Sötétség Birodalmának polgáraként születik meg erre a Földre*. Ezért mindenkinek megváltásra, szabadulásra van szüksége. Az okkultizmus gyakorlása nem lényegét tekintve hozza rosszabb helyzetbe az embert, hanem súlyosabbá teszi a rabszolgaságot. Az is halálra ítélt rabszolga, aki látszólag szabadon jár-keel a börtönudvaron, pedig minden mozdulatát figyelik, és bármikor lelőhetik. Az okkult megkötözöttséggel terhelt ember öhozzá képest olyan, mint az a rab, akinek bilincsben van a keze, és bokájára erősített láncon vasgolyót vonszol maga után. Világos, hogy az alapproblémája mindkét rabnak ugyanaz. Az utóbbi nem lesz szabadabb, ha megszabadítják a bilincsektől és a vasgolyótól, legfeljebb megkönnyebbül, és jobban érzi magát. Ezért sohase higgyük azt, hogy az okkult megkötözöttségből való szabadulás egyenlő az újjászületéssel. Másrészt megtörténhet az is, hogy valakit fölmentenek a büntetés alól, kiengedik a börtönből, de egy acélkarika rajta marad a csuklóján, mert nem reszelték le. Világos, hogy ez az illetőt minden tevékenységében zavarni és akadályozni fogja. Nem nyugodhat bele, hogy szabad emberként rabsága béklyóját viselje. Tudom, hogy emberi viszonyok között ez gyakorlatilag nem fordul elő. Sok hívő ember azonban „acélkarikákat” és „láncdarabokat” hurcol magával régi életéből, annak ellenére, hogy bűnbocsánatot nyert és örök élete van. Fontos ezektől mielőbb megszabadulni, hogy lelki növekedésének és szolgálatának ne legyen akadály.

Az óvodai és iskolai munkára mindebből az is következik, hogy noha mindent meg kell tennünk, hogy az okkultizmus minden formáját kizárjuk arról a területről, ahol a ránk bízott gyerekekkel foglalkozunk, ettől még a gyerekek nem lesznek szabadok az Ellenségtől. Megváltóra és a bűnbocsánat elfogadására van szükségük.

Az újjászületett embert Isten visszahelyezi eredeti pozíciójába. Már itt a Földön megszabadul a bűnbeesés kényszerétől, ellent tud állni a kísértésnek, és uralkodni tud saját természetén. A megváltottak örök sorsáról pedig ezt írja Isten igéje: „*Éjszaka sem lesz többé, és nem lesz szükségük lámpásra, sem napvilágra, mert az Úr Isten fénylik fölöttük, és uralkodnak örökkön-örökké.*” (Jel 22, 5)

HOL VANNAK A DÉMONOK?

Isten létében viszonylag sokan hisznek, de az ördögben sokkal kevesebben, vagy pedig valamilyen személytelen hatalomnak tartják. Persze Istennel kapcsolatban is fölmerül, hogy személytelen hatalomról van szó. A Biblia egyértelműen azt tanítja, hogy Isten személy. És van Sátán is, aki szintén személy, és van neki tábora, a démonok.

A Sátán taktikája nagyon sokféle. Néha éppen abban áll, hogy rejtőzködik, azt akarja elhitetni, hogy ő nincs, és ördögök sincsenek. Máskor meg túlhangsúlyozza saját magát, jelen akar lenni mindenütt: ezt látjuk az okkult jelenségekben. Szélsőséges esetben még imádni is kell őt, gondolok a sátánista egyházra. (Természetesen ez nem egyház, hiszen az egyház a szentek, a kihívottak közössége, és ennek a közösségnek a feje Jézus Krisztus.) Amikor a Sátán túlhangsúlyozza saját jelentőségét, azt akarja elérni, hogy minél többet foglalkozunk vele. Sok hívő ember azért nem növekszik a hitben, mert túl sokat foglalkozik a Sátánnal. Ezért fontos ezt a kérdést a helyére tenni.

Ez a tanulmány főleg Ronald Antholzer „*A gonosz erői*” c. könyve alapján készült, Antholzer pedig Walter Nitsche és Benedict Peters munkájára támaszkodott. Az ábrák is tőlük származnak.

Mit fejez ki ez az ábra?

Azt, hogy a világ két, illetve három részre osztható:

1. természetes látható világ
2. természetes láthatatlan világ
3. természetfölötti láthatatlan világ.

Az arányokat egy ilyen ábrával kifejezni nemigen lehet, mégis érzékelteti valamennyire ez az ábra azt, hogy a természetfölötti láthatatlan világhoz képest nagyon kicsi az a terület, amit mi érzékszerveinkkel vagy akár műszereinkkel megismerhetünk.

Azt, hogy mi a természetes látható világ, nem szükséges megmagyarázni. Ide tartozik mindaz, ami közvetlenül vagy közvetve tapasztalható. Erre szolgálnak az érzékszerveink és az érzékelés lehetőségeit kitágító műszereink (távcső, nagyító, hangrögzítő).

Természetes láthatatlan világnak nevezzük a valóságnak azt a részét, aminek megismeréséhez nincsenek ugyan érzékszerveink, de a tudomány vagy a technika eszközeivel mégis megragadhatók. Ebben a pillanatban, ebben a helyiségben vannak pl. rádióhullámok. Ezeket nem tudjuk érzékelni, ahhoz speciális eszköz kell. Többféle olyan sugárzás van, ami a természetes láthatatlan világ része, amit mi természetes adottságainktól fogva nem érzékelünk. Mindenki tudja azt, hogy az emberi fül számára hallható hangok csak egy rezgésszám-tartományba tartoznak. Az emberi fül átlagosan 20-20000/sec rezgést érzékel. 20000 Hz (másodpercenkénti rezgésszám) fölött ultrahangról beszélünk. Vannak olyan élőlények, amelyek felfogják azt, amit mi a természetes érzékszerveinkkel fölfogni nem tudunk.

A következő tartomány: a természetfölötti láthatatlan világ. Ennek megismeréséhez nincsenek eszközeink. A valóságnak ezt a tartományát semmilyen élőlény, semmiféle műszer nem képes fölfogni. A primitív materializmus szerint ez a világ nem létezik. Amit nem látok, az nincs. Milyen alapon állítom azt, hogy nem létezik az a világ, amit nem tudok érzékelni?

Én tizenkét éven át vakokkal foglalkoztam, jól ismerem a vakok világát. Ezért hozzám közelálló példa a következő. Aki soha nem látott, elhiszi nekem azt, hogy vannak színek, de közvetlen tapasztalata a színek világáról nincs. Számára az teljesen elképzelhetetlen. Találkoztam olyan intelligens és a tudomány iránt érdeklődő vak fiatalemberekkel, akik még színelméleteket is ismertek. Tisztában voltak az elmélettel, de élményük nem volt a színekről. Ezzel szemben a falu szélén élő János bácsi semmilyen színelméletet sem ismer, de látja a színeket. Ennek analógiájára: a természetfölötti láthatatlan világ érzékelésére mi emberek mindannyian „vakok” vagyunk, de ez nem jelenti azt, hogy ez a világ nincs. Ugyanakkor tudhatunk erről a világról. Aki elfogadja azt, hogy a Biblia az igazságot jelenti ki, azt is elfogadja, hogy létezik ez a világ.

A Bibliából tudjuk azt is, hogy Isten teremtette mind a látható, mind a láthatatlan világot. Azt olvassuk, hogy a nem láthatókból állt elő a látható (Zsid 11,3)

Hol van Isten? A világnak melyik tartományában? Azt hiszem sokféle választ tudunk adni erre a kérdésre. Mondhatjuk, hogy itt van. Gondolja-e valamelyikünk, hogy leült itt az egyik székre? – bocsnatot kérek ezért a közönségesnek látszó kérdésért. Én azt hiszem, hogy akinek van egy kevés istenismerete, ilyet nem gondol. Nem lehet őt lokalizálni (helyhez kötni). Elhiszük, és el tudjuk képzelni azt, hogy ő most itt jelen van, de a Föld túlsó végén, mondjuk Ausztráliában is jelen van? Itt, ha mi imádkozunk, hallja, ott is imádkoznak, és azt is hallja. Ha a világon egymillió ember egyszerre imádkozik, ő azt is fölfogja. Úgy vélem, ezt elgondolni tudjuk, de elképzelni nem. Egy csöpp segítségre van ahhoz szükségünk, hogy mindezt könnyebb legyen elgondolni.

Ha föltesszük ezt a kérdést, hogy hol van Isten, hamar kiderül, hogy a mi gondolkodási kategóriáink nem alkalmasak arra, hogy a saját kérdéseinkre kielégítő választ adjunk.

Ugyanez érvényes az összes olyan lényre, akik nem a természetes látható világ tagjai. A bibliai kijelentésből tudunk róluk. A Bibliában olvasunk az angyalokról és ördögökről, más szóval démonokról. Nevezik őket lelkeknek vagy gonosz lelkeknek is. A gadarai ördögös történetében egész légióra való gonosz lelket említ a Szentírás. Kérdés, hogy hol voltak azok az ördögök, mielőtt belementek a disznónyájba? Egy egész disznónyájra való ördög benne volt-e egyetlen emberben? Itt megint csak azzal a ténnyel találkozunk, hogy a mi emberi felfogásunk számára mindez nehezen megközelíthető. Megpróbáljuk valahogy emberi nyelven megragadni, de tudunk kell, hogy a mi hasonlataink csak hasonlatok. Majd akkor tudjuk meg ezt, amikor színről színre látjuk meg Istent. (Biztosan nem fogunk ördöggel találkozni, mert az nem ott lesz az örökkévalóságban, ahol mi.)

A következő támpont segíti egy kicsit a gondolkodásunkat: mi, emberek, de nemcsak az emberek, hanem az egész Föld, a Föld minden lakója, minden élőlénye háromdimenziós térben él. Meg is szokták nevezni ezt a három dimenziót. A belső fülben, van olyan szervünk, amely arra való, hogy térbeli helyzetünket érzékeljük, pl. saját testtartásunkat vagy kezünk mozdulatát. Ezek a belső fülben az ún. félkörös ívjáratok. Három ilyen ívjárat van. Az egyik megfelel a horizontális

síknak, a látóhatár síkjának, a másik megfelel a vertikális síknak, a függőlegesnek és vagy egy, ami a kilőtt nyíl síkja, ez az ún. szagittális sík. A lap felszíne kétdimenziós: hosszúság és szélesség. Isten szeretete végtelen dimenziós, olvassuk az efézusi levélben (Ef 3,18).

Képzeljünk el egy olyan világot, amely csak kétdimenziós. Nevezzük el ezt a világot Síkországnak. Síkországnak is vannak lakói, csupa sík lény. Ha a formájuk a síkidomokhoz hasonlít, akkor van közöttük négyzet, hatszög, kör, rombusz és így tovább. Hogyan érintkeznek egymással? Csakis részletről részletre, mert nem tudják áttekinteni az egész teret. Talán sokan ismerik Keats amerikai írónak világhírű regényét: Virágot Algernonnak. Tudományos fantasztikus regény ez, egy nemes sci-fi. Algernon egy egér. Arról szól a könyv, hogy egy súlyos értelmi fogyatékos embert okossá operáltak, és egy időre zseni lett belőle. Algernon pedig, az egér, arra való, hogy mérjék ennek a fiatalembernek, Charlesnak az értelmi fejlődését. A regény szerzője pszichológus, alighanem behaviorista szemléletű. A behavioristák szeretnek egerekkel kísérletezni. A labirintusban való futtatás kézenfekvő helyzetnek kínálkozott arra, hogy versenyeztessék Algernont Charlesszal. Én nem vagyok megfertőzve a behaviorista pszichológiával, ezért észrevettem azt, amit a behavioristák valószínűleg nem vettek észre: azt, hogy ez egy abszolút igazságtalan verseny. Miért? Mert az egér a labirintusban csak részletről részletre tud haladni, idegen szóval szukcesszíve. Elindul, majd a folyosó kettéágazik, jobbra megy, vagy balra. A következő kereszteződés már három lehetőséget kínál. Így bejár egy utat. Charles azonban felülről átlátja az egészet. Kicsit túlzás azt mondani, hogy az egér kétdimenziós térben fut, de ahhoz képest, ahogy Charles szemléli, az egér tere csak kétdimenziós.

Számunkra könnyen elképzelhető ez a kétdimenziós világ. De most fantáziáljunk tovább! Síkországot meglátogatja egy háromdimenziós lény. Amikor először érkezik egy háromdimenziós lény, például egy gömb Síkországba, az ország lakói egy pontot érzékelnek csupán, a gömböt nem. Aztán áthalad a gömb Síkországon. A síklakók eközben azt élik át, hogy a kör növekszik egy darabig, aztán kezd szűkülni, majd egyre kisebb lesz, a végén ismét egy ponttá válik, és legvégül eltűnik, nincs többé. Találkoztak a gömbbel? Igen, de a gömb gömb-mivoltát nem tudták felfogni, hanem csak egy pontot, majd kisebb kört, később nagyobb kört érzékeltek. A maga teljes valóságában soha nem fogták föl a gömböt, mert kétdimenziós világból nem lehet fölfogni azt, ami háromdimenziós kiterjedésű.

Képzeljük el ugyanezt egy kockával! Attól függően, hogy a kocka melyik felületével ér hozzá Síkországhoz, a legkülönbözőbb síkidomok keletkezhetnek az ott lakók számára. Magát a kockát soha föl nem fogják, de valamit érzékelnek belőle. Amikor áthaladt a kocka Síkországon, nem szűnt meg létezni, csak már nem volt érzékelhető a síklakók számára.

Most gondoljunk néhány bibliai jelenetre, angyalok megjelenésére! ott van, aztán egyszer csak sehol sincs. Miért? Kilépett a mi világunkból? Hány dimenziós világból jött? Nem tudom, hány dimenziósból, de biztos, hogy háromnál több dimenziósból. A háromdimenziós térből érzékelhető az, ami a kétdimenziósban van, de a kétdimenziósból nem érzékelhető az, ami a háromdimenziósban van. Ugyanígy: a háromnál több dimenziós térből látható az, ami a háromdimenziósban van, de fordítva nem. A valóságot teljesebben és bővebben látja az, aki többdimenziós világban él, mint aki két- vagy háromdimenziósban.

Elképzelni nem tudjuk, de elgondolni igen, hogy egy többdimenziós világ számára a mi háromdimenziós világunk könnyebben áttekinthető. Így gondoljunk arra, hogy mit jelent a Jelenések könyvében az a kijelentés, hogy „idő többé nem lesz” (Jel 10,6). Most lehet, hogy sajnáljuk azt, hogy nem lesz idő, hiszen mi időben élünk. De ha ráérettünk arra, ami itt elhangzott, akkor sejthetjük, hogy az sokkal teljesebb világ lesz: ugyanolyan valóságos, de sokkal teljesebb és más minőségű világ.

Hol vannak hát a démonok?

Pál apostol azt írja, hogy a mennyei magasságban (Ef 6,12)

Mit jelent ez? Annyit, hogy a démonok a mi háromdimenziós terünkön túli térben vannak, és éppen ezért nem lokalizálhatók.

Enyhén szólva nevetséges az, amikor egy karizmatikus csoport kiúzi a démonokat a falból, ahol összejövetelt akar tartani. A falban vannak a démonok? Világos, hogy nem.

Vajon az emberben hol laknak? Vállon felül, vagy valahol lejjebb helyezkednek el? Értsük meg és jegyezzük meg, hogy helyzetük nem lokalizálható, helyhez nem köthető.

Tulajdonképpen képletes kifejezés a Bibliában, hogy az ördög valakiben „benne van”. Benne is van és túl is van rajta. Megint csak félreérthető, ha azt mondjuk, hogy a fejében van, vagy a gondolataiban. Nem! Uralja a gondolatait annak, akit megszállott vagy megkötözött.

Miért fontos ez számunkra? Azért, hogy lássuk a naivitását sokféle ördögűző technikának. Az ördög nem ott, vagy itt van.

Nagyon érdekes, hogy mit válaszol Jézus, amikor arról kérdezik, hogy az Isten országa hol van. Jézus válaszában a lényege az, hogy nem itt és nem ott, hanem közöttetek (Lk 17,21).

Isten és az angyalok, Sátán és az összes a láthatatlan, a háromdimenziós téren túli világ lakói.

Ezt a tényt a Szentírás képek segítségével igyekszik érthetővé tenni számunkra. Az egyik „kép” a levegő, a másik a „felhő”. Egyiket sem szó szerint, nem materiálisan kell érteni.

Az Efézusi levél 6. fejezetében levegőbeli hatalmasságokról van szó, görögül pneumatikus hatalmasságokról. A pneuma szót valószínűleg minden bibliaolvasó ember ismeri. Mít értünk rajta? Fordítás kérdése. Van, aki úgy fordítja magyarra, hogy lélek, van, aki úgy, hogy szellem. Legegyszerűbb, ha azt mondjuk: pneuma. Ez szó szerint azt jelenti, hogy levegő. (Gondoljunk a pneumatikus orgonára, amit fűjtatni kell.)

A „levegőbeli hatalmasság” = „pneumatikus hatalmasság”. Természetesen a levegő itt nem azt a gázkeveréket jelenti, amit mi kémiaórán megismertünk (N, O₂, nemes gázok és szennyező anyagok), hanem a *levegő = a természetfölötti láthatatlan világ*. A levegőbeli hatalmasságok a természetfölötti láthatatlan világban lévő hatalmasságok; ilyenek az ördögfejedelmek, de ugyanúgy az Isten angyalai is, akik ugyanúgy nem lokalizálhatók, mint a démonok.

Mit fejez ki a *felhő*?

Az Ószövetségben többször is olvassuk, hogy a szent sátrort felhő fogta be. Izrael népe, amikor a pusztában vonult, felhőoszlop járt előtte. Amikor az Úr Jézus a mennybe ment, felhő fogta be őt. Amikor a tanítványok nézik az eget, mert tudni szeretnék, hogy hová lett Jézus, akkor megjelenik egy angyal (kilép az N-dimenziós térből, hogy láthatóvá legyen számunkra) és azt mondja: „*Ahogy láttátok őt elmenni, úgy látjátok őt megjelenni.*” „*Íme, eljön a felhőkön*” – írja a Jelenések könyve.

Konfirmandus koromban Joó Sándortól hallottam, hogy Jézus mennybemenetele „nem sztratoszféra repülés volt”, hanem „*beleláthatatlanodott*” az örökkévalóságba.

Hol van Isten? Az örökkévalóságban. Hol van Jézus? Az örökkévalóságban. Lát minket? Lát! Az N-dimenziós térből lehet látni a két- és háromdimenziózt, míg ugyanez visszafelé nem lehetséges.

Naiv minden olyan elképzelés a démonokról, hogy itt vagy ott vannak, mert ők is a pneumatikus világban vannak és nem ragadhatóak meg materiálisan. A gömb is belép Síksországba körként, de a maga teljes valóságában nem kör, hanem gömb.

Örülök annak, hogy mostanában nem olyan sűrűn jelennek meg angyalok. Nem tudom, mit csinálnék, ha például borotválkozás közben egy angyal megjelenne a hátam mögött, és meglátnám a tükörben. Azt hiszem, megválnám magam. Ugyanakkor tudhatjuk, hogy jelen vannak az angyalok, látnak minket, de annak a világnak a titka számunkra titok, egészen addig, amíg mi is benne nem leszünk. Titok abban az értelemben, hogy nem tudjuk elképzelni és nem is kell elképzelnünk.

Az, hogy a láthatatlan világnak ez a része természetfölötti, számunkra gyakorlatilag azt jelenti, hogy *befolyásolhatatlan*. Ezt szeretném kihangsúlyozni.

Mi a jelentősége annak, hogy befolyásolhatatlan?

A Bibliában kevés olyan történetet olvasunk, amelyben egy ember mondja a démonnak, hogy „távozz”. Filippiben mondja ezt Pál egy szolgálólánynak. Teljhatalommal csak Jézus mondhatja azt az ördögnek, hogy távozz, menj ki belőle! Nagyon tanulságos történet az Apostolok Cselekedeteiben, amikor megpróbálják az ördögűzést Szkéva fiai. Meztelenül rohannak ki a teremből, mert nekik esnek a démonok, és azt mondják: „Jézust ismerjük, Pálról is tudunk, de ti kik vagytok?” (19. rész). Azt hiszem, nekünk nem kell ilyen módon ördögöt űzni. Ha jelen van, legjobb

Jézusnak szólni, hogy ő küldje el, mert neki van hatalma felette! Nem kell beszélgetésbe elegyedni a gonosz lelkekkel. Esélytelen a küzdelem, mint amikor vakon akar vívni valaki egy vívó világbajnokkal. Esélytelen számomra a harc, amikor a Sátánnal akarom felvenni a küzdelmet, mert ő N-dimenziós térben van, én nem is látom, hogy hol van, de ő lát engem. (Ugyanakkor minden megtérés ördögűzés, hiszen a megtérő a Sátán fogságából szabadul meg. Persze a Szabadító ebben az esetben is Jézus, nem az igehirdető.)

Mi az én lehetőségem?

A hívő embernek tudnia kell, hogy Isten védelme alatt áll. Sajnos olykor köreinkben is tapasztalható bizonyos túlhangsúlyozása az okkultizmusnak, amikor mindenütt okkultizmust keresünk, ott is, ahol nincs. Másrészt egyesek speciális ördögűzési technikákat alkalmaznak, aminek nincs bibliai alapja. Tudomásul kell vennünk, hogy Isten nélkül elveszettek vagyunk, de vele meg vagyunk mentve, és a sötétség birodalmához semmi közünk. Isten onnan minket kivett.

Fölmerül a kérdés, hogy hívő ember lehet-e megszállott? Semmiképpen sem! Vagy Isten Szent Lelke lakik bennem, vagy démonok. A kettő együtt nem. Ha én elfogadom Krisztust, az Urat, akkor számomra az a felszólítás érvényes, hogy járjak is őbenne! Akkor ahhoz tartsam magam, hogy mennyei polgár vagyok. Visszahúzhat engem régi megkötöttségem? Vissza, de alapvető minőségi változás történt, mert én már az élet birodalmában, a világosságban vagyok. A megkötöttségektől meg lehet szabadulni.

Mindig is voltak okkult hatások, de a mi korunkban ezek fölgyorsultak. Ez azzal áll összefüggésben, hogy az emberek csalódtak a természettudományokban, mindenben csalódtak, és menekülnek az okkultizmus felé. Ugyanakkor nem akarnak Istenben hinni, mert akkor át kell adni magukat neki. Inkább hisz valami másban, mert a Sátán ígéretei csalókák, mert nem mondja ki rögtön, hogy a „teljes lelkedet akarom”. Segítséget kínál. „Segítek, mert a jövőbe fogsz látni; segítek, mert a szemölcseid el fognak múlni; segítek, mert elmúlik a fejfájásod. Aki az Isten országának polgára, és a Sátánnak ezeket az ajánlatait elfogadja, az hazaáruló.

LELKI IMMUNOLÓGIA

Ma Magyarországon nagyon népszerűvé vált a rádiótelefon. Valaki egy szemüvegtoknál is kisebb készüléket hord magával, és bárhol hívható – gépkocsiban, autóbuszon, vagy az utcán – vagy hívni tudja azt, akit akar. Semmiféle zsinór, elektromos hálózat sem kell hozzá. Cseng a zsebében vagy a táskájában, és akárkivel beszélgethet úgy, mintha mellette ülne, Alaszkától Ausztráliáig.

A minap, munkába menet, néhány lépéssel előttem haladt egy férfi, és hangosan beszélt. Mivel nem szorította a füléhez egy ilyen szokásos telefon-készüléket, néztem, mi van vele, miért beszél ilyen hangosan magában? Ahogy tovább vizsgálgattam, észre vettem, hogy madzag lóg ki a füléből. Nyilván a zakója kihajtóján ott volt a mikrofon is, mert hiszen fejlődünk; manapság már azt a kis készüléket sem kell odaszorítanunk a fülünkhöz. Egyre kényelmesebb és egyszerűbb megoldások jönnek divatba. Ahogy elnéztem ezt a jelenetet, tudatosodott bennem: milyen fantasztikusan itt van előttünk, az egymással való kapcsolattartásunkban az Istennel való kapcsolattartásunk analógiája.

Mikor néhány éve először láttam rádiótelefont, elgondolkodtatott, hogy ez a találmány mennyire érthetővé, kézzel foghatóvá teszi azt a tényt, hogy létezik *a látható világon túl egy láthatatlan világ is*. Ennek egy részében – a láthatatlan természeti világban – már az ember is otthonosan mozog. „Tudománya” és „technikája” révén érti, „*uralma alá hajtotta*” (1Móz 1,28).

Amikor még én jártam iskolába, azt tanultuk, hogy csak az van, ami látható. A láthatatlan, természetfeletti világ pedig csupán az ember képzeletének a szüleménye. Mivel még sok mindent nem tud, ezért fél, és ez a félelem szülte az Istenről és a különböző szellemi lényekről szóló elképzeléseket. Az efféle ideológiákat elmaradottnak, babonásnak, tudománytalannak tartották.

Manapság pedig átestünk a ló másik oldalára. Az emberek sejtik, hogy az élet több mint az a néhány évtized, amit itt eltöltünk, és a világ több mint amit az öt érzékszervünkkel, vagy ezek „meghosszabbítására” szolgáló eszközeinkkel megtapasztalhatunk. Szomjasan keresik a „többet”, a földi szemmel láthatatlan világot és a vele való kapcsolatot. És ma minden segíti őket ebben. Egyre nagyobb divatja lett a természetfeletti világgal való kapcsolat-keresésnek, kapcsolat-teremtésnek.

A láthatatlan világgal való kapcsolatkeresés gyakran egyáltalán nem tudatos. Így van ez a pedagógiában manapság egyre elterjedtebben alkalmazott bizonyos metodikákkal, az ún. pszichotechnikákkal is. Sokan el sem hiszik, hogy a gyermekek könnyebb fegyelmezhetőségét vagy a tanulás jobb hatékonyságát célzó bizonyos módszerek, mint a különböző relaxációk, vagy az agykontroll alkalmazása, - kapcsolatfelvételt is eredményezhet.

Az agykutatás eredményei

Napjainkban nemcsak a rádiótelefon vagy egyes pszichotechnikák és különböző ún. gyógy módok kipróbálói erősítenek meg bennünket a láthatatlan világ létezéséről, hanem a természettudományok fejlődése is. Az utóbbi évek agykutatása rendkívül érdekes eredményekre vezetett. Kiderült ugyanis, van „vevő-készülékünk” a láthatatlan világ adásainak észlelésére.

Megdől az az elképzelés, mely nem ismert el semmiféle anyagi világon túl létező láthatatlan valóságot. A materialista „tudomány” szerint az ember személyiségét, lelkét az agya termeli, ahogyan a nyálmirigyek nyálat termelnek. Ha az agy meghal, a lélek megszűnik, tehát nem létezik az anyagtól, az agytól független szellemi „én”, szellemi-lelki személyiség.

Ezzel szemben két neves agykutató – Wilder Penfield és John Eccles – kutatásai szerint az agy egy leginkább komputerhez hasonlítható bonyolult gépezet, amely azonban *nem öntevékeny*. Ez azt jelenti, hogy önmagában nem tud gondolkodni, hanem egy láthatatlan központból irányítják. Ez a láthatatlan irányító-központ az ember “én”-je, a lelke vagy a személyisége. *A szellemi-lelki „én”-ünk, akik mi valóban vagyunk, az agy, az agyunk segítségével gondolkodik*, mint ahogy egy számítógép vagy zongora is akkor működik, ha valaki „játszik” a billentyűzeten. Az emberi agy

jogos tulajdonosa, „billentyűzetének” használója, az ember személyisége, ez az ún. lelki-szellemi „én”.

Mindig örömmel tölt el, amikor a “tudomány” kezd arra rájönni, amit a Biblia is állít. Ugye, ez az egész már nagyon hasonlít ahhoz, amit a Bibliából tudunk: Isten megformálta az ember testét a Föld „anyagaiból”, a Föld „porából” és azután a saját Lelkéből adott neki, „**élet leheletét lehelte orrába.**” (1Móz 2,7) Az agykutatók fogalmai szerint egy ilyen *szellemi-lelki* „én”-t ajándékozott neki, és ettől vált az ember „**élőlénnyé**”, élő lélekké.

Egy másik hasonlat szerint az agyunk olyan, mint a rádió, amelynek az „antennái” normális esetben a saját „én”-ünk „adását” fogja. Kiderült azonban, hogy az agyunk finom „antennái” egyéb szellemi hatások felfogására is képesek. Ez azt is jelenti, hogy nemcsak az „én” lelkem használhatja az agyam komputerét, hanem más szellem is. Vagyis más, idegen szellem is képes gondolkodni az agyammal. Ha ez így van, akkor bizonyos elmeegógyászati tünetek és jelenségek érthetővé válnak, pl.: amikor valakinek kényszerszorgolatai támadnak.

Szokványos, normális esetben nem vagyunk érzékenyek más „adókra”, azaz *nem vagyunk hozzáférhetők idegen szellemek számára*. Mégpedig azért nem, mert Isten a bukott embernek is védelmet nyújtott a démoni befolyások ellen úgy is, hogy erősen korlátozta kapcsolat felvevő képességét. Isten lezárta az okkult határokat és megtiltotta ezek feszegetését is. Korlátot vont körénk az öt érzékszervünk révén is.

A mai ember azonban ki tudja fejleszteni, és előszeretettel ki is fejleszti maradék, csökevényes képességeit úgy, hogy valóban kapcsolatba kerülhet természetfeletti, szellemi lényekkel. Az agykutatók is azt találták, hogy az agyunk „antennái” érzékennyé tehetők egyéb szellemi hatásokra. Több hasonló *módszer ismert, amivel az “antennák” felvevő képességét fokozni lehet*. Az emberi agy idegen, alkalmasint természetfeletti hatásokra a *tartós passzivitás* állapotában válik fogékonnyá.

1. A napjainkban népszerű lazítási, relaxációs technikák ezt a passzivitás állapotát kínálják. A relaxáció lényege: *szuggeszció vagy önszuggeszció*, önhipnózis útján az ember a passzivitás állapotába hozza magát, mert *úgy tapasztalja*, ebben az állapotban
 - hatékonyabban tud pihenni,
 - képes megszabadulni szorongásaitól, vagy a büntudattól, és
 - lehet, hogy hatékonyabb agyának bizonyos tevékenysége is; könnyebben tud memorizálni, így pl. idegen nyelvet tanulni.

A passzivitás egyféle éber tudatállapot, amikor nincs teljesen kikapcsolva a tudat, de két alapvető funkciója, az elemző gondolkodás és az akarat blokkolt. Ez a passzivitás meditációval érhető el, amikor valaki értelmének kikapcsolásával megüresíti magát minden tudatos gondolattól. Arra „koncentrál”, hogy ne koncentráljon semmire. Az agykontroll szóhasználata szerint Alfába megy, szintjére süllyed.

A tartós passzivitás állapota orvosi nevén az *autogén tréninggel*, vagy a közgondolkodásban meghonosodott neve szerint *meditációval* érhető el. Ezt az állapotot használják az ún. *relaxációs tanulási*, főleg *nyelvtanulási módszerek* is. Ennek az állapotnak az eléréséhez vezet az ún. testi jóga, vagy pl.: egy gyertya lángjára történő hosszas koncentráció, amit megtalálhatunk több vallás gyakorlatában, így a Taizéiben is.

2. A tartós passzivitás állapota elérhető akkor is, ha valaki *nem tudatosan törekszik rá*, pl. hosszas tévé-nézés, vagy a mai modern, monoton zene hallgatása vezethet ide.
3. Fokozzák az „antennák” fogékonyságát bizonyos *kémiai szerek* is, mint pl. a kábítószer-ek.

Kínálatok kapcsolatteremtésre

Ha mindezt végiggondoljuk, érthető, ha „csak” orvosi oldalról nézzük is a kérdést, nincs semmi meglepő abban, amit mondjuk José Silva kínál a nálunk nagyon elterjedt Agykontroll gyakorlóinak:

„Képzeld el, hogy közvetlen, működő kapcsolatba kerülsz egy mindent átható, magasabb intelligenciával, és egy fantasztikus, ihletett pillanatban rájössz, hogy **az a te szolgálatodban áll!** Képzeld el, hogy ezt a kapcsolatot olyan könnyen hozod létre, hogy életed hátralévő részében már soha többé nem érzed magad reménytelenül elszakítva attól a valamitől, aminek jelenlétét mindig gyanítottad, de sohasem tudtad igazán elérni: egy segítőkész bölcsességtől, a szükség idején érkező megvilágosodástól, annak érzésétől, hogy egy **téged szerető, erős hatalom** áll mindig melletted.” (...)

„Valójában - tetszés szerint bármikor - pszichikusan a Magasabb Intelligenciát érintve *funkcionálhatsz majd*” (José Silva és Philip Miele: Agykontroll Silva módszerével)

Az eddigiek alapján bennem nem támadnak kétségek afelől, hogy *kapcsolatba lehet kerülni természetfeletti szellemi lényekkel*, sőt, hogy ez a kapcsolat bármikor és könnyen létrehozható – akár José Szilva ún. Magasabb Intelligenciájával is. Persze kérdéseim azért vannak: megkérdőjelezem, hogy ez a valaki *valóban a szolgálatomba áll*. Nem lehet, hogy én kerülök majd az ő szolgálatába? - Hiszen a kisebb szokott szolgálni a nagyobbaknak! Ha ő nálam erősebb hatalom és magasabb intelligencia, nyilván inkább nekem kell őt szolgálnom. Csapdának tűnik a dolog!

Azt, hogy erős hatalom – legalább is nálam biztosan erősebb – az nem kérdés, sőt még az sem, hogy készséges. De vajon mi van e készség mögött? Biztos, hogy az irántam való szeretet mozgatja?

Ám nemcsak az Agykontroll működhet az elmondottak alapján, hanem a többi hasonló mindenféle módszer is:

- Érthető és egyszerű az agykutatás eredményei alapján az is, hogyan lesznek hasonló élményeik, hasonló ún. „hallucinációik” azoknak, akik jógáznak és azoknak, akik kábítószereket használnak, hiszen mindkét társaság tagjai az agyukat teszik fogékonyá idegen szellemi hatásokra, csak más-más úton.
- A hazánkban egyre jobban terjedő ún. *tudattágítási /ttp/ tanfolyamok* is valóban hatékony módszereket ajánlanak. A Sikerorientált pozitív gondolkodás vagy az Elme tudománya mozgalmak üzletemberek részére vagy a manager- képzés keretében szerveznek méregdrága áron ttp-programokat, amelyekben *modern tudományos ismeretekkel kibővített évezredek „titkos tudás”-t kínálnak*. Ezek segítségével gyors sikert, gazdagságot, egészséget, tökéletes „önmegvalósítást” ígérnek, nem is sejtett erők kifejtését. A „szunnyadó erők” felébresztésén természetfeletti-telepatikus képességeket értenek. A „tudattágítás” lényege ugyanis az, hogy az ember átlépi, átlépheti az öt érzékszerve-szabta korlátokat és érzékek-fölötti érzékelésre válik képessé, vagyis látnoki, telepatikus erők birtokába jut.

A ttp-tanfolyamok tudományosnak adják ki magukat, és az új módszerek apostolai is gyakran azt képzelik, hogy „találmányuk” valóban tudományos. Így a démonoknak ma már nem kell elrejtieniük a tevékenységüket, sőt szinte bizonyítani sem „tudják” objektív voltukat. A legtöbb pszichológus, illetve az ilyen tudattágító „pszichotechnikák” terjesztői *még a létüket sem ismerik el!*

José Silva, az Agykontroll, az aktív meditáció vagy vizualizáció egyik elindítója, még kapcsolatteremtésről beszélt az ún. Magasabb Intelligenciával, akit ő maga sem tart Istennek. Az Agykontroll mai mesterei és az egyéb hasonló vizualizációs módszerek terjesztői azonban már nem tekintik valóságos lényeknek a hit és a vizualizáció erejével megidézett démonokat, - az ún. tanácsadókat vagy belső vezetőket - hanem csak *a korlátlan képzelet termékeinek* tartják.

Napoleon Hill, a vizualizációs pszichotechnikák egyik úttörője, a sikerorientált pozitív gondolkodás amerikai apostola és számos bestsellerré vált könyv szerzője, - meg van győződve arról, hogy kilenc „tanácsadója” csak képzeletének szüleménye, bár olyan valóságosnak látszanak, hogy először megrémült tőlük. Maga Hill így ír erről:

„A kilenc (múltbeli) személy a következő volt: Emerson, Paine, Edison, Darwin, Lincoln, Burbank, Napoleon, Ford és Carnegie. Minden este képzeletbeli konferenciát tartottam ezzel a csoporttal, akiket láthatatlan tanácsosaimnak neveztem.

Ezeket a képzeletbeli konferenciákon testütem tagjaival egyenként konzultáltam szakterületüknek megfelelően, minden taghoz beszéltem...

Miután néhány hónapon át éjszakánként gyakoroltam ezt, megdöbbenéssel fedeztem fel, hogy ezek a képzeletbeli alakok kétségtelenül **valósággá** váltak. Mind a kilencük egyéni jellemzőket vett fel, ami meglepett engem... A találkozók annyira reálisak voltak, hogy félni kezdtem a következményektől, és hónapokra abbahagytam. A tapasztalataim olyan hátborzongatóak voltak, hogy attól tartottam: ha folytatom, szem elől tévesztem, hogy ezek a találkozók csak **képzeletem termékei**.” (Napoleon Hill: Think and Grow Rich)

Jézus Krisztushoz és a Biblia tanításához ragaszkodó hívő ember azonnal érzékeli ezekben a módszerekben a csapdát. Ugyanakkor az emberek többsége teljes naivitásban nem is sejti, milyen veszélynek teszi ki magát azzal, hogy figyelmen kívül hagyja Isten világos figyelmeztetéseit.

Mit tanít a Biblia a láthatatlan világgal való kapcsolatokról? Van-e mondanivalója erről Isten Igéjének?

Évek óta az Úr Jézus Jó pásztor példázatához térek vissza ennek a kérdésnek a megválaszolásakor. Rájöttem ugyanis, hogy ebben Jézus pont ezekről a dolgokról beszél: a *látható és láthatatlan világ közötti kapcsolatokról*. Különböző „**ajtók**”-at említ, és azt mondja, létezik egy olyan "ajtó" a látható és láthatatlan világ között, amelyik ma, *amíg még tart a kegyelmi idő, tárványítva várja* az embert. Ugyanakkor vannak olyan "átjárók", nyithatók olyan rések a falon, melyeket az Atya, éppen a mi érdekünkben, bezárt. A két világ - a látható és láthatatlan világ - határának mindkét oldalán vannak olyanok, akik igyekeznek felnyitni ezeket a bezárt ajtókat. És ezek valóban felnyithatók, ha valaki nagyon akarja, de az ilyen ajtó-feszegetés, vagy megkerülés mindig súlyos következményekkel jár.

„Bizony, bizony mondom néktek: aki nem az ajtón megy be a juhok aklába, hanem másfelől hatol be, az tolvaj és rabló; de aki az ajtón megy be, az a juhok pásztor. Ennek ajtót nyit az ajtóőr, és a juhok hallgatnak a hangjára, a maga juhait pedig nevéükön szólítja és kivezeti. Amikor a maga juhait mind kivezeti, előttük jár, és a juhok követik, mert ismerik a hangját. Idegent pedig nem követnek, hanem elfutnak tőle, mert az idegen hangját nem ismerik.

Ezt a példázatot mondta nekik Jézus, de ők nem értették, mit jelent, amit mondott nekik. Jézus tehát így szólt hozzájuk: Bizony, bizony mondom néktek: én vagyok a juhok ajtaja. Aki én előttem jött, mind tolvaj és rabló, de a juhok nem is hallgattak rájuk. Én vagyok az ajtó: ha valaki rajtam át megy be, megtartatik, az bejár és kijár, és legelőre talál. A tolvaj csak azért jön, hogy lopjon, öljön és pusztítson. Én azért jöttem, hogy életük legyen, sőt bőségben éljenek” (Jn 10,1-10).

1. Jézus Krisztus és az ajtó

A példázatból az első, amit megtudhatunk, hogy nemcsak az ember szeretne kapcsolatot találni a természetfeletti világgal. *A látható világon túlról Isten is, és a Gonosz is, keresi az embert.* Isten a juhokhoz, vagyis az ember-gyermekekhez Jézus Krisztusban közeledik. Ő az Atya által kínált megoldás és nagyon jellemző, hogy hogyan közeledik a nyájhoz: Az ajtón át érkezik; sőt, megáll az „**ajtó**” előtt és megvárja, amíg az „**ajtónálló**” ajtót nyit neki.

Nézzük, mit jelentenek ezek a szimbólumok. A Biblia a legbelső lényünket, vagyis a lelkünket „szív”-nek nevezi. Ennek „ajtaja” az akaratunk. Jézus soha nem kerüli meg akaratunk ajtaját.

Ha az „**ajtó**” az akaratunk, akkor kicsoda az ajtónálló, aki Jézusban felismeri a Pásztort és beengedi, ugyanakkor képes felismerni a tolvajt is, őt pedig nem engedi be? A lelkünk „**ajtaja**”-nak két fontos ajtónállója van - az egyik az *ember értelme*, a másik a *lelkiismerete*. Többek között a

lelkünk őrzésére is adta Isten ajtóként az akaratunkat és ajtóörként az eszünket. Ez az, amit Isten sohasem kerül meg. Az ember lelkéhez az értelem és az akarat a helyes, az Isten által megengedett út. Isten mindig ezt az utat használja. Módszere, hogy Igéje által megszólít – „**a hit hallásból van**” (Rm 10,17) – vagyis az értelmünkre hat, meggyőz minket és így aktivizálja az akaratunkat.

2. Jézus Krisztus az ajtó

Jézus Krisztus a példázatban a lelkünk „**ajtaján**” túl, beszél egy másik „**ajtó**”-ról is. Kiragad egy részletet a hasonlatból, és azt önmagára vonatkoztatja. Azt mondja, ő nemcsak a jó pásztor, hanem Ő maga a „**juhok ajtaja**” is. Ez azt jelenti, hogy az Úr Jézus biztosít minket arról, hogy **van egy ajtó számunkra a természetfeletti világ felé, melyre maga Isten ad garanciát.**

Ha valaki Jézuson keresztül, rá hivatkozva, az Ő nevében lépi át a látható és láthatatlan világ határát, az, és – a Biblia szerint – csak az, a minket kereső és szerető Istennel fog találkozni. Csupán erre az egyféle kapcsolatfelvételre van garancia: Istenhez csak egy bejárat van, egyetlen ajtó: Jézus Krisztus. Aki ezt az „**ajtót**” használja, az „**megtartatik**”, vagyis Istenhez talál vissza, ahol életet, bővülő és örök életet nyer. Az ilyen ember újra és újra átlépheti Jézuson át a természetfeletti világ határát, ahogyan az igében áll: „**bejár és kijár**”. Azaz: folyamatos kapcsolatban lehet Jézuson, mint ajtón át az Atyával. Ezt a természetfeletti világgal való rendszeres kapcsolattartást nevezzük mi *imádságnak*.

3. A tolvaj és az ajtó

Jézus világosan beszél arról is, hogy nemcsak Ő keresi az embert, hanem van még valaki más is. Ez a valaki nem a legális úton, nem az ajtón át - az ember meggyőzés útján érkeznek -, hanem kerülőt használ. Jézus egyszerűen tolvajnak nevezi, és azt mondja, a tolvaj célja mindig az, hogy „**lopjon, öljön és pusztítson**”.

Az Úr Jézus figyelmeztet, hogy miről ismerhetjük fel a tolvajt. Mi azt gondolnánk, egy tolvajt könnyű megkülönböztetni a pászortól, az öltözéke vagy a viselkedése alapján. Jézus szerint ez a tolvaj nem ismerhető fel az öltözetéről, mert szereti a jelmezeket. Célja érdekében beöltözik és csupa jót, kedveset kínál. Csak egy dolog van, aminek az alapján leleplezhető, hogy **nem az ajtón át érkeznek!** Megkerüli az ajtót! Valahonnan másfelől jön, hiszen az ajtón be sem engedné az ajtónálló!

Nyilvánvaló, itt Jézus a nagy „**tolvaj**”-ról és embergyilkosról, Sátánról beszél. Sátánt illetően kétféle, egyformán veszélyes, de egymással ellentétes hibát követnek el az emberek:

- Túl komolyan veszik, Isten egyenrangú ellenfeleként tekintik, és félnek tőle.
- A másik véglet pedig: ha nem számolnak vele elég komolyan. Azt képzelik, hogy Sátán nincs is, vagy bagatellizálják a hatalmát.

A Biblia világosan beszél arról, hogy létezik az ellenség, Sátán, aki pusztulásba akarja dönteni a világot. A Sátán az ember felett álló reális hatalmasság. Istennel nem egyenrangú, hiszen maga is csak teremtmény, személyiséggel rendelkező szellemi lény, ám az ember *saját hatáskörében nem győzheti le*. Csak Jézus Krisztus tud megküzdeni ezzel az ellenséggel!

Tudnunk kell, hogy Sátán be akar költözni az emberbe, hogy gonosz szándékát minél hatékonyabban megvalósítsa. A gonosz célja, hogy kiraboljon, és azután elpusztítson, hiszen „**emberölő volt kezdettől fogva.**” (Jn 8,44)

4. A beköltözés útja

Az első „**ajtó**”, amiről Jézus beszélt a példázatban, az ember lelkéhez vezető ajtó. A belső lényünk, a lelkünk ajtaja: az akaratunk. Ennek mozgatói, „**őrálói**” az eszünk és a lelkiismeretünk. A második „**ajtó**” maga Jézus Krisztus. Ő a legális ajtó az ember számára a láthatatlan világ, illetve Isten felé. A „**tolvaj**” mindkét „**ajtót**”, és a mi ajtónk őrálóit is megkerülni igyekszik.

A relaxációs módszerek jó utat kínálnak a „beköltözéshez”, mert az ember lelke nemcsak az értelmén és az akaratán keresztül hozzáférhető, hanem működnek az ember eszét és akaratát megkerülő utak is! Az ellenség ezt az utat kedveli, hiszen pusztítani akar, és biztosra megy. Nem gond a számára, hogy becsapja az embert. Az elképzelt legegyszerűbb utat választja: kikapcsolatja eszét és akaratát. Képes rávenni az embert olyan módszerek, ún. pszichotechnikák gyakorlására, melyek az értelem és akarat ellenőrzésének kiiktatásával indulnak! Ezért veszélyesek a **lazítási technikák!** A veszély fő tényezője az ember értelmének és akaratának egy másik személy akarata alá rendelése, kvázi *kikapcsolása*. A lazítási gyakorlatok ezzel indulnak, így az ember kontroll nélkül kiszolgáltatja magát bármiféle befolyásnak.

Félreértés ne essék! Itt nem arra gondolok, hogy történetesen a lelki gyógyász vagy hipnotizőr, netalán az iskolában relaxációt vagy agykontroll gyakorlatot vezető pedagógus gonosz szándékkal lenne. *Itt maga a kapunyitás a veszélyes!* Ha valaki lemond a tudata feletti ellenőrzésről, akkor a passzivitás következtében az agyához könnyebben hozzáférő idegen „szellemeket” semmi sem fogja gátolni abban, hogy használják azt. Akik ilyen gyakorlatokat vezetnek, lehetnek jó szándékúak, de sem a démonok, sem az agyi mechanizmusok felett nincs ellenőrzésük, vagy hatáskörük. Nem tudják, hogy rajtuk kívül más is hozzáférhet a „kinyitott lelkű” pácienshez. Ugyanez a kapunyitás történik meg az önszuggeszció során is!

Lelki immunológia

Az ember lelkiismerete, értelme és akarata olyan a lelki életében, mint amilyen testi egészsége szempontjából a védekező rendszere, az immunrendszer. Ha ezeket engedi kikapcsolni, *lelki immunhiányos állapotba* kerül.

Hogyan történik mindez? Ma a szervátültetések korát is éljük. Ennek legegyszerűbb formája a vérátömlesztés, a transfúzió. Köztudott, hogy még vért sem adhat bárki, bárkinek. Csak csoportazonos vér adható, vagyis a kapó vérével azonos tulajdonságokkal rendelkező vér. Egyéb, a vérénel bonyolultabb szövetek vagy szervek – mint a csontvelő vagy a vese – beültetésénél, a megfelelő donor kiválasztásakor még sokkal több tényezőt, tulajdonságot kell figyelembe venni. Tudjuk, hogy még a legpontosabban választott donortól való szövetet vagy szervet is, a fogadó szervezet, mint idegen betolakodót tekinti, és az immunrendszer útján megpróbálja kiküszöbölni.

Ahhoz, hogy valamely beültetett idegen szerv megmaradhasson és a fogadó szervezet valóban befogadja, az illető immunrendszerét bénítani kell. Ezért az ilyen betegek védekező rendszerüket bénító kezelést kapnak. Ennek eredményeként nemcsak a beültetett új szerv ellen nem harcol a fogadó szervezet, hanem *védtelessé válik* bármiféle, egyébként banális fertőzéssel szemben is. Ha az ilyen betegeket mesterséges steril környezet biztosításával, illetve erős baktérium- és gombaellenes szerekkel nem védenék, néhány napon belül a legsúlyosabb, befolyásolhatatlan fertőzési tünetek között pusztulnának el. A szervátültetésen átesett betegeket éppen ezért a műtét utáni időszakban olyan steril szobában tartják, ahová a nővér és orvos is csak egy műanyag kézen át nyúlhat be.

Hasonlóképpen nagy a fertőzés veszélye, *ha a lelki immunrendszerünk működését függesztjük fel.* Ez történik a szuggeszció következtében, mert az akarat és értelem kikapcsolásával az ember lelkének ajtaja megnyílik. Eközben a lazítás eredménye a passzivitás, és tudjuk, az agy a passzivitás állapotában fogékony idegen szellemi hatásokra, melyekről Isten Igéjéből tudhatjuk: minden bizonnyal ellenségesek.

Tehát: lazítási technikák = a lelki immunrendszer kikapcsolása + fokozott fertőzési veszély!

Félelmetesen rafinált az ellenség! Kikapcsolatja a védekező rendszert – az ember eszét és akaratát –, ugyanakkor fokozott fertőzési veszélynek teszi ki az illetőt! *Mintha egy szervátültetésen frissen átesett, és az immunrendszert bénító szereket szedő beteget, steril szoba és gyógyszeres védelem helyett fertőző osztályra fektetnék be!*

A „csak” lazítási módszereknél - mint

- a passzív meditáció,
- az orvosi autogén tréning,
- a relaxációs tanulási módszerek, vagy
- az ún. „testi” jóga

a természetfeletti lényekkel való kapcsolatfelvétel nem cél, csak esetleges, bár nagyon valószínű következmény vagy „melléktermék”. Vagyis az ember úgy nyit ajtót az emberrel és Istennel ellenséges szellemvilágnak, hogy még csak nem is tudja, hogy mit csinál. A Biblia szóhasználatával az „idegen” hangját követve, az „ajtó” – Jézus Krisztus – megkerülésével a karámon kívülre merészkedik, amely a farkas vadászterülete van. Így aztán nem csoda, ha „farkassal” találkozik.

Az agykontrollnál, a tudattágítási vagy a reiki-tanfolyamokon – és minden egyéb „aktív meditációt”, azaz *vizualizációt* használó módszernél – a cél a *kapcsolatfelvétel*. Ilyen esetekben a karámon kívülre merészkedők kapcsolatot keresnek. Reményeik szerint „juhokkal”, vagyis jó szellemekkel vagy „jó” erővel kívánnak kapcsolatba lépni. A találkozás sikerülhet is, de csak „juhoknak” öltözött „farkasokkal”! (Mt 7,15)

Istenhez csak egy bejárat van

A Biblia itt a jó pásztor példázatban, és máshol is, határozottan azt tanítja, hogy az embernek megengedett egyetlen út, kapcsolat a természetfeletti, láthatatlan világgal *kizárólag Jézus Krisztuson át vezet*. Isten igen határozottan eltiltott minket a Jézust megkerülő utaktól már Mózes által (5Móz 18,10-14). Igéjében kijelentette, hogy ezek utálatosak előtte, és nem is vezethetnek hozzá:

„Ne legyen közöttetek (...) varázslást űző, se jel magyarázó, kuruzsló vagy igéző (mai egyik nevén: hipnotizőr), ne legyen átokmondó, se szellemidéző (mai változatai: agykontroll, reiki vagy transzcendentális meditáció), se jövőmondó (horoszkóp), se halottaktól tudakozódó. Mert utálatos az Úr előtt mindaz, aki ilyet cselekszik (...) neked nem engedi azt meg Istened, az Úr.”

Ha a mai ember agyának maradék képességeit kifejleszti az ún. természetgyógyászat által kínált módszerekkel, akkor Jézus Krisztust megkerülve, valóban kapcsolatba kerülhet a természetfeletti világgal. Az ember az őt Istentől elválasztó bűn-torlasz miatt így csak a démoni világgal kerülhet kapcsolatba.

Az ilyen módszerek és praktikák, melyek az Isten által tiltott utakon teremtenek kapcsolatot az **okkultizmus** tárgykörébe tartoznak. Az okkult szó jelentése: titkos, elrejtett. És ezek az utak működnek. Jézus nem mondja sehol sem, hogy nem lehet kapcsolatba kerülni a „tolvaj”-jal! Ugyanakkor figyelmeztet: bármennyire tetszetős jelmezben érkeznek is a „tolvaj”, előbb vagy utóbb ki fog derülni róla, hogy „ölni és pusztítani” jött!

Az okkult fertőzés mechanizmusa

Összefoglalásképpen nézzük meg még egyszer, milyen lépései vannak napjainkban az okkult fertőzés kialakulásának:

- **Első lépés:** A kísértés ártatlan pszichotechnika vagy gyógy mód áruhában érkezik. Ezzel az ember lelkének őrállói (az esze és lelkiismerete) többszörösen is félrevezetettek.

A becsapottságnak és a becsapásnak számos fokozatával találkozhatunk. Gál Péter, a „New Age keresztény szemmel” című könyv szerzője szerint, amíg a klasszikus varázslók, jósok, boszorkányok nyíltan elismerik, hogy démonokkal veszik fel a kapcsolatot, és ennek vannak bizonyos, nem is csekély veszélyei, addig a különböző tudattágító tanfolyamokon, agykontroll vagy reiki terjesztői ilyen veszélyről tudni sem hajlandók.

A materializmus és az ateizmus talajáról induló árusok (amilyen pl. az agykontroll magyarországi fő mestere is) ezen a piacon határozottan tagadják, hogy módszerük alkalmazásakor bármiféle kapcsolatfelvétel történne, vagy akár erre törekednének is. Szerintük – ugyanúgy, mint a már idézett Napoleon Hill szerint is – az agykontroll „tanácsadói” csak képzeletbeli „tolmácsok” elménk tudatos és tudatalatti része között. Tehát nem valóságos, rajtunk kívül álló szellemi lények. Így, az ő olvasatukban, az ősi sámánizmus alapmetódusával, a vizualizáció módszerével megidézett tanácsadók és belső vezetők *lefokozódnak a korlátlanul vélt emberi képzelet termékeivé*. A baj csak az, hogy ezt az elképzelést a démonok nem igazán tartják tiszteletben.

Tehát a „vevő” ezen a piacon, a valóságnak megfelelő tájékoztatás hiányában, félrevezetett. Nem azt kapja, amit venni vél. Lelkiismerete szintén megtévesztett; nem tudja, és nem is érzékeli,

hogy Isten tiltását áthágva, egy a varázslás vagy bálványimádás kritériumát kimerítő módszert próbál ki, vagy ilyen tanfolyamra jelentkezik.

- **Második lépés:** Az ember „engedi”, hogy a relaxáció útján a tudata feletti ellenőrzést felfüggeszsek. Ezzel belső „én”-jét, lelkét kinyitja. A félhypnotikus-hypnotikus tudatállapotban pedig agya fogékony, hozzáférhető idegen szellemek számára. Így megnyílik az Isten által tiltott, okkult ajtó a démon-világ felé.

Ezzel és ettől kezdve az ilyen ember felnyitotta az okkult sorompót, amit Isten védelmül rendelt, és illegális ajtót nyitott magában a láthatatlan világ felé. *A nyitott ajtón át bármikor hozzáférhető a démonok számára.* Nem minden esetben szükségszerű – lehet némi különbség a passzív és aktív meditáció következményei között – de az ilyen ember találkozhat démoni lényekkel. Kezdetben álruhás, szelíd, jóságos, „**juhoknak**” öltözött démonokkal, akik idővel megváltoznak, levetik álarcukat, és egyre gonoszabbá válnak. Kiderül, az ember nem ura az ilyen helyzeteknek, hanem ezek a lények parancsolnak. Számos beszámolót hallhatunk ilyen tapasztalatokról: Gál Péter könyvében több bizonyágtétel olvasható erről, de pszichiáterektől is hallhatunk hasonló történeteket.

Az egyik történet szerint a szeretett, és elhunyt férj képében jelent meg egy ilyen „szellem”. Amikor az illető tükörbe nézett, mindig ott látta a háta mögött. Aztán egy kis idő elteltével változni kezdett a „kedves férj”, egyre rémesebb dolgokat parancsol, egyre ijesztőbbé és gonoszabbá vált. Nem csoda, hogy rémítő félelem lett úrrá ezen a szerencsétlen asszonyon. Próbált volna szabadulni a „szellemétől”, de kiderül, nem ő parancsol már neki, hanem a beengedett lény, és nem hajlandó kitakarodni! Érthető, hogy az illető végül elmeosztályra került.

- **Harmadik lépés:** A démoni megszállottság állapota; ugyanúgy, ahogy Jézus földi ittjártakor is voltak démontól megszállt emberek.

Ilyen esetekben démonok valóságosan beköltöznek már nemcsak az ember lakásába, hanem az illetőbe, magába is. Az agykontroll tanfolyamok végén pl. felszólítják a hallgatókat arra, hogy engedjék meg két szellem behatolását, „beköltözését” magukba és azt, hogy a továbbiakban ezek befolyásolhassák véleményüket, döntéseiket. S ez valóban megtörténik! A „**tolvaj**” az ember esztét, lelkiismeretét és akaratát kijátszva valóban behatolt „**másfelől**”.

Szellemi-lelki AIDS

Korunk rohamosan és félelmetesen démonizálódik. Eláraszt bennünket az okkult irodalom és zene. A televízió, rádió, filmvilág tele van okkult műsorokkal. Sokan gyanútlanul vesznek részt ilyeneken, próbálnak ki bármit, a legcsekélyebb veszélyérzet nélkül. Számptalan ember megy el, s fizet ki komoly összegeket okkult képességeket kínáló tanfolyamokra. Szert is tesznek okkult képességekre! Betegtek tömegesen kapnak okkult fertőzést igazi gyógyulás helyett a Sátán kínálta látogat-gyógymódok igénybevétele során.

Korunk okkult hulláma a „testi” járványok közül nagyon hasonlít az AIDS-hez.

Az AIDS vírus az ember immunrendszerét, védekező funkcióját támadja meg és pusztítja el. Megöli egészséges testi életünk „ajtónállóját” és így kinyitja a kaput bármiféle fertőzésnek. Az AIDS-betegek sorozatban kapnak egyébként banális fertőzéseket, amelyek egyike végül halálukat okozza.

Hasonlóképpen *az emberi Lelkiismeret, értelem és akarat a lelki védekező rendszer.* Ha ezt kikapcsoljuk, bénítjuk, lelki immunhiányos állapot áll elő! Ennek következménye pedig *az okkult fertőzés, a lelki AIDS, mely végül az örök lelki halálhoz vezet.*

Ma megbízható előrejelzések vannak arra nézve, hogy az AIDS milyen tempóban fog terjedni, és hogyan érinti az emberiség széles tömegeit. Az AIDS veszélyét az emberiség felismerte és terjedésének megfékezésére erőfeszítéseket tesz. A lelki AIDS várható terjedésével kapcsolatos előrejelzéseket a Bibliában találhatjuk. Ma, akik tudjuk ezt, már látjuk körvonalazódni a megvalósulását is. Sajnos, ezzel a prognózissal vajmi kevesen törődnek – a világ nem érzi a veszélyt! Így az okkultizmus, a lelki AIDS minden akadály nélkül, szabadon terjed.

Az emberek döntő többsége teljes gyanútlanágban és naivitásban még csak nem is sejti, hogy vigyázniia kellene! Nem lát semmi rosszat abban, amikor pl. az erdei iskolában a különböző játék és torna közben a kisiskolások alapképzést kapnak agykontrollból is, mert az egyik kedves és jóhiszemű tanító néni hasznosítani kívánja az agykontroll-tanfolyamon elsajátítottakat. Nagyon kevés szülő kapja ilyenkor fel a fejét, miközben tudni való, hogy Magyarországon – mint ahogy a világ legtöbb országában is – törvény tiltja mind a csoportos, mind a laikus hipnózist. Ez a törvény azonban nem képes megakadályozni az ilyen tevékenységet, de még annak reklámozását sem.

Az okkult hatás következményei

Az okkult hátterű pszichotechnikák jóhiszemű kipróbálói és gyakorlói óriási árat fizetnek, hiszen örök sorsukat veszélyeztetik. A lelki AIDS is hordozható sokáig tünet és panaszmentesen, mint a testi. Ilyenkor csak a célzott vizsgálat mutatja ki, hogy valaki vírus-hordozó. Ám előbb vagy utóbb megjelennek a fertőzés következményei is.

Az okkult hatás és fertőzés súlyos lelki következményekkel járhat. A teljesség igénye nélkül, csak példaként néhány gyakoribb zavart említek:

- Az okkult fertőzés süketé és vakká teszi az embert Isten szavára, a hit dolgaira. Különösen makacs ellenállás az evangélium iránt okkult megkötözöttség gyanúját veti fel. Az ilyen ember nem látja a maga elveszett állapotát és elutasítja Isten kegyelmét.
- Jellemző lehet kényszer-gondolatok fellépése; öngyilkossági, gyilkossági, lopási, káromlási gondolatok. Kényszerfélelmek, indokolatlannak tűnő szorongások, fóbiák jelentkezése, hallucinációk, érzékszálódások, kedélyzavarok egészen súlyos depresszióig.
- Súlyosabb, ön- és közveszélyes zavarok is előfordulhatnak; dührohamok, törési, zúzási kényszer, rendkívüli agresszivitás.
- A különböző természetgyógyászati beavatkozásokat követően fellépő *okkult elmebaj* létezését hazánk egyes vezető pszichiáterei is elismerik. Személyiségfejlesztő vagy tudattágító tanfolyamon részt vettek vagy bármi, az ún. természetgyógyászat körébe sorolható módszert kipróbált, addig teljesen „egészséges lelkű” emberek sokszor sürgősséggel kerülnek elmeosztályra, öngyilkossági vagy gyilkossági készletéseik miatt.

Az ilyen ember agyához hozzáférnek idegen, démoni lények és ki is használják ezt a lehetőségüket. Valóban igaz, amit Pál ír az efézusi levélben: az embernek „**nem test és vér ellen**” van harca, hanem „**erők és hatalmak ellen, a sötétség világának urai és a gonoszság lelkei ellen.**” (Ef 6,12) Tehát ez a harc nem a mi harcunk, hanem Jézus Krisztusé, ezért mi csak mellette vehetünk ebben eredményesen részt. Mit is ígér José Silva: ki szolgál kinek? Az ember jut őt istenné tevő természetfeletti erők birtokába, vagy csupán nyomorult játékszerré lesz az ördög kezében? Meg vagyok győződve arról, hogy ez utóbbi történik gyakorta manapság. Igen, „**a tolvaj csak azért jön, hogy lopjon, öljön és pusztítson**”. Ám Istennek hála, ma még tart a kegyelmi idő, van lehetőség a szabadulásra!

Mi a teendők?

Az első, hogy mi magunk ezekhez az ismeretekhez szabjuk a gyakorlatunkat. Ha korábban ilyesmibe keveredtünk, azt vigyük bűnként Isten elé. A bűnvallás azt jelenti, hogy Isten előtt bűnnek ismerem el azt, amit Ő bűnnek nevez és kérem rá a bocsánatát. Ezekkel a módszerekkel kapcsolatban azért is nagyon fontos ezt megtenni – lehetőleg e kérdésben jártas lelkigondozó jelenlétében – mert a bűnvallás, és az ilyen cselekedetek megtagadása szükséges ahhoz, hogy a magunk részéről lezárjuk az okkult módszerek igénybevétele révén kinyitott okkult határokat. A tudatos elhatárolódás nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a továbbiakban ne lehessünk könnyen támadhatók az ellenség részéről.

Akkor is ez a teendő, ha jóhiszeműen és tudatlanul keveredtünk az okkult gyakorlatba, nem elég csak azt elhatározni, hogy többet nem csináljuk. Másodszor pedig: mindenki a maga területén – és itt különösen a pedagógusokon van ma nagy felelősség – álljon be az ébresztés szolgálatába.

NEW AGE AZ ISKOLÁBAN

Vizsgálódásaink során a következő kérdésekre szeretnénk röviden választ kapni:

- I. Mi a New Age?
- II. Honnan ered?
- III. Melyek a főbb tanításai?
- IV. Hogyan jutnak be ezek a tanítások az iskolába?
- V. Mit tegyünk?

Lehet, hogy az alapvetésnél többen azt mondják, mi ezt már tudjuk, mégis szeretném az elején kezdeni, mert lehet, hogy van olyan, aki még nem sokat hallott vagy nem sokat olvasott erről a témáról.

Mi a New Age?

Magyarul annyit jelent: Új Korszak.

A csillagászati tavasz pont körülbelül kétezer évenként kerül az egyik csillagképből a másikba. Az asztrológusok (csillagjósok) magyarázata szerint a napjainkban bekövetkező váltás azt jelenti, hogy a halak (a keresztyénség) korszakából a vízöntő korszakába lépünk át, amely korszakban új erők és energiák áradnak reánk. Az Új Korszak teóriának tehát asztrológiai alapja van. A Biblia azonban megtiltja nekünk azt, hogy a csillagjósokra figyeljünk, és elmondja a csillagjósokra váró büntetést is. *„Álljanak elő, és segítsenek meg, akik az eget vizsgálják, a csillagokat nézik, és újhold napján előre megmondják, mi történik veled. Úgy járnak mint a tarló: tűz égeti meg őket. Nem mentik meg életüket a lángok hatalmából”* (Ézsaiás 47,13-14).

Sokan sokféleképpen próbálták már megfogalmazni azt, hogy mi is tulajdonképpen a New Age. Egyesek vallásnak, mások ideológiának, filozófiának, életstílusnak vagy gondolkozásmódnak nevezik. Az egyik definíció szerint egy olyan sok bejáratú étterem, amelynek a közepén egy hatalmas svédasztal áll. Bárhonnan érkezhetsz ide az ember, és tetszésednek megfelelően bármit választhatsz a szellemi javaktól roskadozó asztalról. Megint más megfogalmazás szerint: okkultizmus tudományos köntösben, vagy az önmegváltás antikrisztusi programja.

Jómagam úgy vélem, hogy a New Age nem egyéb, mint válasz a világ csödjére. A New Age-ideológusok szerint az emberiség csödjét Isten nélkül, saját képességeink kibontakoztatásával, idegen (okkult) erők segítségével képesek vagyunk megoldani.

II. Honnan ered a New Age?

Ennek a gondolkozásnak gyökerét az Édenkertben kell keresnünk, de rejtett formában, az emberiség gondolkozásában mindvégig megtalálható volt egészen a posztmodern korig. Pl. gnosztikusok, alkimisták, rózsakeresztesek, katharok, bogumilok, majd a szabadkőművesek mozgalmában.

A New Age mozgalom közvetlen szellemi gyökerei a Teozófiában és az Antropozófiában keresendők. Madame Helena Blavatszkij (1831-1891) a Teozófiai Társaság megalapítója kijelentette: *„Célunk nem a hindu vallás megreformálása, hanem a kereszténység eltörlése a föld színéről.”*

A Társaság későbbi vezetője, Alice Ann Bailey (1880-1949) mint spiritiszta médium kapta küldetését mesterétől. Transzállapotban, automatikus írással hozta létre azokat a műveit, amelyekben lefektette azokat a titkos terveket és tanokat, melyek a New Age mozgalom alapját képezik. Ezeket a tanokat csak 1975-től lehetett nyilvánosságra hozni, addig a titkos felkészülés, a „szellemi talaj” előkészítése folyt. Hogy mennyire sikerült a „fellazítás”, ahhoz álljon előttünk néhány statisztikai adat. 1978-ban az USA-ban 30 millió ember hisz a reinkarnációban, 10 millió

gyakorolja a keleti misztikát, 11 ember közül egy látott már UFO-t; az USA lakosságának 67%-a olvassa a horoszkópját, 57%-a részt vett már kultikus összejövetelen; egyes **keresztény** könyvesboltokban lévő könyvek legalább 50%-a New Age tanításokat tartalmaz. Németországban ma két és félszer több jós működik, mint lelkipásztor. Az 1966-ban megalakult sátánista egyházaknak a világon ma 10 millió tagja van.

A New Age mozgalom néhány célja:

- ❑ Az okkultizmust tudományos rangra emelni (Lucifer istenítése).
- ❑ Az értékeket viszonylagossá tenni, azaz a Biblia nem abszolút igazság.
- ❑ Szinkretizmus, vagyis a vallások szintézise.
- ❑ Központi politikai hatalom és ellenőrzés létrehozása, hogy az eljövendő Maitreya átvehesse az uralmat az egész világ felett.

Legismertebb jelképei:

- A fordított színskálájú szivárvány,
- Jin és Jang taoista jelkép,
- A piramis, amely varázsló erők vélt forrása.

III. Melyek a New Age főbb tanításai?

A felszínes ismeretekkel rendelkező keresztyén ember számára a New Age szóhasználata megtévesztő, mivel ugyanazokat a kifejezéseket használja, mint a teológia (Isten, bűn, megváltás, megváltó, túlvilág), csak más tartalommal tölti meg azokat. Ezért fontos, hogy összehasonlítsuk, hogy mit tanít a Szentírás, illetve a New Age a következő sarkalatos kérdésekről:

1. Kicsoda Isten?
2. Milyen az ember? (a bűn kérdése)
3. Ki a megváltó és mi a megváltás útja?
4. Mi van a halál után?

1. *Kicsoda Isten, avagy ugyanaz a Biblia és a New Age istene?*

- a) A Biblia tanítása szerint „*az Isten, aki teremtette a világot és mindent, ami abban van*” (ApCsel 17,24) teremtő Isten, aki nem szorítható bele az általa alkotott világba.

A New Age mozgalom a panteizmus tanítását vallja, miszerint Isten mindenben benne van, azaz minden isten. Szerintük nincs természet feletti létező. Ha isten mindenben benne van, akkor bennem is, azaz az ember megistenülhet. Ezzel a kísértéssel a Biblia első oldalain már találkozunk, amikor a kígyó azt mondja az asszonynak, egyetek a gyümölcsből és „*olyanok lesztek, mint az Isten*” (1Móz 3,5).

- b) A Bibliából Istent, mint szuverén, döntéseket hozó, velünk személyesen törődő Istent ismerjük meg. „*Így szól a te teremtőd: ne félj, mert megváltottalak, neveden hívtalak téged, enyém vagy!*” (Ézs 43,1)

A New Age mozgalom a monizmus tanítását vallja, miszerint személytelen erők irányítják a világot, és a mi sorsunk is ezeknek az erőnek van kiszolgáltatva. Minden mindennel összefügg. Ha ezeket az összefüggéseket fel tudjuk tární, akkor mint térképről leolvashatjuk a jövőnket (horoszkóp, tenyérjósítás), egészségi állapotunkat (íriszdiagnózis), gyógyíthatjuk betegségeinket (akupunktúra, akupressúra).

Nincs tehát egy személyesen velünk törődő Isten, aki szuverén módon döntéseket hoz, hanem a világban munkálkodó vak erőknek vagyunk kiszolgáltatva.

2. Milyen az ember, avagy ugyanazt tanítja-e a Biblia és a New Age az emberről és a bűn kérdéséről?

- a) A Biblia szerint minden ember bűnös, így születünk erre a világra. „*Ha azt mondjuk, hogy nincsen bűn mibennünk, magunkat csaljuk meg!*” (1János 1,8).

Ezzel szemben a New Age mozgalom azt tanítja, hogy az ember alapjában véve jó, csak a körülményeit kell megváltoztatni. Le kell rombolni azokat a gátlásokat (pl. a lelkiismeret furdalást, vagy a keresztyén tanítások okozta gátlásokat), amelyek megakadályozzák az emberben szunnyadó jó kibontakozását. Ez a tanítás azt is sugallja, hogy nem az ember a felelős a tetteiért, hanem a gátló körülmények.

- b) Ki mondja meg, hogy mi a helyes és a helytelen? A Biblia szerint Isten szabja meg a törvényt Igéjén keresztül a Bibliában. „*A teljes Írás Istentől ihletett és hasznos a tanításra, a feddésre, a megjobbításra, az igazságban való nevelésre.*” (2Tim 3,16) Tehát van egy mérce, amihez igazíthatom az életemet.

A New Age mozgalom a hedonizmus, az élvezet filozófiáját vallja. Átvette Aleister Crowley (a modern sátánizmus atyja, a világ legzüllöttebb embere) jelmondatát, miszerint: *Tedd, ami neked jólesik!* Ez azt jelenti, hogy én magam szabhatom meg a törvényt, én mondhatom meg, hogy mi a helyes és a helytelen. Így az ember lett a törvényadó isten. Semmi sem bűn, mindent megtehetek, ha azzal nem sértem mások jogait (pl. homoszexualitás törvényesítése). Romboljuk le az abszolút törvényt, tegyünk mindent relatívvá, vessünk el minden tekintélyt.

3. Ki a megváltó és mi a megváltás útja?

- a) A Biblia tanítása szerint egyedül Jézus Krisztus képes bennünket megváltani, mert „*nincsen senkiben másban idvesség: mert nem is adatott más név, amely által kellene nekünk megtartatnunk.*” (ApCsel 4,12)

A New Age mozgalom hívei is látják, hogy az embernek segítségre, segítőre van szüksége. Az új korszak „megváltói” túlvilági lények vagy megistenült emberek. A gyermekek gondolat világát a filmek, a videojátékok, a képregények stb. túlvilági segítőkkal töltik meg, akik mint „megváltók” épülnek be a tudatukba. (pl. He Man, a világmindenség ura.) Az agykontrol bizonyos fázisában egy „segítő” jelenik meg a tudatban, amely tanácsol és vezet. Vannak, akik megistenült embereket fogadnak el „megváltójukként”. Ching Hai Legfelsőbb Mester *A Mennyország itt és most!* c. plakátján utazásra hív, amely a benned lévő Isten Országába vezet; Shri Mataji Nirmala Devi plakátján Jézus szavaival hívogat magához: „*Aki szomjazik, jöjjön! Aki akarja, vegye az élet vizét ingyen*” (Jel 22,17). Ez azt jelenti, hogy önmagát Jézus Krisztus helyébe állítja; A *Visszatérés* c. könyv szerzői mesterüket „*Ő Isteni Kegyelme A.C. Bhaktivedanta Swami Prabhupáda*”-nak (megistenült mesternek) titulálják.

- b) Milyen úton érhetem el a megváltást? A Biblia szerint: „*Aki hisz a Fiúban (Jézus Krisztusban) annak örök élete van.*” (Jn 3,36) Ez az egyetlen út, amely Isten országába vezet.

Az új korszak a „passzivitás elve” alapján mutat utat. Kapcsolj ki! Ne gondolkodj, hanem csak érezz! Engedd át magadat, hogy átéld a kozmoszal való egységet! A Szentírás sehol sem buzdít arra, hogy kapcsoljuk ki az értelmünket, sőt azt mondja: „*Józanok legyetek, vigyázzatok: mert a ti ellenségeitek, az ördög, mint ordító oroszlán szertejár, keresvén, kit elnyeljen.*” (1Pt 5,8) Melyek

azok a praktikák, amelyek a New Age szerint a „megváltást” közvetítik? A jóga, a meditációk, a hipnózis, a zene extázisa, a kábítószer mámor, az agykontroll stb.

4. *Mi van a halál után?*

A Biblia tanítása szerint üdvösség vagy kárhozat, mert „*elvégzett dolog, hogy az emberek egyszer meghaljanak, azután az ítélet.*” (Zsid 9,27) Az örök sorsunk itt a földön a halálunk előtt eldől, mégpedig aszerint, hogy elfogadtuk-e Isten ajándékát, Jézus Krisztus halála által szerzett kegyelmet vagy elutasítottuk.

Az új korszak mozgalom hívei a reinkarnáció, a lélekvándorlás tanítását hirdetik. Sokkal kényelmesebb ezt a tanítást elfogadni, mert a felelőséget leveszi a vállunkról. Ha valamit elrontottunk is ebben az életünkben, van lehetőségünk a következő inkarnációnkkor helyrehozni.

IV. **Hogyan jutnak be ezek a tanítások az iskolába?**

Ki viszi ezeket a tanítások az iskola falain belülre?

- A gyerekek
- A tanárok
- Harmadik személy
- A tananyagban benne van

Milyenek valójában ezek a tanítások?

a) A tanulást segítő módszerek

Nagyon hangzatos az a jelszó, hogy segítsünk az agyonhajszolt gyerekeknek. A kérdés az, hogy Istentől megengedett módon tesszük-e? „*Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de az ő lelkében kárt vall?*” (Mt 16,28) Sokkal nagyobb kárt okozhatunk egy-egy ilyen technika gyakoroltatásával a gyermekben, mint az az időleges „eredmény”, ami kezdetben mutatkozik. A legismertebb „technikák”:

- **Agykontroll**

Egyik gyermekünk egy nap azzal jött haza az iskolából, hogy a tanító néni meg akarta őket tanítani, hogyan lehet alfa állapotba jutni, ami majd segíti őket a tanulásban (néhány szülő tiltakozására ezt gyorsan abbahagyta.)

- És te mit tettél? - kérdeztem tőle.

- Elkezdtem magamban énekelni az „Óh mi hű barátunk Jézus” kezdetű éneket. - válaszolta. Korábban nem tanítottam őt arra, hogy ilyen helyzetben mit tegyen. Olyan jó volt tapasztalni, hogy a Szentlélek bölcsességet adott neki.

Egy tanárnő elküldte nekem levélben egyik tanítványának a beszámolóját, akit az osztálytársa tanított meg az agykontrollra. Eleinte csodálatos élményei voltak a gyereknek, de később ezek az élmények félelmet és rettegést keltettek benne. A jellemének torzulásáról így számol be: „dölyfös lettem, pökhendi módon viselkedtem”. Tanulmányi eredménye leromlott, majd egyre többet kezdett foglalkozni az öngyilkosság gondolatával. Végül így összegzi a levelét: „annak ellenére, hogy egyházi iskolába jártam, az iskola nem védett meg attól, hogy ilyen helyzetbe kerüljek. Sem az otthon, sem az egyház, sem az iskola nem készített fel arra, hogy ne essek áldozatul a Sátán megtévesztésének. Sokáig éreztem magam reménytelenül, egyedül, kiszolgáltatottan, védelem nélkül. Nem tudtam hova menni tanácsért, mert még egyik-másik tanárom polcán is láttam az agykontrollos könyveket, sőt egyikük ingázással, varázsvesszővel a varázslás gyakorlatába is

bevezetett bennünket.” Rendkívül fontos lenne ilyenkor a tanár és szülő jó kapcsolata, együttműködése! A beszámoló azt is leírja, hogyan szabadult meg a gyerek ebből az állapotából Jézus Krisztus segítségével.

- Relaxációs technikák

A tanárok sokszor tudtukon kívül olyan tanfolyami jelentkezési lapokat közvetítenek a szülőknek, amely tanfolyamok tudattágítással vagy relaxációval foglalkoznak.

- Fantáziautazás

Az Ethos c. folyóirat egyik számában beszámol arról, hogy nyugaton már széles körben alkalmazzák az iskolákban a „fantáziautazás” módszerét. A hétfőn dekoncentrálttság miatt használhatatlan gyerekeket lefektetik a földre, és különböző technikák segítségével (jóga, autogén tréning, távol-keleti meditációs módszerek) a gyerekek transzszerű állapotba kerülnek. Ily módon hozzák létre a gyermekekben „kozmosz ritmusával” való összhangot.

b) A természetgyógyászat

Egyik gyermekem valamelyik nap azzal jött haza, hogy az iskolába jön egy természetgyógyász, aki mindenkit ingyen megvizsgál. Szerencsére minden szülőnek írásban kellett nyilatkoznia, hogy öhajítja-e a vizsgálatot. Csak mi írtunk „nem”-et.

c) Önvédelmi sportok

Majdnem minden iskola pénzszüke miatt bére adja a tornatermet. Sajnos, az egészséges sportolás helyett a gyerekek inkább az önvédelmi sportokat választják. A szülők nem is tudják, hogy így gyermekük egy ideológia befolyása alá kerülhet. Szabó Barnabás református lelkész „*Az önvédelem titkai*” című könyvében ír ezeknek a sportoknak a szellemi háttéréről és arról, hogy megtérése előtt, amikor maga is magas fokon üzte az önvédelmet, milyen torzulások mentek végbe e sportok hatására az életében. Megkötözött állapotából csak Jézus Krisztus szabadító ereje mentette meg.

d) Okkult praktikák

- Gyerekek beszámolnak arról, hogy az osztálykiránduláson asztaltáncoltatást, kártyavetést, jósolást, ingázást és egyéb okkult praktikákat tanítottak egymásnak.
- A Gedeon Társasággal Bibliát osztottunk az egyik iskolában, ahol a társalgóban egy köteg Sulinet Magazin volt kirakva. Érdeklődéssel lapoztam bele és találtam benne egy cikket, amely felkelti a gyerekek érdeklődését a telekinézis (pl. Uri Geller tárgymozgatásai) iránt. Tudományos magyarázatát próbálja adni az asztaltáncoltatásnak, majd Internet-címet ad, ahol a gyerekek kielégíthetik ezirányú kíváncsiságukat.

e) A horoszkóp

Az ifjúsági újságok természetes tartozéka a horoszkóp. A gyermekeim hozták haza az iskolából a 2 *zsiráf* c. újságot, amelyben lévő horoszkóp arra figyelmezteti a különböző jegyben születetteket, hogy a szerelemben és a tanulásban milyen sikereik ill. kudarcaik lesznek. Ha nem megy a tanulás, az nem a te hibád, hanem a csillagok állásának tudható be.

Egyik iskolában a tanárnő minden nap azzal kezdte az órát, hogy felolvasta az aznapi horoszkópot.

f) Zene

A zenében óriási lehetőség van a befolyásolásra. A rockzene és annak modernebb fajtái is kihasználják ezt a lehetőséget. Befolyásuk iránya: a szabad szerelem, kábítószer, erőszak, öngyilkosság, sátánizmus. Egy sor keresztyén könyv foglalkozik ezzel: R. Liebi: Rockzene!; U. Baumer: Csak a lelket akarjuk; (mindkettő az Evangéliumi Kiadótól) Corrado Balducci: A sátánizmus és rockzene (Bencés-Piemme Kiadó).

A gyerekek az iskolában cserélgetik egymás közt ezeket a kazettákat, CD-ket. Az iskolarádió szünetekben sokszor ezzel szórakoztatja a tanulókat, olykor már az ötödikes gyerekek is diszkóznak az iskolai rendezvényeken.

g) Kábítószer

Mind többet hallunk arról, hogy bármelyik iskolában feltűnhet a kábítószer. A statisztikai adatok egyre rémesebb képet festenek elénk. A budapesti középiskolások 33%-a már megkóstolt valamilyen drogot. Minden gyerek veszélyben van.

h) TV, videó, számítógépes játékok, képregények, színező füzetek.

- Egy óvónő segítségért fordult a lelkészéhez, mert a gyerekek nézik az X-akták c. adást és emiatt félelmeik vannak, és alvászavarban szenvednek.
- A középiskolások 10%-a súlyos, 19%-a szorongásos depresszióban szenved, amelynek nem kis részben okozója ezek a hatások.
- A Walt Disney filmek némelyikében a szereplők okkult praktikákat mutatnak be a gyerekeknek. (szellemidézés, asztaltáncoltatás, halott idézés).
- A Dragon Ball c. film főszereplőjének, SonGokunak legjobb barátja az ifjú Sátán. (A Sátán mint barát!) Néhány gyerek öngyilkos akart lenni, mert a film vetítését beszüntették.
- Színezni a kisgyerekek szoktak. Egy-egy kép mélyen beléjük vésődik, mert egy kép színezésével hosszú időt tölt el a gyerek. Megjelentek olyan színező füzetek, melyek túlvilági lényeket, sátáni torz figurákat ábrázolnak. Ilyen színezők is léteznek!

i) Tananyag

- Kelemen Péter: *Az irodalom kezdetei* című, 5. osztályos tankönyve bemutatja a letűnt korok szokásait a ma élő, hitvilágában konzerválódott törzsek gondolkodásán keresztül. Ez még nem is lenne probléma. A baj azonban ott kezdődik, hogy ezeket az okkult ősi praktikákat gyakoroltatja a gyerekekkel. „Feladat: 1. Vedd át te magad a varázsló szerepét! Ha befolyásolni akarod az eseményeket, legfeljebb a ráolvasás segíthet. Idézd fel a szellemét! 2. Szükséged lehet egyéb varázslatokra is. Mondjuk nátha és lábtörés ellen. . Kitalálhatsz egyéb varázslatokat is! Írj néhány - jól használható - ráolvasás szöveget az olvasottak mintájára.” (9. oldal)
- Bulgakov: *Mester és Margarita* c. regénye talán már kötelező olvasmány a gimnáziumban. A regény egy részletéből készült *A Sátán bálja* c. előadás világi kritikusa többek között ezt írja: „... lassan úgy érezzük, hogy ebben a világban már csak a Sátán az egyetlen pozitív erő, melyben megkapaszkodhatunk, aki segítségünkre lehet, és ítéletet szolgáltat. ” A New Age célja, hogy az értékeket viszonylagossá tegye. Ha a Biblia tanítását elvetjük, és az érzéseinkre hallgatunk, akkor a Sátánra mint jóindulatú segítőt fogunk tekinteni (ld. Dragon Ball). Ez út egyengetés lehet a Sátán imádása felé.

j) A sátánizmus

Vannak, akik úgy vélik, hogy ez még távol van az iskoláktól. Hadd idézzek a Nagy Durranás c. lap egyik cikkéből néhány mondatot. „Az egyik belvárosi gimnázium első emeleti leányvécéjében megdöbbenve vette észre az valamelyik tanuló azt az üveget, amelyből egy cipőfűző kandikált ki. A

két decis üvegben benzin volt. Mindez megfelel a klasszikus Molotov-koktél leírásának. Ennél megdöbbentőbb volt azonban a gyújtószerkezet mellett talált levél, melynek alján a sátánisták egyik szimbóluma, a fordított kereszt ékeskedett. Ugyanakkor kiderült, hogy korábban két alkalommal is sátánista írásműveket juttattak el ismeretlenek a középiskola gazdasági irodájához.” A cikk adatokat közöl a Magyarországi sátánizmussal kapcsolatban. Az országban 25-30 csoportjuk működik fekete mágiát gyakorolva, a „hívők” száma 18-22 ezerre tehető. A sátánkultusz számlájára hazánkban, ebben az évtizedben 40-60 öngyilkosságot, gyilkosságot vagy súlyos testi sértést írnak. Mindez annyit jelent, hogy a gyermekeink az iskolákon belül is ki vannak téve a sátánista befolyásnak.

V. Mit tegyünk?

Az első gondolatunk talán mindnyájunknak az, hogy tehetetlenek vagyunk ezzel a befolyással szemben. Nincsenek eszközeink, nincs időnk, túlterheltek vagyunk, különben is értelmetlen, mert úgylis leperog a gyerekekről minden.

Jézus Krisztus, amikor elbúcsúzott a tanítványaitól azt mondta: „*Nékem adatott minden hatalom mennyen és földön. Elmenvén azért tegyetek tanítványokká minden népeket, és imé én tiveletek vagyok minden napon a világ végezetéig.*” (Mt 28,18-20) A minden hatalommal felruházott Jézus Krisztussal szállhatunk szembe a gonosszal.

Mi az, amit tehetünk gyermekeinkért?

1. Felelősek vagyunk értük! Isten nem csak azért hívott el közéjük, hogy a testükkel és az értelmükkel foglakozzunk, hanem hogy a lelkükkel is törődjünk. Ne rázzuk le magunkról a felelősséget, amellyel Isten ruházott fel.
2. Legyünk tisztában a dolgokkal! Ha szeretnénk válaszokat adni a gyerekek kérdéseire, akkor el kell mélyednünk Isten Igéjében, és el kell olvasnunk néhány szakkönyvet is ebben a tárgyban.
3. Isten készíti az alkalmakat! Kérjük ezt el Istentől, és várjunk felkészülve, mert Isten nagyszerű alkalmakat fog adni a beszélgetésekre.
4. Legyünk bátrak megmondani a véleményünket! Képviseljük azt, amit Isten reánk bízott akkor is, ha egyedül maradunk ezzel, vagy kinevetnek miatta. Sokszor nevetnek ugyan némelyek, de közben nekünk adnak igazat. Sóvárogva várják, hogy valaki merje kimondani azt, amit ők is gondolnak.
5. Mutassunk példát az életünkkel! Ne gondoljuk, hogy ennek nincs hatása a környezetünkre. Nemrég kaptam egy levelet egy volt katonatársamtól, aki leírta, hogy milyen nagy hatással volt rá, amikor (harminc éve) nyíltan vállalni mertem következményeivel együtt, hogy hiszek Jézus Krisztusban. Őt többek között ez indította arra, hogy rendezze életét Istennel.
6. Adjunk tanácsot, ha lehetséges! Erről a témáról lehet előadást tartani, könyvet, filmet elemezni az osztályfőnöki órán.
7. Adjunk jobb, értékesebb dolgokat a gyerekek kezébe! Ha egy gyermek késsel hadonászik, akkor a leszerelésnek nem az a legjobb módja, hogy rángatni kezdjük a kést, mert így mindketten megsérülünk. Ilyenkor nyújtsunk felé egy csokoládét, s a kést azonnal el fogja engedni!
8. Imádkozzunk a ránk bízott gyermekekért! Istennek van hatalma a gyerekeket megszabadítani a Sátán kötelékeiből. „*Azért jelent meg az Istennek Fia, hogy az ördög munkáit lerontsa!*” (1Jn 3,8)

A WALDORF-PEDAGÓGIA ÉS SZELLEMI HÁTTERE

Rudolf Steiner szellemtudománya és keresztyén pedagógiai vizsgálata

Küzdelem a tanszabadságért

Hazánkban az ötvenes évektől kezdve megvalósították a kommunista ideológiai nyomás tanügyi centralizációját. Egységes nemzeti tanterv alapján egyező gondolkozású pedagógus társadalmat alakítottak ki: ezzel tudták az egész magyar nép közös gondolkozását átalakítani. Négy évtized alatt a magyar nép gondolkozását teljesen átalakították a harmincas évekhez képest. Új terminológia alakult ki a szellemi élet teljes mezején: értelmiségek egyszerűen nem értették a kommunista hatalomátvétel után az újságok nyelvezetét az új politikai frazeológia miatt. Megváltozott a közgazdaságtannal foglalkozó előadások szövege, átalakult a történelemtudomány, irodalom, filozófia. Eltűntek a lélektani problémafelvetések, a transzcendentáló kísérletek a kezdetben vulgáris, majd lassan árnyaltabbá váló materiális csak anyag -valóság világában, így lassan átalakult a vallás is, főként politikai és társadalmi tényezővé. A papok közül többen a téészesítés mellett prédikáltak, mások a békeharcot hirdették, kialakult a szociális evangéliumi központúság, majd a szolgáló teológia és a megdicsőült uralkodó Krisztus helyett, a Krisztus diakonosz témájából lehetett doktorátust szerezni. A művészetek területén is végbement a nagy átalakulás, gondoljunk a mozgalmi dalokra, a kommunista új héroszok szobraira. A pártállam az ideológiájával ellenkezőket letörte, a közös gondolkodás formálásában pedig a sajtó, rádió, film, majd a TV mellett leginkább az egységes pedagógiai gondolkodást alakította ki. Rákosi Mátyás a központilag készített tantervet törvény rangjára emelte, s ezzel gúzsba kötötte az iskolákat.¹

Az így létrehozott, anyagilag, egzisztenciálisan éhbérért dolgozó, de mégis vasmarokkal kézben tartott pedagógus nemzedék több nemzedéket nevelt fel olyan szellemi rabságban, melyhez foghatót a történelem még nem produkált.

Egyéni pedagógustragédiák története ez. Megemlítem annak a dunántúli egykori református kántortanítónak az esetét, aki a kommunista uralomváltás után mindent megtett azért, hogy állását megőrizze. Lebeszélte a hitoktatásról egykori hittanosait, illetve a szülőket, akik gyermekeiket hittanra kívánták beírni. Együttműködött azzal a megfélemlítő gépezettel, mely a hitoktatást felmorzsolta abban a faluban is. Az 56-os forradalom napjaiban ismét a templomban volt a harmóniumnál. Zokogva énekelte a Himnuszt, az újra fellépő szovjet terror után pedig végképp beállt a vonalba – de igazán soha nem tudta jól csinálni. Meghasonlott ember volt már, amikor idő előtt nyugdíjazták. Jutalmat is kapott: fényes nyilvánosság előtt átadták neki Illés Béla: *Ég a Tisza* c. könyvének első kötetét...

Az új szabad gondolkodás megvalósulásához évtizedekre lesz szükség. Ez a folyamat megakadt a Horn-kormány idején kieroszakolt Nemzeti Alaptantervvel, amely szintén egységes, központosító, a szabadságra hivatkozó, de a kulturális képzés és a nevelés minden területét pregnánsan meghatározó kerítőháló jelleggel bírt a társadalmat tudatosan irányító lélek-szellemhalászkok kezében. Vekerdy Tamás jogos kritikája szerint: „Az akkori kormány liberális irányítás alatt lévő kultusz-tárcája sok esetben felvilágosult abszolutizmust képviselt, például amikor azokat az önkormányzatokat, amelyek nem követték pontosan a tárca tudományos alaposággal kidolgozott és előírt útmutatásait, stratégiai alapelveiben, azzal fenyegette, hogy pénzügyi károsodás érheti őket. Ugyanez a liberális kormányzat feltétlenül szükségesnek találta, hogy

¹ Küzdelmet kell folytatni a tanszabadságért. Vekerdy Tamással, az Eötvös József Szabadelvű Pedagógiai Társaság elnökével beszélget Toót H. Zsolt. In. Tandem, 1998/4

Nemzeti Alaptantervet hozzon létre, s ezt az Alaptantervet sajnos nem tudta az előre elgondolt keretek között tartani. Nem tudta elérni, hogy a kész mű valóban csak egy alaptanterv legyen, s a tananyagnak csupán a felét szabályozza. Az előre tervezett kis füzet vastag „telefonkönyvvé” nőtte ki magát, amely nem a tananyag 50, hanem 80-85 százalékát fedte le. És ráadásul törvény formáját öltötte.”²

A Bátori Zoltán által meghatározott Nemzeti Alaptanterv taxologikus, teljesítményelvű és behaviorista. Bizonyos vonatkozásban szabad utat adott a pedagógiai gondolkodásnak, ám az előző évtizedekben felnőtt, meghatározott pedagógiai gondolkodáshoz hozzászokott tantervkészítők számára hiába nyitott új lehetőségeket, nem tudtak radikálisan újat alkotni. Mintha afféle makarencói pofontól tartva nem mertek, vagy nem is tudtak kitörni a megszokott tekintélyimádatból, és várva várták, hogy mindent készen kapjanak. A másik oldalon viszont végtelen szabadossághoz vezethetett volna, hisz a legkülönbözőbb pedagógiai avantgardok, oktatási és nevelési koncepciók zöld lámpát kaptak, mondván: a reformpedagógiák korát éljük.

Új lehetőségek

Nekünk keresztyéneknek rendkívüli kairoszt, kiváló lehetőséget jelent mindez, kérdés, mennyire tudunk élni vele? Sajnos hiányoznak a nagy keresztyén pedagógus egyéniségek. A régi nagyok kihaltak, a becsületesek, akik az állandó ideológiai beiskolázottság idején még kitartottak megőregedtek, és teljesen kimerültek, ennek ellenére rájuk még érdemes odafigyelnünk! A személyi feltételek hiánya mellett a szakkönyvek hiánya nehezíti még a helyzetet. Nagy jelentőségű a régi, harmincas években íródott könyvek, Karácsony Sándor, Imre Sándor, Farkas Ignác, Kovács J. István, Csikesz Sándor és mások műveinek újra kiadása. De ma modern Comeniusokra lenne szükség, akik koruk kihívásaira felelnének, kik a mostani pedagógiai vákuumban meghirdetnék a keresztyénség pedagógiáját. Keresztyén embertanra, keresztyén világszemléletre épült keresztyén oktatási és nevelési elveket! Ezt el lehetne adni a mai nagy szellemi zűrzavarban, ami a világ pedagógiai klímáját jellemzi; de szekulárisan megfogalmazva, talán a vallási háttérrel meg sem említve, hanem Isten általános kegyelmének világába beépített igazi értékeket, évszázadok óta igaznak bizonyult módszereket a nevelők és diákok elé tárva. Iránytű lenne és világosság, melyből eligazodás és megértés támadna: egészséges és becsületes karakterek, tiszta egyéniségek születnének: Bizonyára e majd elfogadott keretek között több lehetőség adódna az evangélium hirdetésére is.

A Waldorf-jelenség

Ennek lehetőségét és igényét bizonyítja a Waldorf-jelenség. A materializmus halála után a misztikus érdeklődés, a vallásos ébredés légtérébe felrepítették a misztikus és vallásos légballonokat. Ezeknek reklámszövegét sokan látják és követik. Vallásos nevelés, bibliai szövegek a tananyagban! Reggeli ima és az egyházi ünnepek megtartása. A lélektelen anyagelvűség után mégis felébredt lelkünk: nos, itt törődnek az ember lelkével is. Sőt, több van itt a hagyományos nagyszülők életéből ismert lelki életnél: **ez már kész szellemtudomány**, amely akkor is vonz, ha nem értik meg ennek a valódi lényegét: a negatív transzcendens hívása ez, valódi ezotéria, amely az ún. Akhasa-krónikából merít!³ A beavatottak reménye pedig az, hogy a kialakult szellemlátással ebből majd ők is olvashatnak.

Nagy csalódások után – tanítványai által – ismét megszólal Rudolf Steiner.

Nemcsak a materializmus halála nyújtott hihetetlen lehetőségeket a keresztyén és Waldorf-iskoláknak illetve a vallásos, vagy vallásos színezetű programok meghirdetésének, hanem eddigi

² Küzdelmet kell folytatni...

³ A látható világ történései mögötti szellemi történések folyamata a világ szellemi alapjaiban: „... aki a látható világon át a láthatatlan észleléséhez képes felemelkedni, végül oda jut el, hogy olyat talál maga előtt, amit hatalmas szellemi panorámához lehet hasonlítani, melyben a világ minden elmúlt folyamata bejegyzést nyert.” R. Steiner: Rózsakeresztes szellemtudomány. Ferenczi Kiadó Bp., 1991., 124. o.

oktatási és nevelési kudarcaink is. Sokan csalódtak a kemény porosz módszerben, ahol – legalábbis a reformpedagógiák igen népszerű kritikája szerint – hiányzott a csoportmunka, a szülők és a gyermekek szabad válasza, az interakció és a belátás, az empátia, az aktív modellek, az egyenrangúság, a diák személyiségének komolyan vétele. Helyette a tanár szerepe dominált. A diák kiszolgáltatott volt a tanár-diák hierarchiában, passzivitásra kárhoztatott az elnyomás állandó veszedelmében, passzív módon hallgatta a tanár előadását, aki megfélemlített és büntetett, előírt és követelt, szerepet játszott, nem volt őszinte – ugyanakkor ott tornyosult szupertanárként tekintélyével a katedrán.

Mennyire más a steineri módszer!

A gyermekek fa-játékokkal játszanak, vastag ceruzával kezdik a betűvetést, a pedagógus felugrik az asztal tetejére és bemutatja a táncot, ritmikus, kiegyensúlyozott mozgással harmonizálnak egymással, a térrel, környezetükkel, énekelnek, szabadok! Nem kapnak osztályzatot, nem válnak szétszórttá a sokféle tananyag között, hanem tömbösítve tanulnak egy-egy ismeret ágban, elmélyülnek, és csak azután lépnek más ismeretágra, nincsenek bezárva egy tanulási-oktatási osztálytermi szituációba, hanem minden természet-közeli. Semmi erőszak a gyermek lelkén, nincs stressz. Nem tölcserpedagógia életunt diákja áll előttünk. Személyisége szabadon fejlődik a belső steineri személyiségfejlődés menete szerint, sorban, szépen kialakul testének négy alkotóeleme a finom steineri nevelés által adott szellemi impulzusok közben: a fizikai, az asztrál, az étertest, majd a szellemi is megszületik. Közben egy éves külön rátanulással állami szintű érettségit is szerez, de mi ez ahhoz képest, hogy közben új steineri ember nőtt fel a szellemtörténelemben: az antropozóf ember!

A porosz pedagógia és tanári autoritás – antiautoratív nevelés?

El kell azonban mondani, hogy legtöbben azok közül, akik csalódtak a porosz stílusban, alapvetően minden szigort elvetnek. Ez jellemző korunk gyermekeire is. Az antinómia, a törvényellenesség korához közeledünk. A korszellem egyre több tekintélyt elvet, és szabadságvágya valójában nem egyéb, mint a szabadosság utáni sóvárgás. A porosz iskola tekintélyelvre épült, ami – ha tudatos, ha nem – isteni eredetű volt. Fölrendeltség, tekintély nélkül nincs rend: ez isteni ordinencia. A keresztyén pedagógia tehát meghallgatja a Herbart szemléletét ért kritikát, jobbat nyújthat, de a tekintélytiszteletet, jó értelemben vett tanár-diák hierarchiát nem adhatja fel. Reformátoraink iskoláiban még nem forgolódott Herbart, de a bibliai szülő-tanár- felettes-tisztelet már ismert volt. Erről tanúskodik a Heidelbergi Káté 104. kérdés-felelet:

- ***Mit kíván Isten az ötödik parancsolatban?***
- *Azt, hogy atyám, anyám és minden előljáróm iránt teljes tisztelettel, szeretettel és hűséggel viseltessem, és magamat mindennemű jó oktatásnak és büntetésnek, illő engedelmességgel alávessem, ezenkívül az ő gyengeségük iránt töredelmes legyek, mivel Isten minket az ő kezük által akar vezérelni.*⁴

Azon reformpedagógiai irányzatok, amelyek dühödten támadják a hagyományos iskolákat a felvilágosodás gyermekei, unokái, déd- és ükunokái. Kis Emileket és Emíliákat nevelnek. A francia forradalom minden keresztyén hagyományt félretoló szellemisége vezérli őket. Ettől lehet még ma is megittasodni! Nem képzelte magát Hérosznak az ember a Mars mezején, amikor tanúja volt annak, hogy háromezer galambot röpitettek az ég felé azzal a felirattal: „szabadok vagyunk, kövessetek bennünket!”⁵ Ez a szellem ma is heroizál.

A herbarti iskolázás ellen felhalmozott vádak is érdemes lenne alaposan szemügyre venni. Régi módszer a nem becsületes érvelésben az, hogy eleve hamis vádakkal illetnek egy személyt vagy irányzatot, hogy eleve védekezésre kényszerüljön, s arra sem talál majd módot, hogy

⁴ Heidelbergi Káté, 1563. Ford.: Erdős József

⁵ Carlyle, Thomas: A Francia Forradalom. Révay Kiadó, Bp., 1913.

bebizonyítsa, hogy eleve hamis vádakkal illették. Így például a tekintélyelvűség nem zárja ki a személyiség szabad fejlődését. Sőt, rend, fegyelem és bizonyos korlátok éppen hogy a leghasznosabb tényezők a személyiségfejlődésben. Így a Bibliában a Példabeszédek könyve határozottan ezt tanítja: „A vessző és a dorgálás bölcsességet ad.” (Péld. 29,16; vö. Péld 10,13; 13,24; 22,8; 22,15; 23,13; 26,3). A többi vádat is meg lehetne cáfolni, például miért lennének unalmasak a „porosz” órák, miért ne aktivizálná magát a diák, vagy miért alakoskodna a tanár a katedrán?

A szigorú porosz iskolázás esetleges hibáinak elkerülésére nem feltétlenül a Waldorf-iskola jelentheti az alternatívát. S nem szükséges steineri tanokat követni ahhoz, hogy a gyermek személyisége szabadon bontakozhasson ki a nevelés nyomán: megszeresse a természetet, harmonikus mozgása legyen, vagy félelem és stressz nélkül vegyen részt az iskolai életben.

Éppen a keresztyén pedagógia szolgáltatja az alternatívát, az egyedüli megoldást, amelyben a gyermek felszabadul a gátlásai alól, jól érzi magát, aktívan rész vesz a tanulási folyamatban és közben szabad, keresztyén személyiséggé formálódik.

Behaviorista alapokra épített pedagógia

Napjainkban, az oktatásban a legtöbb gondot a gyermek (és a szülő) számára a behaviorizmus pedagógiai átültetése és alkalmazása jelent. Gyakorló szülők értetlenül állnak meg a teljesítménycentrizmus előtt: amikor elsőként a legelvontabb matematikai gondolkodást ismertetik meg velük, harmadik elemiben a Ratio Educationist tanulják. Minderről pedig tesztek alapján adnak számot. Óriási meglepetés számára az érettségi, mert ott hallja meg először saját hangját. Addig írásban felelt. A gyermekkortól kezdve állandóan mért, pontozott és legtöbbször írásban kiértékelt diákok nem is tudják, hogy egész életük ennek jegyében telik majd el. A pont, az eredmény, a siker dönt el mindent. A mérhető, az egzakt, az adat. Ez a személyiség fejlődésében káros, és a szabad kibontakozást gátolja. Majd ha felnő, ő is így méri le az embereket: kegyetlen farkastörvényre nevelés ez. Az elgépiesedést, a nagy személytelen életbe való szolgálai betagolódást jelenti ez, és a személyiség szabadságát károsítja. Nem lesz szabad személyiségből fakadó döntése a jövőben sem, mert mindenben környezetétől, az őt érő pozitív vagy negatív erősítőktől függ, különféle visszajelzések irányítják.⁶

A tesztrendszer, a követelményeket sokszor igen rosszul alkalmazzák. Egyformán kell teljesíteni a különböző beállítottságú gyermekeknek: pedig gyakran ez lehetetlen és vétek a természet ellen. A reál beállítottságú gyermekek humán könyvből tanulnak és humán beállítottságúak a reálérdeklődésük kémiakönyvét kénytelenek felmondani. Isteni csoda, hogy a gyermekek valahogy ki tudják heverni azokat a pszichikai sérüléseket, amiket avatatlan pedagógusaiktól kaptak, s amelyek károkat okoztak személyiségükben a különféle hibás nevelési koncepciók miatt. Nem csoda, hogy sok szülő menekíti át a gyermekét Waldorf-iskolákba!

A keresztyén pedagógia

Meg kellene ismertetni a keresztyén pedagógia által adott válaszokat a sajtóban, tudományos szimpóziumokon, pódiumbeszélgetésekben. Amikor egy olyan szaktekintély előtt, mint pl. Vekerdy Tamás, mindenki tisztelettel áll meg – noha nem titkolja steineri vallásos kurzusát – miért ne állhatna elő egy nagy keresztyén pedagógus is, aki egy Bibliára felépült pedagógiai elvet népszerűsít akár direkt, akár indirekt módon?

Nem hazai viszonylatban három keresztyén művet lehet megemlíteni, amelyekből sokat tanulhatunk: Stephan Röthemeier *Wurzeln der Pädagogik* c. kötetét, S. Fowler – Harro van Brummelen – Christian Schooling: *Education for Freedom* c. nagyszerű könyvét, valamint Harro van Brummelen *Istennel az osztályteremben* c. kiadványát. Ez utóbbi könyv szerzője tárgyalt témánkkal is foglalkozik, és végiglapozza az elmúlt 300 év pedagógia történetét, valamint azokat a

⁶ Schaeffer, Francis: Zurück zur Freiheit und Würde. Telos, Haenssler, 1977.

meghatározó nézeteket, amelyeket a gyermekekről alkottak: „*A behavioristák idomítható tárgyakként tekintették a gyermekeket. Ebben a szemléletben a tanítás lépésről-lépésre történik, gyakori jutalmazás és büntetés kíséretében, hogy jól bevéssék. Bizonyos alapvető készségeket hatékonyan meg lehet tanítani ezzel a módszerrel, általában véve azonban a tanítást az idomítás és a manipuláció szintjére süllyeszti le. Nagyon kis tér marad a személyes felelősség és kreativitás számára. Ez az elve elrendelő, mechanikus nézőpont elve, kizárja az emberi személyiség teljességét. Nem ismeri fel a bűnt és a közösségi élet jelentőségét.*”⁷ Mint látjuk, vannak még magas szintű keresztyén gondolkodók is, csak valahogy nincs akkora hírük, mint az antropozófus iskolák képviselőinek. Pedig Brummelen nemcsak feltár, és ismerteti a hibákat, nemcsak, hogy bemutatja a Pestalozzától Piagetig terjedő korszakot, s megválaszolja John Dewey álláspontját (Dewey szerint a diákok elsősorban a társadalmi haladás elindítói), hanem bemutatja a keresztyén pedagógiai megoldást is. „*A Biblia világosan tanítja, hogy mindenki egyedi teremtmény... Az órán legyen elvárás, hogy minden tanuló egyformán aktívan vegyen részt a munkában. Nem képes viszont mindenki egyforma szinten teljesíteni, ezért különféle megközelítéseket használj, és adj differenciált feladatokat. Máskülönben nem tudod őket Isten útján, az Ő tanítása szerint felnevelni, sőt néhányukat el is keserítheted (Ef 6, 4). Építs az erősségeikre. Segíts nekik, hogy felismerjék adottságaikat és továbbfejlesszék őket. Bátorítsd a diákokat, hogy olyan dolgokat csináljanak, ami jól megy nekik.*”⁸ Mennyire különbözik ez a behaviorista szemlélettől!

Kulturális életünkben lévő szellemi változás közben szükséges a keresztyén pedagógiának tekintélyt szerezni, tudományosan megalapozni úgy, hogy ne egy modern avantgard legyen a sok között, de ne legyen egy pszichológiai iskola szolgálólánya sem. Önálló, bibliai fundáltsággal bírva, bibliai alapokra építve széles látókörűen használja fel azokat a pedagógiai és lélektani felfedezéseket, melyek méltóak hozzá és elősegítik a nagy oktatási és nevelési feladatok teljesítésében.

Miután láttuk tehát, hogy nemcsak a waldorfi pedagógia válasza kínálkozik a mai pedagógiai zűrzavarban, most lássuk, hogy a waldorfi pedagógia miért nem adhat segítséget?

A Waldorf-iskolák története külföldön és hazánkban

Ismerjük meg a díszleteket, a reklámot, azt, amit az iskola az első körben közöl magáról. Ezekben a híradásokban az iskola igazi jellegét nem ismerhetjük meg, hiszen csak a beavatottság során tárul fel előttünk a valódi arca. Különben a Waldorf-iskolák sok külső, szervezeti információt közölnek önmagukról az Interneten.

Az első Waldorf-iskola Stuttgartban nyílt meg 1919 szeptemberében. Az ötvenes évek közepén 25 Waldorf-iskola működött Nyugat-Németországban, a hetvenes évek derekán 40, a nyolcvanas évek közepén 95, számuk ma már 170 fölött van. Hollandiában 1973 és 1983 között 85 új Waldorf-iskola létesült.

Napjainkban több mint 700 Waldorf-iskola, 1400 Waldorf-óvoda, több száz gyógypedagógiai iskola, számos Waldorf-pedagógusképző intézmény működik – valamennyi kontinens, mintegy 70 államában. (Mesterházi, 1998.)

Magyarországon 1926-ban hozták létre az első Waldorf-iskolát, hét évvel a stuttgarti iskola megalapítása után. Az intézmény a második világháborúig működött.

Majdnem hatvan esztendő kellett ahhoz, hogy a Waldorf-pedagógia újra megjelenjen hazánkban. Magyarországon 1988 óta a Művelődési és Közoktatási Minisztérium kiemelt eszmei, és részben anyagi támogatásban részesíti a Waldorf-kezdeményezéseket. Az országban jelenleg 35 Waldorf, vagy ebbe az irányba tevékenykedő óvoda és 12 Waldorf-iskola működik. 1960 és 1975 között a Török Sándor által szerkesztett folyóiratok (Család és Iskola, Gyermeünk) gyakran népszerűsítették a Waldorf-pedagógia alapelveit – általában a források egyértelmű megnevezése nélkül.

⁷ Brummelen, Harro van: Istennel az osztályteremben. ACSI Alapítvány, Bp., 1996

⁸ Brummelen, Harro van: Istennel...

1986-ban dr. Jakab Tibor orvos kezdeményezésére új lendületet kapott a Waldorf-pedagógia tanulmányozása. Még ebben az évben megalakították az Életvédők Vitális Egyesületének Waldorf-pedagógiai csoportját.

1988 szeptemberében Solymáron a Művelődési és Közoktatási Minisztérium engedélyével – negyven év után elsőként – állampolgári kezdeményezéssel létrehozott alapfokú iskolaként megindult a Waldorf-iskola első osztálya. Az iskola alapításának feltétele volt a Török Sándor-féle Waldorf Pedagógiai Alapítvány létrehozása, amelynek alapító tagjai között vannak Makovecz Imre építész és Vekerdy Tamás pszichológus is.

Az alapítvány intenzív kapcsolatot épített ki a Waldorf-tanárképzés legfontosabb centrumaival, a stuttgarti és witteni Waldorf tanárképző és pedagógiai intézetekkel. A szakmai munkát Svájc-ból, Hollandiából és Németországból részben időszakosan, részben állandó jelleggel itt tartózkodó alapító és tanácsadó tanárok is segítik.

Szabad iskola?

Láthattuk, hogy az irányzat képviselői milyen bátorsággal, határozottsággal képviselték elgondolásaikat a hatvanas évektől kezdve, és most végre egy szabadabb világban, szabadon tevékenykedhetnek. Így ők az emberi jogok egyik értékes területét, a tanszabadságot képviselik.

Ezen belül pedig szabad iskolát hirdettek meg. Német nyelvterületen is így nevezik magukat: „die Freie Waldorfschule” (szabad Waldorf-iskola). Vekerdy Tamás világosan mondja: „*Ez az iskola nem misszionáló, nem világnézeti iskola. Az itt tanító tanároknak nem kell antropozófusoknak lenni...*”⁹

Mégis felvetjük a kérdést, valóban világnézettől mentes az iskola? Valóban vallásilag semleges? A gyermekek tényleg szabadon bontakozhatnak ki? Az iskola szabad minden filozófiai, vallási és ideológiai előfeltételtől? Más szóval: a szabad Waldorf-iskola alternatív iskola, vagy antropozófus világnézeti iskola? E kérdés megválaszolása során vizsgáljuk meg Rudolf Steiner életét, szellemtudományának gyökereit, magát az antropozófiát, annak hatásterületeit. Foglalkozunk részletesen az antropozófiával, mint vallással, majd antropológiájukkal, mint a Waldorf-pedagógia alapjával. Végül: ismerkedjünk meg azokkal a képekkel, képzetekkel, amelyek a gyermekek fantáziáját formálják és antropozófus személlyé teszik – ebben is külön figyelmet szentelve az euritmianak.

Rudolf Steiner (1861-1925), az antropozófia megalapítója

Az antropozófia szó jelentése: „embertudomány” (anthroposz=ember, szofia=tudomány).

Az irányzat atyja Rudolf Steiner volt, aki 1861-ben született Kraljevecben, az akkori Osztrák-Magyar Monarchia területén (ma Horvátországhoz tartozik). Apja az osztrák déli vasút tisztviselője volt.

Gyermekkorát és fiatalságát Mödlingben, Pottschahban töltötte. Iskolába Neudörflben és Bécsújhelyen járt. Kitüntetéssel érettségizett. Később a bécsi Műszaki Főiskolán tanult. Fő tantárgyai voltak a matematika, kémia, fizika és biológia. Emellett irodalommal, filozófiával és történelemmel is foglalkozott.

Később Goethe természettudományos írásainak kiadásával foglalkozott, amelyek Kürschner „Deutsche National Literatur”-jában jelentek meg. Filozófiai tanulmányokat is írt. Első könyve „A goethei világszemlélet alapvonalai” címmel jelent meg 1886-ban. Ezt követően magántanító volt egy bécsi családnál. Itt találkozott Josef Breurral, Sigmund Freud „tanítójával”. 1890 és 1897 között a Goethe-Schiller Archivum állandó munkatársa. Ebben az időben ismerkedett meg Anna Eunikével, akivel 1899-ben kötött házasságot.

Ezt megelőzően, 1891-ben a filozófia doktorává avatták a rostocki egyetemen. Naumburgban meglátogatta a beteg Nietzschet. Közben sora jelentek meg kötetei: „A szabadság

⁹ Vekerdy Tamás: Álmodok és lidércek. Twins Kiadó, Bp., 1992.

filozófiája” (1984), „Friedrich Nietzsche küzdelme a kora ellen” (1896) és „Goethe világszemlélete” (1897). 1897 és 1904 között Berlinben a „Magazin für Literatur” és a „Dramaturgische Blaetter” kiadója és szerkesztője volt. Előadásokat tartott a „Szabad Irodalmi Társaság”-ban és a „Giordano Bruno Szövetség”-ben Hat évig a Wilhelm Liebknecht által alapított iskolában tanított. A teozófiai társaság aktív tagja volt, belföldi és külföldi teozófiai társaságokat szervezett Marie von Siverssel. A teozófus tanok mellett saját misztikus elképzeléseit is hirdette. 1901 és 1910 között jelent meg három újabb műve: „A misztika”, „Hogyan jutunk a magasabb világok megismerésére?” és a „Titkos tudomány körvonalai”.

1913-ban megvált a teozófus társaságtól és megalapította az antropozófus társaságot. Felépítette a bel-és külföldi különböző antropozófus ágazatokat. Vezetésével külföldi művészek megépítették Domachban a Goetheanumot. Erre az időszakra tehető az általa kidolgozott euritmianak, egy új mozdulatművészetnek a meghonosítása. 1919-ben megalapította az első „Szabad Waldorf-iskolát”. Ezt haláláig vezette. 1922 szilveszterének éjjelén tűz pusztította el a Goetheanum épületét. 1924-től kezdve egészsége megromlott, betegágyán fejezte be „Életutam” c. könyvének írását. 1925. március 30-án halt meg.

A két világháború között járt Budapesten, ahol több előadást tartott. Már akkor elterjedtek tanai Magyarországon, olyannyira, hogy a fővárosban „Erdei Iskola” néven oktatási intézmény is működött. A második világháború után az új kulturális irányzat azonban ennek a szellemtudománynak sem kedvezett. A hetvenes évektől kezdve ismét felfedezték, azóta egyre inkább tért hódít.

Steinernek rendkívüli képessége volt arra, hogy a fizikai világ mögé nézzen. 1913-ban Berlinben tartott előadásában elmondta, hogy már gyermekkorában rendkívüli képességekkel rendelkezett a halottakkal való kapcsolatfelvételen. 1868-ban megjelent neki egy szellem, egy nőalak, megszólította őt. A gyermek Steiner tudta, hogy itt nem testi emberről volt ott szó. Rendkívül sokoldalú, gondolkodó ember volt, aki több mint 100 könyvet írt. Életének szinte valamennyi területén alkalmazta gnosztikus valóság- és világszemléletét.¹⁰

Az antropozófia gyökerei – a teozófia

A Teozófusok Társaságának (theos=isten, szófia=tudomány) alapítója Petrova Helena Blavaltzky (1831-1891), spiritiszta médium volt. A társaság 1875-ben alakult meg. Tanításuk alapja okkultista volt, az érzékfeletti megismerésére törekedtek, és áltudományos spekulációkra építettek.

Fő célkitűzéseik a következők voltak:

- Az emberiség testvériségének közös magvainak létrehozása, ahol eltűnik a fajok, vallások, társadalmak, kasztok és színek közötti különbség. Ennek háttérében a felvilágosodás korának szabadkőműves gondolata áll, amely a keresztyénség kizárólagossága és Jézus Krisztus egyedülvalósága ellen irányul. Cél a világtestvériség és a közös világvallás kialakítása.
- A vallások, filozófiák és tudományok összehasonlító tanulmányozásának elősegítése. Eközben Krisztust pusztán egy vallásalapítónak degradálják, s a bibliai kijelentést relativizálják.
- Az eddig nem ismert természeti erőket és az emberben szunnyadó erőket kikutatása és feltárása.

A fenti célkitűzések jellemzik a New Age-t is, ami egy antikrisztusi mozgalom és többek között arra irányul, hogy okkult erők igénybevételével az ember apothéozisát (megistenülését) elősegítse. Antikrisztusi előképként már 1913-ban a fellépett a teozófusok „krisztusa” a hindu Krishnamurti.¹¹

¹⁰ Ifj. Alföldy-Boruss Dezső: A New Age (Új kor) szellemiségének ismertetése és bibliai vizsgálata. In. Református Egyház, 1993. december

¹¹ „A New Age emberei is beszélnek már az új korszak „Messiásáról”. Szerintük már megszületett, itt él közöttünk, az egész világ tanítója lesz, egy modern ember, aki az emberiség (ökonómia) gazdasági, politikai és szociális problémáit

Az antropozófia jellemző tanítása és hatásterületei

- Tanítja a lélekvándorlást
- Egész gondolati rendszere asztrológiai beállítottságú és pantheisztikus (azt vallja, hogy Isten azonos a természettel)
- Az általa nyújtott vallás egy szinkretisztikus (mindent összevegyítő) misztériumvallás.
- Alkalmazott módszerei áltudományosak: pl. ingával keresik a gyógyfüveket, alkalmazzák a homeopáthiát.

Többen tagadják, hogy az antropozófia a New Age-hez tartozna. Ennek ellenkezőjét bizonyítja két tény:

- A New Age követői Rudolf Steinert úgy tartják számon, mint az irányzat útkészítőjét. Egyike volt azon hídverőknek, akik a nyugati és keleti gondolkodást összekötötték.
- A New Age egyik legerősebb gyökere a teozófia (egységes világvallás kialakításának céljával). Maga Steiner, aki 1902-1912 között a Teozófiai Társaság német szekciójának főtitkára volt, igen határozottan képviselte a vallások keveredésének eszméjét, a szinkretizmust.

Rudolf Steiner „Márkus ciklusából” vett idézete önmagáért beszél: *„Mi lesz akkor, ha a különböző vallások képviselői majd megértik egymást? Mikor majd a keresztyén azt mondja a buddhistának: - hiszek a te Buddhában -, és egy buddhista azt mondja egy keresztyénnek: úgy megértem a Golgota titkát, mint te! Mi köszönt az emberiségre? Béke! ... a vallások kölcsönös elismerése. Ennek be kell következnie, s az antropozófus mozgalom a vallások ilyen kölcsönös megbecsülése kell, hogy legyen.”*

Látjuk, hogy az antropozófia azon csatornák egyike, amelyen keresztül a New Age-mentalitás beárad a világba, így hazánkba is. Külön fejezetet szentelünk ennek az új gnózisnak, mint szellemi irányzatnak, amely egyre nagyobb teret hódít, s áthatja kultúránk szinte valamennyi területét.

Hatásterületei:

1. A pedagógia

Az antropozófia legnagyobb hatását éppen a pedagógiában, különösen a gyógypedagógiában fejt ki. Követői hiszik, hogy az értelmi fogyatékoság valódi oka abban rejlik, miszerint a gyermek rosszul testesült meg. Ha antropozófus módon nevelik, akkor a következő reinkarnációs formájában már egészséges lesz: *„A világban lévő egyenetlenségeket magyarázza meg... az emberi sorsokat nem a véletlen, vagy pedig egy istenség, hanem az ember szabta meg – cselekedeteivel. Ami gonoszt szóban, tetteben elkövet az ember ebben az életben, az kihat a következő életére. De éppen ebben van annak is az esélye, hogy rossz Karmáját leépítse, s jóra változtassa.”*¹²

A kérdés persze, hogy Steiner tanaiból mit vesznek át a magyar antropozófusok, akik világosan látják például a witteni és stuttgarti iskola közötti különbséget. Lehet, hogy önálló utakat járnak? A magyarokban mindig is meg volt egy bizonyos genuinitás (eredetiség) és mernek saját elgondolásokat beépíteni egy rendszerbe. Azonban mégis világos, hogy az antropozófia alap gondolatait, amelyeket a fentiekben felvázoltam, elfogadják. Így pl. Vekerdy Tamás a

meg fogja oldani. 1977 óta egy bizonyos országban egy csoport vagy közösség szószólója, rendkívüli erővel rendelkezik, tartózkodási helyét követői közül is csak néhányan ismerik, de hamarosan felfedi magát. Terve egy új világrend felépítése. A neve: Maitreya. Állítólag ő Buddha ötödik megtestesülése. A keresztyének érdekében a New Age emberei az mondják, hogy ő, Maitreya a Krisztus. A mohamedánoknak azt hirdetik, hogy ő Mahdi Iman, a hinduk számára pedig ő Krishna. A fenti információkat több New Age szervezet tette közzé, így Tara Zenter és Lucys Trust (ez utóbbinak a neve sokáig Lucifer Trust volt).” Ifj. Alföldy-Boruss Dezső: A New Age...

¹² Pierott, Vera: Antrosophie, eine Alternative? Telos, Haenssler, 1982.

Népszabadságnak adott interjújának világnézeti fejtegetéseiben igen fontos logikai alapozásként Platont idézi. Az ókori tudós idea világát veszi alapul, ami szerint az örök lélek a test börtönébe kerül – ami annyit jelent, hogy komolyan veszi a lélekvándorlás gondolatát: „*A lélek megszületése előtt még a teremtő, isteni világokban élve szemben szemlélte az ideákat, teremtő elveket, erőket. Megszületve – ahogy a test rácsukódott, mindent elfelejtett. De ha itt az árnyékvilágban, ahol visszatükröződéseit láthatja mindezeknek, s valamiféle művészi szépre, jó tette vagy igazi állításra bukkan, működni kezd a sejtelem, a titokzatos mnenézis, az emlékezés arra a világra, amit megszületése előtt szemlélt és az elragadtatottságot, a mély megrendülést vagy örömet ez a felismerés vagy újra-felismerés váltja ki. Ehhez persze a léleknek megfelelő módon felvevőképes állapotban kell lennie. Arról van tehát szó, hogy hozunk magunkkal valamit, amit azután később ki kell bontakoztatnunk. Mindezek a felfogásmódok az embert olyan lénynek tekintik, mint aki belsejében hozza elő belső tudását, ön és világmiszeretét, de mindehhez megfelelő körülményekkel hozzá kell segíteni...*”¹³

Ugyanitt világosan kifejti ennek pedagógiai összefüggéseit: „*A tanulás – tanítás első antropológiai alapkérdése tehát ez: miféle lénynek tekintem az embert? Olyannak, aki hoz valamit magával, vagy olyannak, akibe tölcsezni kell? A második, mondhatnám axiológiai, értékelméleti alapkérdés: mi végre, mi célból akarom tanítani a gyermeket, hogy fölvegyék az egyetemre, beilleszkedjen a társadalomba vagy annak különböző részletközösségeibe? Vagy, hogy a benne rejlő, speciálisan individuálisan benn rejlő képességeket kibontakoztassa saját maga és a világ számára?*”¹⁴

Az antropozófia pedagógiai elvei nemcsak a lélekvándorlás-tanra, hanem egy misztikus-okkult emberképre is visszavezethetők. Erről majd a későbbiekben lesz szó.

2. Kultúránk következő területe, ahol az antropozófia hat: a bioépítészet.

A Waldorf-iskolai oktatás speciális épületben folyik. Központi helyet foglal el benne a színházterem, amely szinte állandóan üzemben van, folyton használják. Vannak még próbatermek, zenetermek, és az euritmia terem. Ezeknek belső berendezése is jellegzetes. A játékok, így a szemléltető eszközök is csak természetes anyagokból készülnek. Színes viaszból van az író-rajzoló tábla, amely fejletlen motorikájú gyermekek számára készült. A tankönyveket ún. epocha-füzetek helyettesítik.¹⁵ Elengedhetetlenül fontos, hogy a berendezés is antropozóf stílusban készüljön.¹⁶

Az antropozófia központjában, Dornachban (Svájc) áll egy különleges épület a Goetheanum. Az eredetit fából építette Steiner, de ez 1922 szilveszter éjszakáján leégett. A mostani már betonépület, az antropozófus építészet egyik csúcspontja. A nagy magyar antropozófus építész Makovecz Imre évekkel az első benyomásai után is a legnagyobb lelkesültséggel szólt a Goetheanummal való első találkozásáról: „*1964-ben életemben először nyugatra, Svájcba utaztam, hogy a Goetheanumot megnézzem, ami fantasztikus hatással volt rám. Ilyen jellegű benyomásom az építészzel kapcsolatban korábban nem volt... Ködös, kora tavaszi idő volt, s reggel, mikor felébredtem, ... egy baromi nagy elefántot láttam fönt a hegyen – elefánt, nem tudom másként jellemezni, félig élőlény, félig kövület, fönt állt a hegyoldalban. Te, én otthagytam a csomagomat... s húztam spurba föl, egyenest, hogy lássam az egészet. Én ebben a házban láttam a Vihar című előadást az antropozófusok által kitalált technikával, „Sprachgestaltung”-gal a szöveg, és euritmiával a mozgás...*” (Beke László beszélget Makovecz Imrével)

¹³ Tanuló, tantárgy, tanár. Népszabadság, 1996. szeptember 14.

¹⁴ Uo.

¹⁵ Réthy Endréné, ld. Bábosik István: A modern nevelés elmélete. Telosz, Bp., 1997.

¹⁶ A tordasi általános iskolában elég nagy kontrasztot jelent, hogy az épület kívülről antropozóf stílusú (Makovecz tervezése), de a berendezés már nem. Ez ott azért természetes, mert az iskolai oktatás nem Rudolf Steiner alapelveit követi. Az épület padlástere viszont igazi steineri kifarmálású: hosszú, különleges hangulatú barlanghoz hasonlít. Az épületnek mintha lelke lenne. Ez is egy cél a bioépítészetben. Ennek hátteréről a Goetheanum kialakítása tanúskodik.

Mi a különleges ebben a stílusban?

Lekerekített formák, sokszor amorf vagy különlegesen eltolt falak, beszűkülő helyiségek, beépített leháncsolt fák, kerülnek a szögleteket. Steinert különösen érdekelte a geometria, s szerinte ez „nemcsak a külső világra vonatkoztatva volt igaz, hanem a szellemvilág kijelentéseit is tartalmazta.” Nagy hatással volt rá Goethe panteista világképe: a világvalóság szemlélete a láthatatlan és látható világ közti határ elmosódását jelentette, hisz nemcsak látónoki képességei voltak, hanem, mint leveleiben írta, démonok vitték ide-oda. Egy 1781. november 14-én kelt levelében a következőket írta: „Mindenkinél inkább hajlok arra, hogy a látható világon kívüli világ létezésében higgyek, s érzek magamban alkotó és életerőt, hogy korlátozott lényem egy swedenborgi világszellemé tárguljon.” Ez volt Rudolf Steiner törekvése is, akire Goethe mellett még Spinoza volt szintén nagy hatással. Ő ezt vallotta: „az univerzum teremtő erő, mely kettősségben látszik, de valójában egység.”

Makovecz nem titkolja, hogy antropozófus építész: „... az én építészeti törekvésemnek és az életemnek van egy tengelye, és ez a tengely az antropozófia.” Tokaji házáról így beszél egy helyen: „Én ezt a házat misztériumhelynek terveztem meg ... erre egy olyan famadarat akartam föltenni, amelyiknek a farka és a szárnya megközelítőleg egy teljes kört zár le a tengelyhez képest... A kapu két oldalán van egy-egy oszlop. A jobb oldali oszlop a női princípiumot testesíti meg, a bal oldali a férfit. Vagy a Holdat és a Napot, mindegy. És középen van egy megfaragatlan oszlop. Ez az, amit mondjuk a hiberniaia misztériumban középen a Krisztus oszlopának neveztek. A két oszlopnak az a jelentősége, ennek a férfinak és a nőnek, hogyha valaki megértette és az ezzel kapcsolatos összes ritust végigjártotta, akkor a középső oszlop megfaragatlanul is megjelentett számára egy olyan tartalmat, amely kettőnek nem az addíciójából, hanem a szerelméből születik: ez maga Krisztus.”¹⁷ Látjuk a fentiekből, hogy ennek az építészeti iránynak is üzenete van: Rudolf Steiner gnosztikus, ezoterikus gondolatait hirdetik. Az antropozófikus építészet célja, hogy az embereket egy szerves világképhez hozzásegítse.

Ez a szerves világkép a New Age világképe, amely panteisztikus, hisz a régi görög filozófusok-misztikusok őselemei alá van vetve az ember, ahol a fának, víznek, tűznek szelleme van. A bioépítészet szó is ezt fejezi ki. Makovecz Imre a sárospataki kultúrházról való gondolatait publikálta: „Az aléptítménye, mint a fák törzse is a földet utánozzák, hiszen abból állnak ki, a feléptítmény, mint a lombok, vékonyabb ágak, a nap és az élet szerelmét utánozzák. Eligazodásomat az alábbi névsor is segítette: talp, láb, térd, gerinc, lélek, orom, homlok, üstök, koszorú, szárny, bálvány, far, sárkány, füles, álla, váll: szavak a népi építészet szavai. Ha azt a mesterségesen elidegenítő álláspontot hozom létre magamban, hogy sohasem láttam még házat, s a népi építés fenti szavai alapján szeretném elképzelni, akkor egy különös lény áll elő, kinek szemei (ablakszemei), szemöldöke, homloka, üstöke, gerince, karja, lába, talpa van. Lehet szárva is, szárnyait kitérve fogad, (kapu)szárnyai bálványok erejével mozdulnak. Belépek szemöldöke alatt a sasok között, melyek a nyílás két oldalán állnak – egyenest az 'életbe' (ti. ez a lakókonyha, másutt udvar). S bent ebben a 'valakiben' vár a tűz. Kérem, hogy akinek ez a leírás túl abszurd, nézzen utána, az említett szavak milyen szerkezeti elemek nevei, s rájön majd, vagy megérzi, milyen különös szemléletnek, világképnek a maradványait használta idáig tudatlanul, mikor leírta: szarufa, ajtószárny, homlokzat, stb. Nekem ezek a szavak nagyon sokat jelentenek, hiszen a jelek lényé váló formálása az igazi célom. Ugyanebben az ismertetésben láthatjuk az ábrát arról, hogy az egyik díszítés (ornamentika) a kínai természetfilozófiában a Yang-Yin princípiumára épül.”¹⁸

Itt bizony masszív szellemtörténeti – mégpedig annak pantheisztikus korszakait idéző és propagáló – valóságértelmezéssel találkozunk. Mindez szorosan összefügg a Waldorf-iskolákban folyó oktatással és neveléssel: a térrel, a világmindenséggel való kapcsolatot, annak érzékelését illetően. Sőt ennél többet is érzékel a Waldorf-növendék: azt, ami mindennek a szellemisége, vagyis a kulisszák mögött rejlő igazi valóságot, a szellemvilágot is fogja, ha kialakulnak erre az érzékszervei. A frappáns program: legyen több mint „Wissen”, legyen „Können” (ne csak tudást, hanem képességet is!) Épp ez az, ami a mélyre látás képességét sejdíti.

¹⁷ Makovecz Imrével beszélget Beke László. Népművelési Intézet

¹⁸ Uo.

Az erre való nevelés már a német Waldorf-iskolák reggeli imájával kezdődik:

A világba nézek, ahol a Nap ragyog,
A csillagok szikráznak, és köztetek tanyáznak,
Élő növények nőnek és érző állatok,
S ott az ember lelkében a szellem, szállást kapott.

Szellemembe nézek, aki bensőmben él,
Hol az isteni szellem átszövi a napot és szellemfényt.
Kint a világűrben, bent a lélek-mélyben.

Hozzád, óh istenszellem, kérve fordulok:
Hogy erőd és áldásod
A tanuláshoz és tudáshoz,
bensőmben gyarapodjon.¹⁹

Számos próbálkozásuk van e szemlélet meghonosítására. Egy ilyen próbálkozás volt pl. Mesterházi Zsuzsa kísérlete (1992): „Négy csoport egy éves munkája az általános iskolában”. A munka célja, hogy kísérletet tegyen egyes tantárgyak összefogására (rajz, gyakorlati foglalkozás, ének). Mi ezt már ismerjük többek között Németh Lászlótól. Ezt próbáltuk megvalósítani a Lónyay Gimnázium zánkai táborában, 1998 januárjában: a komplex tanítást. Témákat választottunk és azokat összefüggésben, különböző oldalról világítottuk meg: egy-egy kort történeti, művészeti, irodalmi és vallási oldalról. A lényege ennek egy keresztyén iskolában: átfogó keresztyén világnézet nyújtása. A Waldorf-iskolában ugyanez a cél, csak az antropozófia átfogó világnézetét veszik alapul.

A munkacsoportok szociális attitűdje: a Waldorf-pedagógia egyik jellemzője

Makovecz Imre munkacsoportja egy kísérletet végzett el 1972 júniusában egy kiírt pályázat alapján. Ez a kísérlet különösen a kreativitást fejlesztette, ugyanis a minimális emberi környezet megalkotását tűzte ki célul. A három miskolci és egy tokaji iskolában folytatott munka eszmei és gyakorlati eredményeit foglalták össze: az egész napos évszázó foglalkozáson mindenki épített magának egy jelképes zugot. Beborította burkolóvászonnal, kifestette, kis kertet épített köré, elhozta és bele tette kedvenc bábuját... Táborútnél ebédeltek, majd csoportokat alakítottak ki. A csoportok önálló kis házacskájukat a közös helyre vitték, egymáshoz illesztették. Így kis kupolák keletkeztek, amelyekben már többen voltak együtt. Magukkal hozták egyéni kis házacskájukat is, ami része lett a közös egésznek. Minden csoport nevet választott magának. Közös kertek is épültek, s végül egy nagy színes kupolában, versenyénekléssel zárták a napot. Röviden: a gyakorlatok célja, példát adni az egyén és a közösség gyakorlati összefüggéseinek, valamint fejleszteni a gyermek kapcsolatteremtő képességét. A munkacsoport tagjai Krajcsóvic Margit, Makovecz Imre és Szabó Mariann voltak.²⁰

3. Biogazdálkodás.

Mivel ez a terület pedagógiai szempontból nem fontos, ezért csak röviden ejtsünk róla néhány szót: Nyugaton már évek óta elterjedtek a reformüzletek. Egyre nagyobb teret hódít az a szemlélet, mely szerint önmagunkat mérgezzük a különböző vegyszerekkel, ezért a kemikáliák nélküli gazdálkodásra van szükség. Sok hasznos dolgot tanítanak, mint pl. a zöldtrágyázást vagy az ún. „riasztónövények” telepítését. Ám mindez egybe van kötve egy természetfilozófiával, ami az

¹⁹ Badewien, Jan: Waldorfpädagogik – eine christliche Erziehung? Konstanz Christliche Verlaganstalt, H.n., 1987.

²⁰ Makovecz Imre: Corvina műterem. Corvina Kiadó, Bp., 1980.

ún. „biofüzetek” olvasásakor derül ki. Mivel ezek nyíltan hirdetik az ősi kínai természetvallást, a Yang-Yin törvényeket, az asztrálnövekedést, a lazító és relaxációs gyakorlatokat, javasasszonyok tanácsait közlik – törekvéseikre nemet kell mondani!

4. A Waldorf-szellemiség irodalmi háttere

Olyan terület ez, ahol érdemes kicsit többet időzni, hisz ennek rendkívül fontos a neveléstani hatása. Ti. az ifjúsági irodalom eszközeivel az antropozófia nemcsak azokat éri el, akik Waldorf-iskolába járnak, vagy ilyen körökbe tartoznak, hanem az olvasó ifjúság azon részét is, akiknek különben nem lenne módjuk ilyen gondolatok közelébe jutni. Egy-egy ifjúsági bestseller talán többet ér az általános közgondolkodás formálásában, mint valamennyi Waldorf-iskola.

A világgal, a térrel, a láthatatlan valósággal kapcsolatban különös ismeretet hirdet. Steiner szerint az ember az ősi időkben is rendelkezett ezzel, csak mi már nem ismerjük. A karácsony misztériumáról írva kifejti, hogy a napkeleti bölcsek másképpen érzékelték a tér és a rejtett tér különböző pontjait. A régi gondolkodásban „*mindent a régi bölcsesség uralt, amely a három mágust Napkeletről Krisztushoz vezette el. A külső látás mára belső tér és időgondolkodássá lett... a napkeleti mágusok képesek voltak arra, hogy a tértitok megfejtéséből látó módon kiszámítsák: ezen az éjszakán születik az Üdvözítő...*”²¹

A pantheisztikus gondolkodás formálásának, az ilyen irányú nevelésnek egyik eszköze ez. Egy német társaság, a würtzburgi központú Universelles Leben egyik gyermekkönyvét kell megemlíteni, melynek címe: Liobani. Az előszavában ez olvasható: „*Isten hozzánk szóló igéje, amelyet kijelent az Úr egyik angyala, nőtestvérünk Liobani által.*” Ez a könyv gyermekeknek íródott, mégpedig azzal a céllal, hogy ők is megtanulják ezt az új gondolkodást. Néhány fejezetcím: Fény és árnyék az ember lelkén (láthatatlan gondolati lény); A lélek inkarnációja (az átvilágított lélek észleli a legmagasabb sugárszférát); A szellemi és földi iskola; A pozitív gondolkodásra való nevelés; Az elemek szellemei: az erdő szelleme, a levegő szelleme, a tűzszellemek...

Külön meg kell említeni azt a kép- és képzeletvilágot, ami az antropozófus iskolákban nevelt gyermekekre jellemző. Külön részletes feldolgozást érdemelne a sci-fi irodalom, amelyen keresztül az ifjúság megismerkedhet egy titokzatos, rémületekkel, fantasztikumokkal teljes világgal. Ennek az irodalomnak előfutárai volt pl. Edgar Allan Poe, de mások is. Poe-nak „A kút és az inga” című novellájában arról ír, hogy a bénító félelem, az iszonyatos, elháríthatatlanul végzetes, a determinált esemény elkerülhetetlen bevétele van előttünk. Egy patkányos börtönben a leszíjazott, feje fölött függő hatalmas ingát lidércesen bámuló halálraítélt kétségbeejtően világos, a végzetét tehetetlenül váró ember gondolatait írja le, aki tudja, hogy a hatalmas ingára erősített éles acél él minden másodpercben lejjebb ereszkedve mind hatalmasabb kilengésekkel már-már leér hozzá, hogy halálra szabdalja...

Az irodalom terén meg kell említenünk Tolkien könyvét, amelynek címe: *A gyűrűk ura*. Tolkien könyve 1981-ben jelent meg magyar nyelven, részben Göncz Árpád fordításában. Felbecsülhetetlenül nagy jelentőségű munka volt ez a fordítás, kialakította a fantázia-szerepjátékok nyelvét, rögzítette, kodifikálta a New Age misztériumvilágának kifejezéstárát. Részben az ősmagyar sámánhit szavait, gyakran már feledésbe ment mágikus kifejezéseit, másrészt az emberiség közös ezoteriájának szakkifejezéseit, a régen feledésbe ment misztériumvallások misztikus szavait és fogalmait elevenítette fel. Ezek ismét megtelnek szellemi tartalommal és erővel azok számára, akik belemerülnek ebbe az új misztikába, akiknek ez válik hitvilággá.

Hasonlóan nagy jelentőségű a fantáziailrodalom magyarországi elterjedésében Michael Ende műveinek magyarra fordítása, a *Momo* (Móra Könyvkiadó, 1986), *A végtelen történet* (Árkadia, 1986) és a *Tükör a tükörben* (Kobra könyvek, 1995). Legnagyobb hatással a gyermekekre a *Végtelen történet* volt, hisz különleges varázsvilágba vezette olvasóit. A könyv az évezredek ezoteriáját dolgozza fel gyermekeknek, melyben a fantázia korlátlan hatalma mindent legyőz, és

²¹ Steiner, Rudolf: Az új Izisz, az isteni Szófia keresése. Biczó István kiadása, Bp., 1991.

célba visz. A könyv mind a német, mind pedig a magyar kiadásban a varázslatok és titkok ősi képanyagát és szimbólumrendszerét használja, az ezotéria színeit és kifejezéseit. A könyv végén látható medalion pedig két kígyót ábrázol, ezek egymás farkát marják. A medál felirata pedig nem más, mint Aleister Crowley (1875-1947) jelszava. Őt korunk legnagyobb sátánimádójaként tartják számon. A felirat így hangzik: „*Tedd, amit akarsz.*”²² A regénynek olyan lebilincselő és vonzó a stílusa, hogy a tizenévesek és idősebbek egyaránt olvassák. Mi az, ami annyira vonzó ezekben a könyvekben? Mi a szerző célja könyveivel?

A szerző, Michael Ende 1929. november 12-én született. Apja, Edgar Ende, egy szürrealista festő volt, aki képeinek hátterét a misztikus és mitológikus irodalomból vette. Michael 1943-ban kezdett írni. A hetvenes évek elején vásárolt egy régi birtokot, Róma közelében. Kertjében egy fa állt, amelyben egy driád, egy fa-szellem lakott. Ha írás közben megakadt, mindig a fára nézett, ahonnan megfelelő ihletet kapott. Ende láthatatlan lényekkel kommunikált, kertjében varázsvesszős emberrel kerestette meg a kutat.

A *Végtelen történet* című könyve egy valóságos varázskönyv, amelynek olvasása közben olvasói egy okkult világ hatása alá kerülnek. A könyv címlapján egy medál látható, ezt viselte a könyv főhőse Barnabás. A medált két kígyó fogja közre, ezek egymás sarkát mardossák. Átlapozva a könyvet láthatjuk, hogy két különböző színű nyomással van ellátva: piros és zöld. Az ezoterikus vallás nyelvezete szimbolikus, s a színek is azok: az ezoterikus színmisztikában a zöld jelzi a fantáziavilágot, ami a szí, az asztrális növekedéssel van összekötve. Így szuggerálja Ende olvasóinak azt, hogy lépjenek be a fantázia világába. Amikor Barnabás belép oda, megszűnik a piros szín, s ez azt mutatja, miként oldódik fel minden az okkult világban akkor, amikor valaki testestől-lelkestől belemerül ebbe a misztikába. Olyan könyv ez, amely szuggesztív módon kívánja elérni az olvasóit. A könyvben látható iniciálék a betűmisztikát tükrözik (ez a Kabbalából ismert), a bennük lévő rajzok pedig egyértelművé teszik, hogy varázskönyvről van szó.²³ Ende harminc éven át tanulmányozta az okkult világ összefüggéseit, s ezeket írta meg könyveiben. Olvasásuk során az ember mágikus sodrásba kerül.

A Science Fiction üzenetét hirdetik H.G. Wells, Olaf Stapledon, H.P. Lovecraft, sőt a keresztyén C.S. Lewis is, akinek űrtilológiája ma már széles körökben klasszikusnak számít. Műveiben az antikrisztusi elemek győzedelmeskednek, írásai mögött racionalista-materialista, vagy pedig misztikus-okkult előfeltételezések vannak. Érdemes még megemlíteni az angol C. Clark nevét, akit a modern Science Fiction irodalom óriásának neveznek.

A leghatásosabbak azonban a megfilmesített sci-fi regények. Ezek igen mély nyomokat hagynak a gyermekek lelkében, félelmeket és depressziókat szülnek. Ez a titokzatos-félelmetes világ foglalja el sok-sok gyermek lelkét, így pl. azokét, akik látták a Csillagok Háborúja c. filmet. Így történhetett meg, hogy egy gyermektáborozás alkalmával ezek a gyermekek félelemmel és hangos jajveszékeléssel rohantak elő sátraikból, mert úgy vélték, a világúrból érkező idegen lények látogatták meg őket...

5. A képzőművészetek és a zene

A művészetek különböző más területein is érezteti hatását az antropozófus gondolkozás. Így a festészetben Kandinszkij, Mondrain vagy a magyar Csontváry szintén ezt a misztikus világot festették meg. Utóbbi így ír magáról: „*Én, Kosztká Tivadar, aki a világ megújulásáért ifjúságomról lemondottam, amikor a láthatatlan Szellem meghívását elfogadtam...*” A túlvilágról pedig ezt írja: „*Ismerem az utat, amerre mennem kell. Ismerem a szellemi hatalmat, világteremtő energiát, mellyel számolnom kell. Semmi kétség, hogy egy még jobb világrészbe kerülünk és kitapasztalhatatlan szépségekben gyönyörködünk.*” Művészi elhívásának története pedig ez: „Meleg

²² Ifj. Alföldy-Boruss Dezső: Fantázia- és szerepjátékok. In. Keresztyén Nevelés, 1996.

²³ Berger, Klaus: Michael ende, Heilung durch magische Phantasien. Verlag und Schriftenmission, der EGD, Wuppertal, 1982.

volt. S amíg Kosztka Mihály Tivadar első rajzában gyönyörködött, feje fölött hangot hallott: Te leszel a világ legnagyobb napút-festője, nagyobb Raffaelnél.”²⁴

A fiatal generációt a könnyűzene által érte el ez a gondolkozás. Világszerte népszerűvé vált a Hair c. musical. Ez nem egyéb, mint a Vízöntőnek (Aquarius) szóló propaganda. Egyik ismert slágerének szövege a következő:

*„Harmóniát, jogot és tisztaságot, szimpátiát, fényt és igazságot!
Az igazságot senki gúzsba nem kötheti, a szellemet senki el nem ködösítheti,
a misztika ad majd új látást
s az ember tanul ismét gondolkozást
a Vízöntőnek, a Vízöntőnek adj hálát!”*²⁵

6. Gyógyászat

Az antropozófus gyógyászat nagy jelentőségű, de pedagógiai vonatkozásban nem számottevő. Alkalmazott módszerei áltudományosak: pl. ingával keresik a gyógyfüveket, alkalmazzák a homeopátiát. Ez utóbbinak a kialakulásáról és történetéről egy neves szakértő, Samuel Pfeifer így ír: „A 18 éves Rudolf Steiner érettségije után Zürichbe utazva a vonaton egy gyógyfüves még mélyebbre vezette őt a misztikus világban.”²⁶ Gyógyítási elképzeléseit az asztrológiára és szellemtudományi előfeltételezéseire építette. Az antropozófiai gyógyszerek hatása nem egyszerűen a kemikáliáknak a testbe jutásából áll. Sokkal inkább az volt Steiner meggyőződése, hogy a gyógyszer az emberi test mikrokozmoszában ugyanazokat a képzőerőket hozza létre, melyek a világ keletkezésekor makrokozmosz-planetáris éteri folyamatoknál is jelen voltak. „A tüdő, mint szerv a Merkúr bolygó erőiből keletkezett. A tüdő közvetíti be-és kilégzéskor a megelevenítő és megőző erőt.” Az ember éteri teste képes felfogni ezeket az erőket. „Mivel az ember teste egy mikrokozmosz, nem más, mint a makrokozmosz éteri-planétáris életének összefoglalása. Benne tükröződnek vissza, nemcsak az éteri Szaturnusz, Jupiter folyamatai, hanem azoknak kölcsönös kapcsolata, konjunkciói és oppozíciói is.” Aki tehát Rudolf Steiner tanai alapján készített gyógyszert vesz be, olyan eszközt alkalmaz, amely – maguk az antropozófusok szerint is – messze fölötte áll az egyszerű gyógyteáknak. Emellett fellelhetjük benne a taoista betegségmodell szinte valamennyi ismérvét is. Steinernél az éter-test megfelel a kínai „chi” energiának, amely keresztülfolyik az emberen. Az antropozófus orvos szemében az étertest a valóságos gyógyító erő.²⁷

7. A Waldorf iskolák szellemiségének vallása

Mivel a Waldorf-iskolákban való nevelést sokan keresztyén nevelésnek tartják, ezért foglalkoznunk kell Rudolf Steiner Krisztus-képével. Szerinte Krisztus a magas Napszellem testté létele, inkarnációja, aki kezdettől fogva az emberi nemzetséget vezeti. A logosz a Nap nagy szelleme Krisztusként inkarnálódott a názáreti Jézusban. Ez az inkarnálódás nem a születéskor történt, hanem később. Egymást követően inkarnálódott Jézusban Ádámól az ártatlan étertest, Buddha asztráteste, Zarathuszra énje, amely őt harminc éves korában a megkeresztelkedéskor elhagyta, s végül a Krisztus-Én, a Napszellem, a Jordánban való megkeresztelkedéskor.

Mivel két származásfa, nemzetséglista van az evangéliumokban, ezért az antropozófusok két Jézus-gyermekről szólnak. Mindkettőnek a szülei József és Mária nevet viselik. Az egyik József Náthánból, Dávid papi utódjától származik, a másik pedig Salamontól, és Betlehemben lakott – róla szólt a Máté evangéliuma. Mindkét Jézus-gyermek szüleitől kapta a fizikai testet, de a náthániban az Ádám individualitás éterteste lakik, a még ártatlan Ádám része. Ez a bűnesetkor elvételét tőle, s

²⁴ Csontváry Kosztka Tivadar: Önéletrajz. Magvető Kiadó, Bp., 1982.

²⁵ Forman, Miloš Hair c. filmjéből ld. Sebők János: A Beatlestől az új hullámig. Zeneműkiadó, Bp., 1981.

²⁶ Pfeifer, Samuel: Gesundheit um jeden Preis? In: Brunnen, 1982/3

²⁷ Uo.

a Napistennek szentelt, Manu (egy testet öltött istenség a hinduizmusban) által irányított anyapáholyban őriztek. A gyermek asztráltestében Buddha asztrálteste lakik úgy, hogy benne Buddha bölcsessége felragyog. Ezzel szemben a salamoni Jézus-gyermekekben 12 éves koráig Zarathusztra személyisége lakott, akkor ez átment a nátháni Jézusba, de éterteste elragadtatott az örök világba. Harmincadik életévében a nátháni Jézus elhagyta a Zarathusztra-én és egyesült a salamoni Jézus étertestével.

Rudolf Steiner Krisztus-képéről azt mondhatjuk, hogy ez a Jézusról adott bibliai kijelentés gnosztikus elferdítése, amelyhez a keresztyén hitnek semmi köze nincs. „*Ha valaki ezt mondja akkor néktek: ímé itt a Krisztus, vagy amott, ne higgyétek. Mert hamis Krisztusok és hamis próféták támadnak... íme eleve megmondottam néktek!*” (Mt 25,23-24)

Jam Badewien részletesen ír tárgyalja a waldorf-nevelésben alkalmazott vallásos elemeket. Nevezhetjük ezeket – az eddigiek ismeretében – misztikus elemeknek is. A mesékkel, legendákkal, mitikus elbeszélésekkel egy szintre hozott ószövetségi történetekben a mese és a bibliai hitvilág különös módon keveredik. Manók, koboldok, vízi sellők, tűzgyíkok mellett a bibliai történeteket a zsidó legendákkal elegyítve tanítják, amelyekben pl. Mihály angyalt dicsőítik.

Mindennek megvan a menete. Az első iskolai évben a mesék jelennek meg, a másodikban a mesék és legendák, a harmadikban az ószövetségi történetek, (ezekben Mihály arkangyalnak általában fontos szerep jut), a negyedik évben északi népek mondái, az ötödikben a klasszikus ókor hősi tetteinek ismertetése.

A steineri isten-pantheonban a bibliai Jahve-nak alárendelt szerepe van az istenek között, nem mint Teremtőről beszélnek róla. Steiner megállapítja, hogy hét Előhim volt, ezek között hat a Napban vett magának szállást, és mint a Napszellem(ek) megalkották a Logoszt, Krisztust. A hetedik azonban a Holdat foglalta el magának, s ez volt Jahve. Ő készítette elő Krisztus eljövételét a zsidó nép közé, míg a többi istenség a pogányok között munkálta ugyanezt. Steiner mindezt titkos kijelentéskönyvéből, a szellemvilágból olvasható *Akhasa krónikából* veszi, amit sokan Steiner ötödik evangéliumának neveznek.²⁸

8. Steiner antropológiája, mint pedagógiai háttér

Rudolf Steiner antropológiája szerint a felnőtt ember négy alkotóelemből épül fel:

- a) Első a fizikai test, a látható test, amely az akarást és a nem tudatos ösztönzéseket irányítja (Antriebe).
- b) A második az étertest, amely láthatatlan és átjárja a fizikai testet, megkönnyíti az érzést.
- c) A harmadik az asztráltest, amely a lelket és a gondolkozást, valamint a tudatot nemzi.
- d) Végül az én, mely az ember lényegi magját alkotja, és az elemek harmonikus együttműködését biztosítja.

A Waldorf-pedagógia szerint a fenti négy alkotóelem nem egyszerre születik meg, hanem az inkarnáció fokozatosan megy végbe. A nevelésben azonban szükség van ezeknek a fejlődésbeli lépéseknek az ismertetésére. A hetedik évig (a fogváltás ideje) fizikai testről beszélnek, amelynek mély tudattalan akarásával kell számolni. Szükséges, hogy a gyermeknek megfelelő példaképe legyen, akit utánozhat. Ezután születik az éteri test. A nevelés egészen a 14 éves korig az étertestre ható példák által, az érzés és emlékezet útján közlik az ismeretet. Az asztráltest születése vezet a pubertáshoz. Csak ettől kezdve képes az ember a döntésre és elvont gondolkodásra. A példaképnek ideállá kell válnia a fejlődő számára. Csak a 21. életével jut el az ember az Én születéséhez, amikor a az emberben megszületik a szellem. A személyiségfejlesztés minden emberben a fenti törvényszerűségek alapján történik.

²⁸ Badewein, Jan: Waldorfpedagógia....

KOR	ALKOTÓRÉS Z	AZ ALKOTÓRÉS Z FUNKCIÓJA
Születés	Fizikai test: a többi lényegi rész még nem született meg. A gyermek a felnőttekkel szorosan össze van kapcsolva.	Az akarás még mélyen a tudatos akarás küszöbe alatt van.
Fogváltás 7. év	Étheri test születése. A gyermek a felnőttektől függ. A felnőttek lelki rezdülései mintegy a föld alatt hatnak a gyermekekre, de cselekvéseik, amelyeket eddig egyszerűen utánozott, már nem.	Az érzés féltudatosan van jelen. Az emlékezés a képzelőerőhöz (Bildekra fte = étertest) van kötve. A gyermek már nemcsak észlel, hanem a látottakat belső képekké rögzíti.
Pubertás 14. év	Asztráltest születése (az én még nem született meg).	A gondolkodás tudatos, képződik a saját döntőképes ség.
Teljeskorúság 21. év	A szellem születése.	Az ember lényegi magja, amely a transzcendensben szövődik.

A Waldorf-iskolákban az egész nevelés mögött a fenti emberkép áll. Mindenben karmikus (karmatikus) összefüggéseket értelmeznek. A mozgássérült gyermek pl. előző életében menekült volt, ezért tipegve jár. Ha sarkát a földhöz vágva jár, ez arra utal, hogy korábbi inkarnációs fázisában minden érdekelte az őt körülvevő világban. Az ágyba vizelő gyermeknél az asztrálteste csurran ki.

Steiner szerint 19 éves korban gyakran fellépő élményként az ifjak belsejében felébred a kérdés: mi az elhivatása, mi is az igazi célja. Ennek magyarázata szerinte az, hogy bizonyos holdfázisban (Mondknoten) közel kerül saját sorshatalma ihoz, ahhoz az égitest állásához, amelyben született, s akkor nyílik meg előtte az ablak...²⁹

Ez tehát az a szellemi háttér, ami a Waldorf-iskolák szellemiségét táplálja, ami azonban nem mindenki által észlelhető: idő és szellemiség kell hozzá, hogy valaki megismerje. S ezt nagyon jól tudják antropozófus berkekben is.

Próba

Meg kell próbálnunk az antropozófiáról írottakat: valóban jogosak-e a kritikák, vagy nem. Nézzük meg műveit: tényleg hirdeti a fentieket, valóban azt tanította, amiről most olvastunk? Álljon itt néhány idézet magyar nyelven megjelent könyvekből, amelyek ellenőrizhetők, és érvelésük is kontrollálható.

A sokat emlegetett ember és valóságismereti háttér steineri tanításából talán legtöbbet a „Hogyan jutunk magasabb világok megismeréséhez?” c. könyvében találunk adatokat. Ez először 1918-ban jelent meg. Célja, hogy az embert elsegítse a szellemlátás képességéhez, vagyis hogy lásson a szellemvilágban. A lélekvilág, az asztrális sík látása szellemi alakzatot mutat: „*Ahogy an a közönséges természetrajz a növények, az állatok alakjait írja le, úgy írja, vagy rajzolja meg a szellemtudományban jártas a fajok és fajták szerint való növekedés és ellenfolyamatok szellemi alakjait, s majd meglátja azokat a dolgokat is, aminek fizikai létük nincsen.*”³⁰

Új érzékszervek

²⁹ Badewein, Jan: Waldorfpedagógik....

³⁰ Steiner, Rudolf: Hogyan jutunk a Magasabb Világok megismeréséhez? Biczó István kiadása, Bp., 1992.

„A beavatkozás hatásáról” c. fejezetben részletesen ír azokról az új érzékszervekről, melyek szükségesek a szellemi látáshoz. Minden emberben megtalálhatók ezek az érzékszervek, csak nyugvó állapotban. *„Az első a szemek között, a második a gégefe közelében, a harmadik a szív táján, a negyedik az úgynevezett gyomorgödör szomszédságában van, az ötödik és hatodik az altestben található. Ezeket az alakulatokat a szellemi kutatók, kereknek (chakramoknak), vagy lótuszvirágoknak nevezik... Ezek a lótuszvirágok a fejletlen embernél sötét színűek és nyugvásban vannak, mozdulatlanok. A szellemi látóknál azonban mozgásban vannak és ragyogó színárnyalatúak... Azért, amint a szellemi tanítvány gyakorlatba kezd, az első az, hogy a lótuszvirágok világosakká válnak, később forgásba is indulnak. Amint ez az utóbbi bekövetkezik, veszi kezdetét a szellemi látás képessége. Forgásuk pedig annak a megnyilatkozása, hogy az érzékfelettit észlelik. Senki sem szemlélheti az érzékfelettit, mielőtt asztrális szervei ezen a módon ki nem alakultak volna.”*³¹

Láthatjuk tehát, a szellemi érzékszerveket ki kell fejleszteni. Az antropozófus-képzésnek ez a célja, és ezt munkálja ki Steiner pedagógiája a gyermekekben, fiatalokban. „A gyermek nevelése szellemtudományi szempontból” c. könyvében világosan elmondja: *„Nevelőként az emberi lényiség e négy tagján dolgozunk”* és *„az emberi természet e fejlődéstörvényeinek ismeretén nyugszik a nevelés és tanítás megfelelő alapja”*. Továbbá: *„A neveléstan számára az emberi lényiség tagjainak és azok egyenkénti fejlődésének ismeretéről van szó... Tudni kell, hogy az emberi lényiség mely részére kell egy meghatározott életkorban hatást kifejteni, és, hogy ilyen ráhatás egyszerűen hogyan történik.”*³² Az igen hatásos és korrekt nevelési eszközöket felsorolva, ismerteti a nevelés varázsigeit: utánzás és példakép, követés és tekintély. Mivel mindez az étertest kialakításához vezet, különleges hangsúlyt kap, különösen, ha tudjuk, hogy azok, akiket utánoznak, és akik a példaképeik, akiket követnek, és akik számukra tekintélyt sugároznak: antropozófus személyiségek.

Antropozófus személyiségek

Egy tanító vagy tanár személyiségformáló lehet a diák számára. Mennyivel inkább a Waldorf-pedagógus, aki egyrészt nyolc éven át vezet egy osztályt, másrészt rendkívüli szellemiséget sugároz. *„Azért, hogy megfelelően hasson, szükséges, hogy előbb a nevelő maga higgyen valóságokként hasonlataiban. Erre csak akkor lesz képes, ha szellemtudományi érzülettel rendelkezik és a hasonlatok maguk a szellemtudományból születnek. A valódi szellemtudományi alapon álló számára nem szükséges a testből elbúvó lélek hasonlatát kifacsarnia magából, mivel az számára igazság... (ez) magasabb fokon, magasabb kiképzésben ismétlődik a léleknek a testből történő kilépésekor. Teljes erejével vallja ő maga ezt. És ez a hite mintegy titokzatos áramlásokban árad a beszélőtől a hallgatójához és eredményez meggyőződést. Közvetlen élet ömlik akkor át a nevelő felől a tanítvány felé.”*³³

Eurithmia – szervképző erő

A nevelés közben használt eurithmia is csak ebből a háttérből magyarázható meg. A látszat, a reklám lehet igen vonzó: célja a gyermek harmonikus mozgásának kialakítása, ami egész személyiségére és annak minden tevékenységére kihat, el egészen az írására. Vekerdy Tamás erről szép megfogalmazást közölt, amit a sorra bemutatkozó Waldorf-intézetek csaknem valamennyien átvettek: *„Ez a táncos mozgás, mely mégsem tánc, hanem a tér s az emberi test fokozott érzékelése és ezen belül mozgásban megelevenített beszéd és hangzás... Itt annak van fontossága, hogy a gyermek egész testével élje át az egyenes vonalak és görbék, ívelt vonalak közötti különbséget. Egész testével élje át, hogy fölöttem, alattam, előtte, mögöttem, mellettem.”*³⁴

Eurithmia: a Waldorf szívverése. Abból indul ki, hogy a kozmoszban ritmikus kapcsolódások (pl. nappal-éjszaka, évszakok) és bizonyos ideális formák (pl. betűk és hangzók) láthatóan

³¹ Uo.

³² Steiner, Rudolf: A gyermek nevelése szellemtudományi szempontból. Jáspis Kiadó, Bp., 1992.

³³ Steiner, Rudolf: A gyermek nevelése...

³⁴ Vekerdy Tamás: A Waldorf-iskola első három évének programjáról. Török Sándor Waldorf-pedagógiai Alapítvány, Bp., 1990.

valóságként rejtőznek, amelyekkel az embernek tkp. kapcsolatban kell lenni, és pedig egész lényegi valóságával. Erre az összhangra kell eljutnia. Ennek a harmóniának létrehozására eszköz az eurithmia.

Eurithmia: keresztyénség előtti misztériumtánc. *„Az antropozófiai mozgás közben végzett tánc, melyeket a régi misztériumok szellemtudományi vizsgálata fedezett fel, felelevenített és ismét életbe léptetett. Nem nevezhető hagyományos értelemben vett táncnak. Rudolf Steiner a régi templomi táncolás felújításának nevezte.”*³⁵ *„Az ember és a kozmosz kapcsolatát hivatott létrehozni. Így pl. a körtáncok, amelyek a planéták mozgásának összefüggéseit utánozzák... Valójában táncolt meditáció, a pszichikus és fizikai ember eggyé válás a kozmosz ritmusával, formáival.”*³⁶

Az eurithmia lényegében vallásos cselekedet. Hangsúlyozottan felmutathatók a pogány misztériumvallásokkal és a dionüszoszi templomi táncokkal való párhuzamossága: szabályait nem szabad elárulni, hiszen csak a beavatottak ismerhetik meg. Eurithmia az antropozófus számára kulcs a magasabb mennybe jutáshoz. Gyermeknél Steiner eurithmiája annyit jelent, mint amit a felnőtteknél a beavatás.³⁷

Igen határozott jelentőségű az eurithmia a szellemi érzékszervek kialakításában. *„Nem szabad alábecsülni, hogy a zenei ritmusra történő táncmozgások mekkora szervképző erővel rendelkeznek.”*³⁸

Ha a következő idézet nem Rudolf Steinertől származna, szinte nem hinnénk el, és arra gondolnánk, hogy az eurithmia ily módon való értelmezése belemagyarázás, vagy rosszindulatú értelmezés. Ám Steiner egyik legjelentősebb könyvében ezt írja a szellemi iskolázás során történő tizenkét-szirmú virág kiképzési gyakorlatáról:

„A fejben lévő központ azután, amikor megfelelően megszilárdult, lejjebre kerül áthelyezésre és pedig a gégefő tájékára. Ez a koncentrációs gyakorlatok alkalmazásának hatására történik. Az étertest vázolt mozgásai, akkor erről a tájékról sugároznak. Megvilágítják az ember közelében lévő lelki tért... Továbbfejlesztés során az ember képes lesz étertestét elfordítani. Ezt a képességet olyan áramlatok keltik, amik körülbelül mindkét kéz mentén futnak le, s amelyek központjukat a kétszirmú lótoszvirágban a szemek táján találják. Mindez azáltal jön létre, hogy azok a sugárzások, melyek a gégefőből jönnek ki, kerek formákká alakulnak, amelyikből némelyik a kétszirmú lótoszvirághoz megy, hogy innen hullámos áramlásokként a kezek menténe irányába vegye útját... majd az az időpont is elérkezik, amikor az áram-és mozgásrendszer a szív táján kapjon központot... A jellemzett áramlatok annak a világnak a belsejével, amelyekhez tartozik, hozzák kapcsolatba őt. Környezetének életével kezd el együttműködni és ezt lótoszvirágainak mozgásában engedi után rezegni. Ezzel az ember belép a Szellemi Világba... (mindezek) a szellemi tanítvány számára olyasmivé lesznek, amelyeken belső érzékelésével szívesen támaszkodik meg. Ugyanis az étertestbeli bizonyos ritmikus jellegű mozgásoknak felelnek meg. A nekik való tökéletes belső nyugalomban való odaadás ilyen mozgásokkal történő egybehangzást is létrehoz...”

Végül, ugyanebben a fejezetben, a mozgás pantheisztikus világ értelmezésében való helyét is pontosan meghatározza: *„A legkisebb cselekedet, minden apró kézmozdulat hordoz valami jelentőség teljeset a világ egész nagy háztartásában...”*³⁹

Zárszó

A Waldorf-pedagógia a mai reformpedagógiák körében a befogadásra és az aktivitásra épülő neveléskoncepciók egyikeként, az epochális csoportmunka, a tanulók aktivitásán alapuló sajátos formájaként számos olyan oktatási és nevelési megoldást tartalmaz, ami az eddigi pedagógiában nem volt ismert, vagy éppen elhanyagolták.⁴⁰ Napjaink teljesítmény-centrikus, a

³⁵ Kögler, Traugott: Antroposophie und Waldorfpädagogik. Telos, Haenssler, 1983.

³⁶ Ifj. Alföldy-Boruss Dezső: A New Age...

³⁷ Kiersch, Johannes: Die Waldorfpädagogik. Verlag Freies Geistesleben, H.n., 1979.

³⁸ Steiner, Rudolf: A gyermek nevelése...

³⁹ Steiner, Rudolf: Hogyan jutunk...

⁴⁰ Kárpáti Andrea, ld. Bábosik István: A modern nevelés elmélete. Telos, Bp., 1997.

gyermek személyiségén sok esetben erőszakot vevő pedagógiában felnövő gyermekeink negatív iskolaélményei vonzóvá teszik számunkra a Waldorf-iskolákat, hisz kis csoportokban, nyolc éven át ugyanazon tanár kezei alatt, a tanuló személyiségének megfelelően, kényszer nélkül, nyugodt légkörben bontakoztatják ki a gyermeket.

Ezekben az iskolákban a diákok vastag iront használnak, ritmikusan, harmonikusan mozognak, énekelnek, a tanárok nem osztályoznak, és nem buktatnak meg senkit. A tananyag nem száraz, az oktatók hangsúlyozzák a példaképet, az utánezést, az iskola természet-közeli és széles látókörű műveltséget biztosít. A gyermekeket vallásos nevelésben részesítik, bibliai idézetek hangzanak el, a diákok reggelente fohászt mondanak. Sokat tanulhatunk ebből, mert ez inkább szimpatikus, mint amit gyermekeink az általános tapasztalatok szerint megismernek.

A Waldorf-jelenség arra mutat, hogy számos feladat áll még előttünk a keresztyén pedagógia újra kidolgozásában és gyakorlásában. Ami elfogadható és alkalmazható belőle, az már többé-kevésbé ismert előttünk a hagyományos, keresztyén alapokra épülő pedagógiában. Most ezeket ismét feledezzük és keresztyén töltéssel alkalmazzuk. Ami pedig világnézetünkötől, hitünkötől eltér, és nem épít, arról viszont véleményét formálunk, és attól elfordulunk!

Irodalomjegyzék

- Alföldy-Boruss Dezső ifj.: A New Age (Új kor) szellemiségének ismertetése és bibliai vizsgálata. In. Református Egyház, 1993. december
- Alföldy-Boruss Dezső ifj.: Fantázia- és szerepjátékok.. In. Keresztyén Nevelés, 1996.
- Bábosik István: A modern nevelés elmélete. Telosz, Bp., 1997.
- Badewien, Jan: Waldorfpedagogik – eine christliche Erziehung? Konstanz Chrisliche Verlaganstalt, H.n., 1987.
- Berger, Klaus: Michael ende, Heilung durch magische Phantasien. Verlag und Schriftenmision, der EGD, Wuppertal, 1982.
- Carlyle, Thomas: A Francia Forradalom. Révay Kiadó, Bp., 1913.
- Csontváry Kosztká Tivadar: Önéletrajz. Magvető Kiadó, Bp., 1982.
- Kiersch, Johannes: Die Waldorfpedagogik. Verlag Freies Geistleben, H.n., 1979.
- Kögler, Traugott: Antroposophie und Waldorfpedagogik. Telos, Haenssler, 1983.
- Makovecz Imre: Corvina műterem. Corvina Kiadó, Bp., 1980.
- Messkemper, Gottfried: Falsche Propheten und Dichter und Denkers. Schwengeler Verlag, 1982/83.
- Pfeifer, Samuel: Gesundheit um jeden Preis? In. Brunnen, 1982/3
- Pierott, Vera: Antrosophie, eine Alternative? Telos, Haenssler, 1982.
- Schaeffer, Francis: Zurück zur Freiheit und Würde. Telos, Haenssler, 1977.
- Steiner, Rudolf: A gyermek nevelése szellemtudományi szempontból. Jáspis Kiadó, , Bp., 1992.
- Steiner, Rudolf: Az új Izisz, az isteni Szófia keresése. Biczó István kiadása, Bp., 1991.
- Steiner, Rudolf: Hogyan jutunk a magasabb világok megismeréséhez? Biczó István kiadása, Bp., 1992.
- Vekerdy Tamás: Álmodok és lidércek. Twins Kiadó, Bp., 1992.
- Vekerdy Tamás: A Waldorf-iskola első három évének programjáról. Török Sándor Waldorf-pedagógiai Alapítvány, Bp., 1990.

A WALDORF-PEDAGÓGIA CÉLKITŰZÉSEINEK ÉS HATÁSRENDSZERÉNEK ELEMZÉSE

I. A Waldorf-pedagógia eredete

1. Rudolf Steiner, a Waldorf-pedagógia atyja

1861-ben született Kraljevecben, az akkori Osztrák-Magyar Monarchia területén. Apja vasúti hivatalnok volt, ebből kifolyólag több helyen is élt, szerény anyagi körülmények között. Szívesen tanult, jó eredménnyel (kitüntetéssel érettségizett). Diákkori érdeklődési köre: matematika, fizika, de már tizennégy évesen foglalkozni kezd filozófiával, pontosabban Immanuel Kant tanaival. Komolyan foglalkozik J.W. Goethe gondolataival, amelyek nagy hatással vannak rá. Első könyvének is ez a témája: „*A goethei világszemlélet ismeretelméletének alapvonalai*” (1886). Gyermekkoráról fontos megjegyezni, hogy már akkor voltak metafizikai élményei, megmutatkoztak ilyen jellegű képességei. "Már igen korán voltak olyan benyomásai és élményei, amelyek az anyagi dolgok mögötti világ létezésére utaltak, és ezek oly intenzíven foglalkoztatták és nyugtalanították, hogy - kivált kezdetben - rendkívüli nehézségei voltak a hétköznapi életbe való beilleszkedéssel. Amit később gyermekeveiről írt, az arra utal, hogy médiumi képességei voltak."⁴¹ Származása szerint katolikus volt, de nem volt pozitív kapcsolata a hivatalos katolikus egyházzal, amelynek istentiszteleti kultusza mégis nagy hatást gyakorolt rá. Apja szabadgondolkodó volt. Steiner nyitott korának irányzatai felé, fiatal éveiben több csoportosulással találkozik, amelyeknek érdeklődéssel figyeli tanait (szociáldemokraták, anarchisták, avantgard társaságok, keleti hitvilág, pszichológia, Nietzsche tanai).

Már diákéveiben is korrepetált, házitanítóskodott, azonban pedagógiájának vonatkozásában életének jelentős állomása, hogy 1884 és 90 között négy gyermek házitanítójaként élt egy családnál, ahol az egyik gyermek erősen elütött az átlagtól (abnormálisnak tartották). Ennek a gyermeknek a nevelésében figyelemre méltó eredményeket ért el (a gyermek végül elvégezte az orvosi egyetemet).

„Steiner életútját követve azt tapasztaljuk, hogy több filozófiai irányzat, eszmeiség, kultúrtörténeti felfedezés hatott rá, ugyanakkor azt is érzékelhetjük, hagyta, hogy mindezek a benyomások, tudáselemek szabadon hassanak rá. Saját személyiségén átszűrve egyedi módon vívta meg harcát egy végül is koherens világfelfogás, életszemlélet kialakulásáig. Egyrészt a többféle nézet tisztelete, a különböző kultúrák lényegeinek egységesítése, másrészt saját személyiségünk által megélt élmények, a belső szükségszerűség követése, illetőleg e két jelenség ötvözete határozza meg Rudolf Steiner ideológiáját, eszmeiségét.”⁴² E megállapítás mellett fontos kiemelni, hogy noha valóban sok eszmét, gondolatot „engedett át” önmagán Steiner, gondolkodására, saját rendszerének kialakítására leginkább mégis a Teozófiai Társaság (1875-ben New Yorkban H.P. Blavatsky és H. Steel Olcott alapította) hatott, amelynek 1902 és 13 között tagja volt, sőt 10 évig a Társaság német szekciójának vezetője. Rendszerét teljesen a teozófus rendszerre építette, csak az embert helyezte a középpontba (teo - isten, antropo - ember a két elnevezés előtagjaként sofia - tudomány, az utótag). Egyébként Bakonyi Anna megállapításával egybecseng a Fóti Szabad Waldorf Általános Iskola Pedagógiai Programjában olvasható önmeghatározás: "A Waldorf-tanterv több tekintetben is nemzetközi. Sikeresen adaptálták a legkülönbözőbb kultúrákban a világon. Ennek a tantervnek fontos eleme a globális éberség, a kultúrákat átfogó tudatosság és a különbözőségek iránti megértés és szeretet. Az egyik ok, amiért a Waldorf-pedagógia ilyen sok kultúrába belehelyezhető, az az

⁴¹ Gratenau, Christiane: Rudolf Steinertől Jézus Krisztusig, Primo- Evangéliumi Kiadó Bp.

⁴² Bakonyi Anna: Irányzatok, alternativitás az óvodai nevelés területén, Tárogató Kiadó, Bp., 1995.

oktatás megközelítésének egyetemessége, az individualitás, a különbözőség iránti mély tisztelettel együtt."⁴³

Továbbhaladva R. Steiner életrajzában az alábbi fontos eseményeket kell még megemlíteni: 1913-ban szakított a Teozófiai Társasággal, s megalapította az Antropozófiai Társaságot. Ettől az időtől eszméit irodalmi tevékenység és sok-sok előadássorozat útján fejtette ki, terjesztette. Így járt Magyarországon is. 1909. május- június időszakában előadásokat tartott Budapesten. Munkásságának fontos eleme az ő tervei alapján felépített Szellemtudományi Főiskola, a Goetheanum. Ez ugyan leégett, de újra felépítették, itt ma is antropozófus alapon tanítják a különböző műveltségi ágakat, foglalkozásokat (orvostudomány, matematika, színművészet, beszéd- és mozdulatművészet, pedagógia, építészet, mezőgazdaság, gyógyszerészet, festészet).

Gondolatrendszerének pedagógiai konzekvenciáit az első Waldorf-iskolában vezethette be, amely a nevét a Waldorf - Astoria Cigarettagyárról kapta. Az iskolát ugyanis a gyárban dolgozó munkások gyermekeinek szánták. Ezen első iskola megalapítója Emil Molt volt, de Steiner a szellemi irányítója. A tanítás 1919-ben indult meg, augusztusban nagy bevezető kurzust tartott Steiner a majdani "Első Szabad Waldorf-Iskola" tanári karának.

1924-től kezdve fekvő beteg, halálos ágyán folytatja a már megkezdett *Életutam* c. önéletrajzi könyvét, majd 1925 március 30.án meghal.

2. A Waldorf-pedagógia szellemi alapja: az antropozófia

Mi az antropozófia?

Ha a Goetheanumra gondolunk, mindjárt érzékelhetjük, hogy olyan valami, amely az élet, a tudományok minden területére szemléletet, alapelveket kíván nyújtani - tehát felfogható egyfajta világnézetként. Dr. Lothar Gassmann szerint két klasszikus definíciója létezik: „A nyilvánosságnak szánt meghatározás így hangzik: Az antropozófia olyan ismeret, amelyet az emberben a felsőbbrendű én (Selbst) hoz elő. A beavatottnak szánt meghatározás pedig így van: Az antropozófia a megismerésnek az az útja, amely az ember lényében lévő szellemet el akarja vezetni a világmindenség szellemi részéhez.”⁴⁴ Steiner saját szavaiból is az derül ki, hogy nem elégitette ki őt a hagyományos, szokásos módon való megismerés, így nagy jelentőséget kap gondolkodásában a megismerés fogalma, de ez egy más, kitégított értelmet takar az általában használt megismerés-fogalomhoz képest. „Korunknak érzékfeletti megismerésre van szüksége, mert mindaz, amit az ember a világról és az életről megtud a szokásos módon, benne számtalan kérdést ébreszt, amiket csak az érzékfeletti igazságok révén lehet megválaszolni.”⁴⁵ Steiner és hívei szavaiból kiderül, hogy a megismerésnek ez a sajátos útja valamiféle különleges beavatottságot igényel. Biczó István, Steiner munkáinak kiadója beszél Steinerről egyik előszavában: „Akit az évszázad beavatottjai az Új Idők Mesterének neveznek.”⁴⁶ Ugyanez az előszó idézi Steiner szavait, amelyek rávilágítanak arra, hogy mimódon viszonyul az egzakt tudományokhoz: „... a könyv elején előbb természettudományos ideák azok, amikbe a látás öltözik, míg a Magasabb Világokba emelkedés során a Szellemi Világ szabad alakításában kell egyre inkább tevékenykednie. Ám ez az alakítás a természettudományiból, mint növényből a szárból és levélből kihajtó virág nő ki. Ahogyan a növényt nem teljességében vesszük, ha csak a virágig tekintjük, úgy a természetet se teljességében éljük át, ha az érzékitől nem lépünk fel a szellemhez.”⁴⁷ - Kis szójátékkal élve: metatudományos.

Ch. Grateneu, aki komolyan az antropozófia, illetve Steiner útmutatása szerint kívánta alakítani az életét, arra a megállapításra jut, hogy a megismerés steineri útját alig akad ember, aki végigjárhatja, hisz sajátos érzékszerveket kell ehhez kifejleszteni, s rendszerére az alábbi megállapítást teszi: „Ha tehát az antropozófia tételeivel a sokkal korábban keletkezett teozófiai,

⁴³ A Főti Szabad Waldorf Óvoda, Általános Iskola és Középiskola Pedagógiai Programja I. kötet, Fót, 1999.

⁴⁴ Dr. Gassmann, Lothar: Az antropozófia keresztyén szemmel, Evangéliumi Kiadó, Bp., 1999.

⁴⁵ Steiner, Rudolf: Rózsakeresztes szellemtudomány, Ferenci Kiadó, Bp., 1991.

⁴⁶ Biczó István: Kiadói előszó im., Ferenci Kiadó, Bp., 1991.

⁴⁷ Uo.

gnosztikus vagy misztikus iratokban is találkozunk, az Steiner szerint nem azt jelenti, hogy onnan másolta azokat. Ellenkezőleg: ő a szellemi világban szemlélte azokat, és úgy találta, hogy a korábban keletkezett mozgalmak csak alátámasztják mindazt. Más szavakkal: nem az ősi iratok igazolják látásmódjának helyességét, hanem ő az, aki megerősíti a régi iratok helyességét, vagy pedig feltárja azok tévedéseit. Ahol tehát nincs összhang, ott ezek a régi tanítások és iratok tévednek."⁴⁸ Az antropozófia tehát egy sajátos „megismerési” tan, vallásos, misztikus irányzat, melyben isten helyét az istenített ember foglalja el."⁴⁹ Az antropozófia (szószerinti fordítása: emberi tudomány), szellemi gyökeréről a teozófiáról (isten tudomány) éppen ezen hangsúlyáthelyezés miatt vált le.

Mit tanít az antropozófia?

- Tanítja a lélekvándorlást
- Gondolati rendszere asztrológiai beállítódású és panteisztikus
- Vallási szemlélete szinkretisztikus misztériumvallás
- Nem zárkózik el áltudományos módszerektől
- Történelemszemlélete: a történelem az emberiség tudatfejlődésének története, amely az ember éntfejlődésének is képe
- Szembeszáll a materialista világképpel, elemi fölfedezése hogy számolni kell a materiális világ mellett a transzcendenssel is.
- Hangsúlyozza az individuuum jelentőségét

Az antropozófia hatásterületei

- Pedagógia – Waldorf-pedagógia
- Építészet – bioépítészeti irányzat (magyarországi neves művelője Makovecz Imre)
- Mezőgazdaság - biogazdálkodás
- Művészetek
- Gyógyászat (homeopátia, természetgyógyászati irányvonalak)

II. A Waldorf-pedagógia főbb jellemzői

1. Emberkép

Rudolf Steiner elképzelései az emberről egy saját maga által felépített koncepciót alkotnak. Ez a koncepció az embert részekre osztja, amely részek időbeli eltolódással fejlődnek ki, így egy sajátos fejlődéslélektani rendszert is jelent ez az emberkép. A steineri fejlődéslélektani rendszer a Waldorf-pedagógia gyakorlatában az epochális (szakaszokra, korszakokra bontott) nevelési rendszert vonja maga után.

„Egy elhaló, önmagában elmeredő világ maradványaiból sarjadtak egy újnak a csírái: ezért van halál és élet a világban. És a dolgok lassan egymásba folynak. A régi világ elhaló részei az új életcsírákhoz tapadnak még, hiszen ezek amazokból származtak. Éppen az emberben jut ez legjobban kifejezésre. Burokként viseli magán, ami abból a régi világból fennmaradt, és ezen a burkon belül alakul ki annak a lénynek a csírája, mely a jövőben fog élni. Kettős lény ezért az ember, halhatatlan és halandó. A halandó végállapotában, a halhatatlan indulóállapotában van. Azonban csak ebben a kettős világban, mely az érzéki-fizikaiban talál kifejezésre, sajátítja el a képességeket ahhoz, hogy a világot a halhatatlansághoz vezesse.”⁵⁰ Az antropozófia az embert úgy szemléli, mint aki többszöri születés (reinkarnálódás) során juthat el arra a fejlődési fokra, amelyen már a tiszta Szellemi Világ lakója lehet. Ebbe a folyamatba ágyazódik bele a földi lét időszakán belül lezajló személyiségfejlődés, amelyet négy részre bont. Ebben a négy fejlődési szakaszban

⁴⁸ Gratenau, Christiane: Rudolf Steinertől Jézus Krisztusig , Primo és Evangéliumi Kiadó Bp., É.n.

⁴⁹ Nagy Sándor, főszerk. : Pedagógiai Lexikon, Akadémia Kiadó, Bp. ,1976.

⁵⁰ Steiner, Rudolf: Hogyan jutunk a Magasabb Világok megismeréséhez? Biczó István, 1992.

fokozatosan, a személyiségrészek időbeli eltolódással való megszületése során jön létre a teljes ember. Az embert Steiner az alábbi négy alkotóelemre bontja:

- I. szakasz: Születéstől a fogváltásig (0-7 éves kor)

Ekkor még csak a fizikai test létezik, ez még közös állapot az ásványi világgal: A gyermek, összekapcsolt a felnőttekkel, erősen rájuk szorul. Az akarat még mélyen a tudatos akaras küszöbe alatt van.

- II. szakasz: Fogváltástól a pubertáskorig (7-14 éves kor)

Az étheri test létrejöttének időszaka. Ezt az állapotot a növényvilággal rokonítja az antropológia. A gyermek szorosan függ a felnőttektől, azok lelki rezdülései hatnak rá mintegy a „föld alatt”, de cselekvéseik már nem olyan erős hatásúak, hisz már nem utánozza őket. Ez a fizikai érzékszervek által felfogható szint, az emlékezés már létezik a képzelethez kötve. A gyermek már nemcsak észlel, hanem a látottakat belső képekké rögzíti. A Fóti Szabad Waldorf Iskola pedagógia programja (nyilván egy általános elv alapján) az ének a világhoz való viszonya alapján további alapszakaszokra bontja (9 - 12, 12 - 14 éves kor).

- III. szakasz: Serdülő- és ifjúkor (14-21 éves kor)

Az asztrálest ideje. ezt az állapotot az állatvilággal rokonítják. Ez a tudatossá váló gondolkodás, a saját döntőképeség kialakulásának ideje. Ekkor válik az ember a sajátos értelmezésre, megismerésre alkalmassá.

- IV. szakasz: A teljeskorúság (21. év után)

Az éntest ideje: ez csak az ember által elérhető szint, nem rokonítják már semmivel. Ez az „én”, a kifejlődött tudat, a szellem születése. Ekkor jön létre az ember lényegi magja, amelyben lényeges szerep jut a transzcendens világgal való kapcsolatnak. Innen várhatóak a magasabb emberi jelenségek: lelkiismeret, vallás, művészet, kultúra.

2. A Waldorf-pedagógia célkitűzései

„A Waldorf-pedagógia megpróbálja támogatni a gyermeket, hogy lelkileg - testileg egészségesen és a maga teljességében élje át ezeket a szakaszokat (steineri fejlődéslélektani szakaszok), amennyire csak lehetséges”⁵¹

„Óvodánkban, mint minden Waldorf-óvodában, az a törekvésünk, hogy az óvónő oltalmazó és óvatosan irányító közreműködésével oldott, jókedvű légkörben kialakuljon egy igazi és jó szociális rend, amelyben minden kicsinek képességei és életkora, beállítottsága szerint megfelelő hely és tér jut.”⁵²

„A mi vélekedéseink csak a mi számunkra érvényesek. Az ifjúság elé tárjuk őket, hogy azt mondjuk: így látjuk mi a világot. Nézzétek meg most már ti is, milyennek mutatja magát nektek! Képességeket ébresszünk fel, és ne meggyőződéseket közvetítsünk!”⁵³

Aki komolyan veszi a Waldorf-pedagógiát, annak antropológikusan kell gondolkodnia, tehát arra törekszik, hogy tanítványát az önfejlesztés olyan pályájára állítsa, amelyen alkalmassá válik a szellemi világgal való összeköttetésre, a szellemi tanítványságra. Persze ez a steineri

⁵¹ A Fóti Szabad Waldorf Óvoda, Általános Iskola és Középiskola Pedagógiai Programja I kötet. Fót, 1999.

⁵² Uo.

⁵³ Idézet R. Steinertől Kovács - Szentkúti: Nevelés más alapokon c. tanulmányában im.: Fűzfa Balázs Szerk.: Süss fel nap I. kötet, Pedagógus-továbbképzési Módszertani és Információs Központ, Pilisborosjenő, 1999.

fejlődéslélektani rendszerből adódóan, csak nagyon távoli cél lehet, tulajdonképpen csak a felnőtt ember elé kitűzhető cél, hiszen a kezdetekben az ember még nem is teljes egész, a később megszülető részek csak mintegy "hagymahéjként" veszik körül, tehát nem is képes a szellemvilággal való kapcsolatra. (A Waldorf-irodalmat megismerve láthatjuk, hogy erre cseppet sem erőszakosan, de érezhetően törekszenek is azok, akik elkötelezett Waldorf-pedagógusok.). A szakaszos „megszületés” miatt tehát a fenti általános célkitűzés mellett, korszakonként is megjelölik a Waldorf-pedagógusok a célokat:

Az első időszak (fizikai test) – ekkor a gyermeket pusztán érzéki lénynek tekintik. Az a pedagógiai cél, hogy a gyermek előtt utánzásra alkalmas példa legyen – itt elsősorban a cselekvések utánzásáról van szó. A gyermek lelkét mesékkel kell táplálni. Cél, hogy hagyjuk őt kellemesen élni, fejlődni.

A második időszak (étertest) – az a cél, hogy olyan mintát kapjon, amely kiváltja önkéntes tiszteletét. Ezek már nem pusztán cselekvési minták, hanem gondolkodásába beépíthető belsővé váló képek, példák. Ekkor már fontosnak tartják a vallásos, művészi impulzusokat is, amelyekkel a cél az önnevelés felfakasztása.

A harmadik időszak (asztrálest) – mivel ekkor már fejlődése kapcsán képes a fiatal ember az ítéletalkotásra, az ok-okozati összefüggések fölismerésére, cél ezen képességek fejlesztése, az önálló életvezetés segítése.

A negyedik időszakról még nem szólnak a megírt hazai programok, hisz ekkor már kikerül a fiatal az eddig létrehozott intézményekből, noha köztudott, hogy élnek törekvések a rendszer további bővítésére.

Elég nehéz a Waldorf-pedagógiáról készült írásokból konkrét célkitűzést kiolvasni, mert a hangsúlyt annyira az egyén, az önfejlődés kapja, hogy célt, inkább feladatot elsősorban a pedagógus számára fogalmazznak meg. Ezzel együtt nagyon érezhető, hogy az a bizonyos önálló életvezetés, amire nevelni kívánják a gyermeket, elég nehezen válhat igazán önállóvá, hiszen mindent, amivel körülveszik őt, az antropozófia határoz meg, ami egy igen részletesen kimunkált világkép, világnézet, magatartásminta. Ezt az is alátámasztja, hogy a felekezeti hitoktatást pl. nem engedik be az iskolába, mondván, hogy a keresztyénségről ők kívánják felvilágosítani a gyermeket, hiszen megvan róla a maguk képe, egy kijelölt helye a sajátos rendszerben. Tehát a gyermek elé nem kerül oda az, amit a keresztyénség (vagy bárki más) önmagáról mond, hanem csak annak antropozóf interpretálása.

3. Hatásrendszer a Waldorf-pedagógiában

Leszögezhetjük, hogy a Waldorf-pedagógia igen átgondolt, részletekre is gondosan ügyelő hatásrendszert tartalmaz. A programokat, ismertetéseket olvasva kis túlzással az a benyomás alakulhat ki, hogy a Waldorf-pedagógia tulajdonképpen egy jól kidolgozott hatásrendszer. Saját fejlődéslélektanukból, emberképükből minden időszaknak megfelelő hatásokat, méghozzá indirekt hatásokat szerveznek a gyerek köré. Gondosan megtervezik a környezetet, az életritmust, a tevékenységeket, a pedagógusok magatartását, stílusát, viselkedését, viszonyulását. (Itt egy kicsit féltetni lehet a pedagógus önállóságát, szabadságát.) Mindezeknek mindent átható alapja a misztikus antropozófiai hitvilág.

Pusztán vázlatosan ismertetve, mit is jelent ez korszakonként?

0-7 éves kor (fizikai test):

Ebből az intézményi nevelést az óvodás kortól kapja a gyermek, ekkor is igyekeznek arra, hogy minél több időt otthon töltsön.

„A kisgyermek olyan, mint a világra nyitott érzékszerv.”⁵⁴ Érzékszerveivel közvetlenül érzékeli a másik ember pszichikus állapotát. Éppen ezért különösen nagy hangsúlyt kap Steinernél az óvodapedagógus, akinek intuitív, művészi attitűddel kell rendelkeznie. A gyermeket ingergazdag, az érzékszerveket változatosan igénybevevő környezettel kell körülvenni, tág időkereteket kell biztosítani. Természetes anyagokkal, félig-meddig megformált eszközökkel, alapanyagokkal veszik tehát körül, a játékok is ilyen jellegűek: pl.: a babák arc nélküliek. Nagy jelentőséget kap az életritmus: a napok, évszakok, ünnepek ritmusa. Az évszakok folyamatosan jelen vannak a csoportszobában. A képeket is úgy választják, hogy az említett érzelmi beállítódású légkört erősítse (pl.: az évszakasztalka fölött többnyire Raffaello Sixtusi Madonnája van az óvodákban). Az óvónő lényegi feladata a meleg, anyai légkör kialakítása önmaga körül, tudatában van, hogy ő ad mintát az utánpótlásnak. Minden tevékenységében részt vehetnek a gyerekek (sok esetben nincs dajka, de ha van is, együtt készítik el az ételt is), egyébként igyekeznek a háttérből biztonságot jelenteni (pl. egy sarokban csendesen kötögetve figyelik a gyerekeket). A környezetet a szülőkkel együtt alakítják ki (pl.: az épület antropozóf szempontú átalakítása, a csoportszoba berendezése, díszítése). Az ismereteket különböző szakaszokban, (epochákban) rendezik el. Az óvodában nincsenek a hagyományos értelemben vett foglalkozások, hanem az ünnepi készülődések, illetve az évszakok ritmusában végzett tevékenységek során spontán közvetítődnek az ismeretek. Ebben a korban nem is tulajdonítanak komoly szerepet a hagyományos értelemben vett (tananyagszerű) ismeretanyagoknak. Az ismétlődésre, az ismerőség öröme gondot fordítanak (pl.: a mesemondásban), a mese szerepe a vallás, illetve az arra hangolódás, ezért népmeséket mesélnek, azokkal varázslatos, mitikus élményeket táplálva. Egyébként az érzékszervek szintjén egyéb ilyen misztikus mozzanat még a kéz illatos olajjal való megérintése, megkenése a napi szokásos gyertyagyújtáskor. Központi szerepet kap a gyakorlati tevékenység: háztartási, kerti munka, kézművesség, zenélés, vizuális tevékenységek. A tevékenységekkel kapcsolatban manapság az óvodákban a játék szerepére szoktunk odafigyelni. Mi a játék? Milyen hatásrendszerei szerepe van a Waldorf-óvodákban? "A Waldorf-pedagógia nagyon komoly szerepet tulajdonít a gyermek játékának. A játszó gyermekben megjelenő természetes erőket és képességeket óvni, ápolni és erősíteni kívánja. A Waldorf-pedagógia összefüggést lát a gyermek játék közben megjelenő magatartása s majdan a felnőttkori munkához kapcsolódó magatartása és életvitele között."⁵⁵ Valóban a napirendet olvasva nagyon sok idő jut játékokra, de a többi leírásból kiderül, hogy ebbe a játékidőbe nagyon sok egyéb tevékenység belekerül, így pl. a 15-20 perces gyertyagyújtás, az euritmia, ünnepi készülődések, kézműves tevékenységek stb. Tehát, amint az előbb idézet szerző írja, naponta délelőtt és délután legalább egy-egy órát szánnak szabad játékokra, ami viszont az átlagosnál kevesebbnek tűnik.

7-14 éves kor (éterei test):

A felnőtt már nem a tetteivel váltja ki az utánpótlást, s az utánpótlás már nem a tettek utánpótlása. Ilyenkor a gyerekek belső képek alakulnak ki, a felnőtt ilyen belső mintát alakít. A hatásrendszer vallásos területén a szenteknek, mint pozitív mintáknak az életével ismerkednek a gyerekek. A harmadik osztályos korban a Waldorf-elképzelés szerint egy én-válságon megy át a gyerek, a paradicsomból való kiűzetés utánihoz hasonló én-élményen. Ezért az ószövetségi történetekkel táplálják a lelkét. Ezt az én-válságot Rubiconnak nevezik, mely áthúzódik a negyedik korra is, de ilyenkor már az északi népek mitológiájára van szerintük szüksége a gyerekeknek. Érdekes, ill. sajátosság, hogy az olvasás-írás tanulása az első osztályban a fentebb említett mesevilágba van építve. A matematikai jelek sajátos életet élő manók. Először a nagy nyomtatott betűket olvassák, amelyek szintén a mesékből előlépve öltenek formát. Ezek arra mutatnak, hogy a hatásrendszer egységes, s a felépített belső világ „mellékterméke”, hogy a gyermekek megtanulnak valamit:

⁵⁴ Tankovicsné Elek Valéria: "Lélek éltesse a házat, szellem járja át a lelket..." im.: Fűzfa Balázs szerk.: Süss fel nap I. kötet, Pedagógus-továbbképzési Módszertani és Információs Központ, Pilisborosjenő, 1999.

⁵⁵ Tankovicsné Elek Valéria: "Lélek éltesse a házat, szellem járja át a lelket..." im.: Fűzfa Balázs szerk.: Süss fel nap I, kötet, Pedagógus-továbbképzési Módszertani és Információs Központ, Pilisborosjenő, 1999.

„Folyik a mese, egyszer csak egy fontos jelenet megelevenedik. Lerajzoljuk, és az egyik szereplő tárgy vagy növény alakjából kitűnik a betű sajátos hangulatával. Egy vers is születik, mely ezt a minőséget hordozza. Ez a betűvers. Például a „k” hang kemény, torokban képzett. Nem lehet például kenyér a szó. Lett katona:

*Kemény kezű katona,
a virágot megóvja,
keményen küzd karjával,
kettéhasít kardjával.*

Írunk szavakat, mondatokat, először még tudattalanul. Később egyre többen tudják olvasni. Önerőből, az élettani kíváncsiságtól hajtva tanulnak meg olvasni. Hisz itt az ideje.”⁵⁶ Ez az idézet fontos jellemzőket árul el: a hatásrendszer lényege az indirekt, burkolt rávezető jelleg. Az amiről azt olvassuk, hogy magától, önmagától hajtva tanulja meg a gyermek, azért valójában inkább egy nagyon közvetett készítés hatásának tekinthető. A másik fontos jellemző, amiről ez az idézet beszél, hogy a hatásrendszerben igen nagy jelentősége van a hangulatnak, az intuícióknak, érzelmi élményeknek.

A jelenleg tárgyalt fejlődési szakaszban elkülönítenek két al-szakaszt, a második rész az ötödik osztályban kezdődik, amikor is elmúlt a Rubicon vihara, „... lelke-szelleme nyugalmi helyzetbe került. S miközben értelmi képességei egyre jobban kibontakoznak, érzelmi intelligenciájának egyfajta visszapillantásra van szüksége, hogy beleélhesse magát az emberiség tudati fejlődésének folyamatába. Mint mindent, ezt az ismeretet is képekben adjuk át a gyermeknek.”⁵⁷ A hatásrendszer alapja ekkortól az ó-indiai, ó-perzsa, egyiptomi, római mitológia, amit minden eddigi vallásos, mitologikus elemmel együtt nagyon komolyan vesznek. A nyolcadikos gyermeket bezárulónak látják, akit nem is illik megzavarni, csak segíteni, mégpedig az önnevelésben mintáértékű emberek életrajzaival (Franklin, Keller, Vámbéry). Ezzel végére is érünk annak az időnek, amit a "folyékony" az érzelmi intelligencia kiemelt nevelésének szentelünk a Waldorf-iskolában. Az akarat – mondja Steiner – nem más, mint megvalósított érzés.”⁵⁸ Ez is alátámasztja, hogy minden tudatos, az érzelmi alapokon szervezett hatásrendszer is, amelynek része a tananyag, a módszerek ilyenfajta megválasztása is. Az akarat steineri meghatározása is tükrözi az érzelmi dominanciájú megközelítést. Félő, hogy ez a kiválóan átgondolt, összerendezett hatásrendszer nem a kimondott cél felé vezet (önálló életvezetésre képes ember). Az így nevelkedő emberről várhatóan elmondható lesz, hogy érzékeny, nyitott, széles látókörű, de érzelmi, intuitív beállítódása miatt nem kizárt, hogy manipulálható, az élet nehézségeinek jobban kiszolgáltatott.

14-21 éves kor (éntest):

Erről nem találtam átfogó leírást, csak a Fóti Szabad Waldorf Középiskola tanterv-tervezetét tudom figyelembe venni (ez a középiskola a szervezés stádiumában van). A tanterv alapján látható, hogy továbbra is fontos az intuitív, művészeti oldalról való megközelítés, élményszerűség, amely már sokkal inkább lelki, belső élményeket jelent. Széles látókört, magas szintű befogadási készséget, lelkesedést tűznek ki célul. A tanterv nem tárja elénk a megvalósítás, a hatásrendszer konkrét módját, nyilvánvaló, hogy a ráhatások szervezése az eddigiekhez hasonlóan történik. Az viszont fontos elem, hogy a kertészettel is foglalkoznak, s különösen ennek leírásában érezhető a Waldorf-hangulat: "Harmonizálás és nyugalomba kerülés a természettel végzett munkában, miközben el lehet jutni a munkában való egészséges fáradtság élményéhez.”⁵⁹

⁵⁶ A Fóti Szabad Waldorf Óvoda, Általános Iskola és Középiskola Pedagógiai Programja I. kötet, Fót, 1999.

⁵⁷ Kovács - Szentkúti: Nevelés más alapokon im. :Fűzfa Balázs szerk. :Süss fel nap I. kötet , Pedagógus-továbbképzési Módszertani és Információs Központ, Pilisborosjenő, 1999.

⁵⁸ Uo.

⁵⁹ A Fóti Szabad Waldorf Óvoda, Általános Iskola és Középiskola Pedagógiai Programja II. kötet 86.

4. A Waldorf-pedagógia hatásrendszerének sajátosságai

- *Az epochális rendszer* : A nevelés-oktatás szakaszokra bontva történik, amelyek egy-egy témakör körül kristályosodnak ki. Ez nem a hagyományos értelemben vett tanórákon, hanem a délelőtt egy hosszabb intervallumban valósul meg, amelyet főtanításnak neveznek. Ekkor komplex módon, változatos tevékenységek során járják körbe az adott témát. A főtanítás témája 3-4 hetente változik (Fóton - másutt olvastam 7 hetes epocháról). Vannak tantárgyak, amelyeket folyamatosan, tanóra jellegű keretekben tanulnak a gyerekek: idegen nyelv, énekzene, festés-rajzolás, kézművesség...
- *Értékelés*: Nincs osztályzás, hanem személyre szabott szóbeli, metakommunikációs jellegű, időnként írásos értékelés. A pedagógus egy-egy napon kiválaszt egy gyereket, hogy megfigyelje a pontos értékelést segítő.
- *A környezet kialakítása*: Az épület lehetőségek szerinti antropozóf szellemű átalakítása, a belső terek díszítése, a felhasznált anyagok megválasztása mind gondossággal történik. Kerülik a szögleteket, lekerekített formákat használnak. Nem alakítanak ki szimmetriát, párhuzamosokat, puha, szabadesésű, véletlenszerű hatásokat hoznak létre. (Ez az esztétikai szempontok mellett a szellemvilágba, a kozmikus világba való beilleszkedés szempontja miatt van így.)
- *Eszközök*: Kizárólag természetes anyagok felhasználására törekszenek, amit saját kezűleg készítenek el (bevonva a családot, gyerekeket is). Az iskolában nincsenek tankönyvek, a gyerekek a saját maguk által írt, rajzolt simalapú, nagy alakú füzetet használják. Sok alapanyag, szerszám, a mindennapi életben használt eszköz van jelen az iskolában. Az eszközök tehát élet-közeliek, érdekesek, sokrétűek.
- *Az osztálytanítói rendszer*: Az első nyolc évben egy pedagógus vezeti végig az osztályt. Kezdetben mindent az osztálytanító tanít. A személyes kötődést, biztonságérzetet teszi ez lehetővé a gyerekeknek, a pedagógusnak pedig éppen a kötődés miatt a nagyobb hatásfokú munkát.
- *Életritmus*: A hagyományos iskolai életrendhez képest kiemelkedő sajátosság, hogy a napokat tömbökre osztják: 120 perces főtanítás (az epochális témát járják körül), ebben nagyon sokféle dolog zajlik (beszélgetés, fohász, gyertyagyújtás, éneklés, ritmikus kör, recitálás - versek, mondókák mondogatása, tanítás), utána hosszabb szünet, majd szakórák. A napirenden túl nagyobb léptékekben is ritmust szabnak az életnek, amelyet az évszakok, ünnepek határoznak meg. Sokat ünnepelnek a Waldorf-iskolákban, valamint minden évszakban van szünet.
- *Speciális tantárgyak*: Kiemelt jelentőséget kapnak a művészeti, valamint a manuális tárgyak. Egyedi jellegű az idegen nyelvek (általában a német és az angol) oktatása, amelyet anyanyelvi tanárok tanítanak, s csak az adott nyelven kommunikálnak a gyerekekkel. Sajátos tantárgy a kézimunka, kézművesség, mezőgazdaság. Külön kiemelendő az euritmia, mint a legspeciálisabb tantárgy. Ezt csak olyan tanár vezetheti, aki a Waldorf-tanfolyamon belül erre külön képzést kapott (ezt annyira komolyan veszik, hogy addig inkább nem tanítják, míg valaki ilyen képzést nem kap). Mi az euritmia? A ritmus nagyon sokszor előforduló kifejezés a Waldorf-pedagógiában. Ugyanis Steiner antropozófiájában abból indul ki, hogy a kozmoszban ritmikus kapcsolódások és bizonyos ideális formák (ez az eszközök, épületek formáinak kialakításánál is megjelenő gondolat) láthatóan, valóságként rejtőznek, amelyekhez illeszkednie kellene az embernek, egész lényegi valóságával, ezekkel kell összhangra jutnia. Ennek a harmóniának a létrehozására szolgál az euritmia.⁶⁰ Steiner *A gyermek nevelése szellemtudományi szempontból* c. munkájában mutatkozik meg az euritmia háttere. Innen tudjuk meg, hogy ez a „szellemi érzékszervek” kialakítására szolgál. Steiner szellemtudományos vizsgálataiban során alakította ki ezt a mozgásformát, amely a

⁶⁰ Az euritmiáról tartalmi jellegű idézet Alföldy-Boruss Dezső : A Waldorf-pedagógia szellemi háttere, Diploma-dolgozat a Károli Gáspár Egyetem Hittudományi Karán, Kézirat, Bp., 1999.

keresztyénség előtti vallások misztériumtancaival rokonítható. A pedagógiai programokban, leírásokban ilyen mélységben erről nem olvasunk. Vekerdy Tamás úgy mutatja ezt be, mint a harmonikus mozgás, a helyes térérzékelés kialakításáért végzett tevékenységet.

- *Kapcsolatrendszer:* Leglényegesebb a családdal tartott kapcsolat: Általában úgy jön létre egy Waldorf-intézmény, hogy szülőknek válik ez vonzóvá, a szülők aktívan dolgoznak létrehozásában, azután a működés során is jelentős szerepük marad. A hatékonyságot rendkívül fokozza, hogy a családok az iskola jelentős hatása alatt vannak. Szülői körök működnek, amelyekben a szülők szinte tanulhatják (persze ők is indirekt módon) a Waldorf-pedagógiát, beszélgetnek a gyerekek neveléséről, tevékenységeiről. A szülők az ünnepeknek is aktív résztvevői. Irigylésre méltó az együttműködés szintje, az, ahogy az intézmény saját körén belül tudhatja a szülőket, akik anyagilag, munkával, mindenfajta szerepvállalással támogatják az óvodát, iskolát. A kapcsolatrendszer egyéb irányban zárt, leginkább más Waldorf-intézményekre szorítkozik, ez azonban nemzetközi szintű. Ez is ellentmondani látszik a célrendszernek, amely nyitottságot és széles látókört tűz maga elé, hiszen ez csak külsőleg széles látókör (a nemzetközi kapcsolatok), valójában csak a Waldorf-sávban mozog.
- *Az ünnepek:* Ezek meghatározói a hatásrendszerben nagyra becsült életritmusnak. Sok ünnepet tartanak meg. Ezeknek sajátos légkört teremtenek, hosszas készülődési időszak előzi meg őket.

III. A Waldorf-pedagógia Magyarországon

1. A Waldorf-pedagógia elhelyezése a mai pedagógiai környezetben

Egyértelmű, hogy a Waldorf-pedagógia reformpedagógia szándékaiban és jellegzetességeiben egyaránt. Magyarországi híveiről, de megalapítójáról Rudolf Steinerről is elmondható, hogy a meglévő rendszer hibáinak éles meglátásából, jobb létrehozásának szándékából indulnak ki. Alapvető probléma a hagyományos pedagógiában az egyéniség, az individuum figyelmen kívül hagyása vagy nem kellő figyelembe vétele akár a gyermek, akár a pedagógus személyiségének vonatkozásában. A Waldorf-pedagógia ezt az egyén figyelembe vételére irányuló igényt komolyan igyekszik kielégíteni:

- Életkori sajátosságok figyelembe vétele (pl. a hirtelen váltások kiküszöbölése, óvoda - iskola átmenete)
- Emberközeli, érzellemmel telített pedagógus-gyermek viszony.
- A gyermek egyéni ütemének, adottságainak figyelembe vétele (nincs buktatás)
- Az elméleti, elvont jelleg visszaszorítása (tevékenységközpontú oktatás, sok készségi tárgy, gyakorlati munka).

Van azonban olyan terület, amely problematikusnak tűnik: „Egy percig sem tartottam a pedagógiát tudománynak, és ma sem tartom annak, sőt: gyilkos dolognak tartom, ha akként művelik.”⁶¹ – mondja Vekerdy Tamás, aki nagyon sokat tett a Waldorf-pedagógia meghonosításáért, elfogadtatásáért. A Waldorf-pedagógiában nagyon sok szerep jut az intuíciónak, a ráérzésnek, amelyek nagyon üdítőek a szögletes gondolkodással szemben, mégis ügyelni kellene az arányokra. Rudolf Steiner a maga világképét szellemtudománynak nevezi, műveinek olvasása során azonban feltűnik tájékozottsága, de nem találkozunk tudományossággal, sőt időnként tudományosan értelmezhetetlen dolgok tárulnak fel (pl. az emberben kifejlesztendő hat, illetve tizenkét szirmú lótuszvirág, amely inkább a keleti misztikát juttatja eszünkbe). Mindig gondot okoz, ha a hit világát, fogalmát keverjük a tudomány fogalmával. Mindkettőnek van létjogosultsága, de nem használhatjuk a két fogalmat fölcserélve.

⁶¹ Vekerdy Tamás: Álmodások és lidércek, Twins Kiadó, Bp., 1992.

2. Megjelenésének, elterjedésének okai

Vekerdy Tamás *Álmok és lidércek* c. könyvében, a Lidércek című fejezetben foglalkozik a Waldorf-pedagógia meghonosítására való törekvéseinek okaival. Ebben drámai módon idézi fel azt a katasztrofálisnak ítélt közoktatási állapotot, ami nálunk a rendszerváltás idejére kialakult. Olyan közoktatás képe tárul elénk, amely állítólag a gyermeket hivatott nevelni, csak éppen őt nem vette figyelembe. Ez a szomorú helyzetkép valós problémákat tár fel. Mindannyian tapasztalhattuk a saját bőrünkön, családjunkban, környezetünkben az iskolák károsító hatásait. Közöttünk élnek azok a fiatalok, akik keservesen kínlódnak az olvasással, ma is vannak kisiskolások, akik alvászavarokkal, neurotikus tünetekkel élnek túlterhelt gyermekkorukat. A háttérben húzódó problémák a következők:

- Teljesítmény-hajsza, a gyermek életkori sajátosságainak, egyéni ütemének figyelmen kívül hagyása.
- A tárgyi feltételek hiánya (túlszűfolt, sivár, elhanyagolt iskolai környezet)
- A pedagógusok túlhajszoltsága, alulfizetettsége.
- A tananyag és a módszerek elvontsága, személytelensége
- Természetesen mindig voltak kiváló pedagógusok, akik ebben a rendszerben is közel tudtak kerülni a gyerekekhez, de ez egyáltalán nem következett magából a rendszerből, pedagógiai közgondolkodásból.
- Mindez a gyermeket is rosszul érinti, de a pedagógiai munka hatékonysága szempontjából is nagyon rossz.

A felsorolt problémák nemcsak a szocialista táborban jelentkeztek, noha itt erőteljesebben, hanem általánosíthatóan és már elég rég óta. Nálunk azonban eléggé elzárt volt a reformpedagógiák megismerésétől a pedagógus-társadalom, a közgondolkodás. Éppen ezért elementális hatással volt a Waldorf-pedagógia újdonsága, amely az első nyíltan kipróbálható reformpedagógia volt nálunk közvetlenül a rendszerváltás előtt. Elterjedésében nagy jelentősége van annak, hogy sokszor kap hangot a médiákban Vekerdy Tamás segítségével (elég indirekt módon, magát a Waldorf elnevezést ritkán használva). Valamint jelentős propaganda-munkát folytatnak az iskolák helyi szinten is (pl. Fóton, különösen a beiratkozás időszakában, rendszeres propagáló előadások, plakátok, kiállítások, vásár).

Tudnunk kell azt is, hogy a rendszerváltás táján létrejött Waldorf-intézmények nem az elsők voltak Magyarországon, hisz 1926-ban Budán indult az első ilyen iskola. Steiner pedig Budapesten tartott előadásokat.

A jelenlegi tanévben 1 középiskola, 14 általános iskola, 35 óvoda működik hazánkban.⁶²

⁶² Internetes adatok, bár pontosságuk kérdéses, mivel a címlistán a fóti iskola nem szerepel.

IV. Függelék

A Waldorf-pedagógia református keresztyén szemmel

„... sok feladatunk van: a keresztyén pedagógia újra-kidolgozásában és gyakorlásában. A Waldorf-pedagógia esetében nincs nehéz dolgunk, hiszen ami elfogadható és alkalmazható belőle, az már ismert számunkra a hagyományos, keresztyén alapokra épülő keresztyén pedagógiában.”⁶³ Református gondolkodású embernek feltűnő, hogy sok rokonszenves gondolattal, módszerrel találkozunk a Waldorf-pedagógiában. A célkitűzés is hasonló: szabad, az életben való eligazodásra, döntésekre képes ember nevelése. Vannak hasonlóságok az értékrendben: személyesség, nyugodt légkör, a hajszoltság kerülése, az emberi személyiség tiszteletben tartása, szépség, természetközelség. Nagyon egyet lehet érteni a széles látókörű megközelítéssel, a hatásrendszer kidolgozottságával. Fontosnak tartjuk az ember transzcendens vonatkozásainak fölfedezését. Itt azonban erős eltérések is jelentkeznek: A református gondolkodás komolyan veszi a Bibliának azt az üzenetét, amely Jézus főpapi imájában jelenik meg az által, hogy az Úr nem azt kéri, hogy kiragadtassunk ebből a világból, hanem, hogy megtartassunk benne. Ebből következik, hogy óvakodunk a túlzott miszticizmustól. Egyszerűen tudomásul vesszük, hogy „a titkok az Úréi”, a transzcendens világról annyit tudhatunk, amennyit az Ige kijelent, s a megismerésnek nem ezen a területen kell kutakodnia. Nagyon komolyan kell venni azt is, hogy a transzcendens világgal való érintkezés nem veszélytelen! Steiner írásait olvasva meg kell állapítani, hogy ezen veszélyes területekre lépett, okkult élményeket, módszereket, gondolatokat épített be szellemtudományába, amely a pedagógiai hatásrendszeren keresztül is érvényre juthat a neveltek életében. Az is érzékelhető, hogy nem minden Waldorf-intézményben jelenik meg Steiner okkult világa egyforma mélységben, azonban mindenütt ott van ennek veszélye. További különbségek:

- A Waldorf-pedagógia egy kidolgozott, zárt rendszer, míg a református gondolkodás alapján kizártnak tekinthető, hogy valaha is létrejön egy ilyen zárt református rendszer. A pedagógus sokkal több szabadságot kell, hogy kapjon, s nem csak az intuíció szabadságát. (pl. az ízlése is jobban érvényesülhet, hisz nem kell ragaszkodnia kizárólag elfogadott formákhoz).
- A Waldorf tartalmaz keresztyén elemeket, de nem keresztyén, hitvilágában a keresztyénségnek kifejezetten ellentmondó elemek vannak (pl.: reinkarnáció, a szellemvilággal való érintkezés, stb.)
- Az antropozófia az önmegváltás útját kínálja, míg a keresztyén hit alapján a megváltásra egyedül Isten elég hatalmas.
- Problémát jelent a személyiség szakaszos létrejötte, megszületése. Ez ellentmond a személyiség, az ember igazi tiszteletben tartásának. Hitünk szerint az ember fogantatásától fogva genetikusan teljes ember! - persze természetesen tartjuk, hogy átmegy a fejlődés folyamatán. Ez a folyamat az ember számára megismerhető és meg is kell ismernünk.
- A cél és a hatásrendszer misztikus világa nem biztos, hogy összefügg. Azaz nem egyértelmű, hogy valóban szabad, önálló döntés alapján tud eligazodni a világban az az ember, aki a Waldorf-intézmények nevelési folyamatában, antropozóf hatásrendszerében nőtt fel.

⁶³ A Alföldy-Boruss Dezső : A Waldorf-pedagógia szellemi háttere, Diploma-dolgozat a Károli Gáspár Egyetem Hittudományi Karán, Kézirat, Bp., 1999.

Irodalomjegyzék

- A Fóti Szabad Waldorf Óvoda, Általános Iskola és Középiskola Pedagógiai Programja Fót, 1999.
- Alföldy-Boruss Dezső: A Waldorf-pedagógia szellemi háttere, Diploma-dolgozat, Károli Gáspár Egyetem Hittudományi Kar, Bp., 1999.
- Bakonyi Anna: Irányzatok, alternativitás az óvodai nevelés területén, Tárogató Kiadó, Bp., 1995.
- Fűzfa Balázs szerk.: Süss fel nap, Pedagógus-továbbképzési Módszertani és Információs Központ, Pilisborosjenő, 1999.
- Dr Gassmann, Lothar: Az antropozófia keresztyén szemmel, Evangéliumi Kiadó, Bp., 1999.
- Gratenau, Christiane: Rudolf Steinertől Jézus Krisztusig, Primo és Evangéliumi Kiadó, Bp., É.n.
- Nagy Sándor szerk.: Pedagógiai Lexikon, Akadémiai Kiadó, Bp., 1976.
- Steiner, Rudolf : Az új Ízisz, az isteni Szófia keresése, Biczó István, 1991.
- Steiner, Rudolf: Hogyan jutunk a Magasabb Világok megismeréséhez?, Biczó István, 1992.
- Steiner, Rudolf: Rózsakeresztes szellemtudomány, Ferenci Kiadó, Bp., 1991.
- Vándor Péter: A Waldorf-pedagógiáról (Dolgozat), Evangéliumi Kiadó, Bp., 1999.
- Vekerdy Tamás: Álmodok és lidércek, Twins Kiadó, Bp., 1992.

A FANTÁZIA- ÉS SZEREPJÁTÉKOK

Ki ne ismerné a játék örömét? Feledtetni a bűt, bánatot. Kikapcsolódást ad. A játék a keresztyén embertől sem idegen, hiszen Krisztusról is feljegyzi Salamon, hogy a teremtés hajnalán „játszott” (Péld 8,30), noha tudjuk, hogy ennek mélyebb jelentése van: számára a teremtés nem fáradságos munka, hanem játék, könnyű örömet szerző cselekedett volt. A Biblia máshol is használja a játék képét, az utcán játszó gyermekek példáját említi – Mt 11,16-17. A homo ludens, a játszó ember pedig az „örök emberi” egyik jellemzője. A kultúrtörténet gazdag példatárt ad elénk a sumér világból, Breughel festményeiről vagy a Brunswick-óvodából.

Nem minden játék ártalmatlan. Esetleg a gyerek kezéből ki kell venni a kést, a gyújtóeszközt vagy a bokorban talált löszert. A felnőtt ember felelős a gyermekek játékaikért. Gyakran előfordult, hogy a felnőttek játékos módon vezették rosszra a gyermekeket, itt azonban szándékos, gonosz félrevezetéssel találkozunk. Franciaországban a hugenotta szülőktől elragadott kisgyermekeket a jezsuiták játékos módon vezették félre: társasjátékot játszottak velük, amelynek lépései, előrehaladása, kép és ismeretanyaga a Biblia és a református hit kigúnyolására, lehetetlenné tételére épült, titokban befolyásolták, félrevezették őket.

A fantázia - szerep - játékok esetében érdemes megkeresni a felnőttek szerepét: hiszen nem gyermekek találták ki. Alaposan végiggondolt, a legkisebb részletekig felépített, lélektani ismereteket felhasználó – a rengeteg különbözőség ellenére is – egy műfajba tartozó játékot szerkesztettek meg. Mögötte különleges, titokzatos, babonás világ rejlik, ahová be kell lépni, amit ki kell próbálni, mégpedig szívvel – lélekkel, egész egzisztenciával. Aki pedig ezt megteszi, átalakul: a játszó emberből sajátosan más, titkos ember lesz (homo ludens – homo mysticus), aki látszólag itt él közöttünk, de a valóságban már nem. Amíg lassan rádöbbenünk, hogy elveszítettük gyermekünket, mert fiunk vagy leányunk más világban él.

Napjainknak ezt a talán legdivatosabb játékát leginkább diákok játsszák, a felső tagozattól az egyetemig. Az alábbiakban szeretném bemutatni, hogy nem ártalmatlan játékról van szó. Hátha felébred felelősségünk, és még ha nem késő, teszünk valamit gyermekeink megmentése érdekében. A fantáziailrodalom a science fiction és a horror irodalom egymásba fonódása. Ebben a színjátás és stratégiajátás elemeit használják, úgy szólítva meg a játékra jelentkezőt, mint a sakkozót.

Feltalálója az amerikai Gary Gygax, aki Dave Arveson-nal együtt kifejlesztett a tabletop – háborús asztali játék – mintájára egy bizonyos szimulációs (beleéléses) játékot, amit asztali tábla, figurák és idői korlátok nélkül lehet játszani. Az így létrehozott Dungeon and Dragons játék (Tömlöc és sárkányok) 1974 tavaszán került forgalomba, és hamarosan tízezrekre rugó tábor alakított ki magának. A játékcsoport 2-6 játékosból és egy játékvezetőből áll, ők közösen állnak a kalandok elé. A fantáziavilágban cselekszenek, amit – bizonyos szabályokat követve – a játékvezető vázol fel. Különböző játékszemélyeknek megfelelően választanak a játékosok maguknak fajt és hivatást: törp, tünde, humán, ork, troll (Shadowrun) ¹; varázsló, tűzvarázsló, harcos, vagy papi kaszt (Mágus) ²; törpök, umlik, tündék, noldák, sindák, erdőtündék, hobbitok, beornfiak, dorwiniak, dúnadánok, fanyűvők, kalózkod, rohírok, orkok, ologhaik, trollok, buckamanók, dögmadarak, kentek, óriások, sárkányok, vámpírok, vérfarkasok... (Tolkien, A gyűrűk ura) ³

A játékosok hat-, tíz- vagy többoldalú kockával dobznak, hogy így intelligenciájuk fokozatát és másik énjük tulajdonságát megállapítsák, hiszen ez fontos a játékhoz. Körül ülnek egy vázlatot, és gondolatokat formálnak a nagy utazásról és rájuk váró kalandokról. Útjukon találkoznak majd sárkányokkal, szörnyekkel és démonokkal, amiket majd varázsigékkel és hatalommal elűznek. De csak a játékvezető ismeri a majd felbukkanó szörnyeket. „Hátrányt jelentene a játékos számára a bestiárium ismerete, hiszen a váratlanul felbukkanó vadállatok ébresztik fel a fantáziajátékhoz szükséges ingereket.” ⁴

1. Régi elbeszélés szerint évszázadokkal ezelőtt élt egy ügyes kovácsmester, aki valamilyen oknál fogva láncra verve börtönbe került. Amikor egyedül maradt nyirkos, patkányos tömlőcében, első dolgaként – szökésre gondolva – bilincseit szemügyre vette. Hirtelen halálos félelem és bénító csüggedés fogta el, mert felismerte, hogy ezeket a bilincseket saját maga készítette.

A fantázia – szerepjátékok játékosai is magának készít olyan köteleket, amiket saját erőből soha többé nem képes levetni. Minél többet játszik, annál szorosabb lesz e megkötöttség. Mindezt teljes erőbevetéssel és nagy lelkesedéssel végzi. Tanácsadói beépítették gondolataiba az alkalmazkodás, a teljes odaszánás szabályát. „Kötöttségeidhez alkalmazkodni kell!”⁵ Közben pedig nem veszi észre, hogy irányított tevékenységet hajt végre: mások, nálánál erősebbek vezetik: a közgondolkodást, és ezáltal egész világunkat irányító csoportok vagy szellemi központok ”szoftjait” használja, programjait pörgeti, azokat, akik megváltoztatják a világot, a valóságértelmezést és magát az embert, akiket felkutatni és megnevezni most nem feladat.

De tény az, hogy hiba lenne a véletlenek egybeesésének nevezni mindazt, ami szemünk láttára történik: lassan kezdődve és nagy robajjal folytatódva hatalmasra tágultak a Metafizika kapuszárnyai, és hatalmas tömegek sodródnak be a titkos, újszerű varázsbirodalomba, ahol a túlvilág-érzékenységük és babonás vágyuk, misztikus vonzódásuk foglalkoztatásra talál.

Itt az új mitologikus világ, az a világ, ahonnan az Úr kihívta Ábrahámot, ami uralta a közgondolkodást Krisztus előtt, és átveszi az uralmat most, a krisztusi korszak után. Szellemek, mágusok, mitológiai szörnyek, érzékek feletti megtapasztalások, panteisztikus-babonás kapcsolat és egység a természettel, kozmikus erők hatása és kapcsolat az égitestekkel.

A Biblia egyik legrégebbi írója Élihú, aki ismerte ezt a különleges folyamatot, így ír: „... *nem kiáltanak, mikor megkötözi őket, azért ifjúságokban hal meg az ő lelkük!*” (Jób 36, 13b-14a). A misztika követői a fiatalságot bűvölik el, és vezetik bűbajos zeneszóval sötét birodalmukba. (5b!) Jézus pedig így szólt: „*Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, de lelkében kárt vall?*” (Mt 16,26). A keresztyén embereknek szívügye kell legyen mások lelkének állapota. A keresztyén egyházaknak pedig felelősége, hogy mentsék a körülöttük levőket.

2. Személyiségzavar lép fel a játékosban, önmaga identitását elveszti az ún. karakterválasztás által. Nem más ez, mint az individuum, a személyiség elleni vétek: úgy kell viselkednie, mintha nem ő lenne, reflexei, beidegződései, elgondolásai, mentalitása, vágyai, céljai mind adva vannak a szerepben. Idegen ruhát vesz fel magára, és abban kell otthonosan mozognia. Ám ennél is több ez: idegen személyiséget húz fel belül, és bensejében mássá lesz, mint ami volt szerepjátéka kezdetén, mássá, mint amit a Teremtő neki szánt. Lássuk ennek a leírását a szakirodalomban. „Válassz magadnak karaktert! Döntsd el, hogy milyen fajú és kasztú karakterrel akarsz játszani... készíts egy karakterlapot... vásárolj hat és tízoldalú dobókockát. Miután eldöntötted, hogy milyen kaszttal kívánsz játszani, lapozd fel a megfelelő kasztról szóló fejezetet. Elsőként a képességeidet határozd meg a választott kasztnak megfelelő módon. A képességeid meghatározásának – a dobások módjának – pontos leírását a *Karakter-kasztok* c. fejezet végén találod meg. Képességeid számszerű értékét írd be a karakterlap megfelelő rovataiba. További teendő: találd ki karaktered nevét, válaszd ki, hogy Ynev melyik részén született... Ez meghatározza, hogy milyen nyelveket beszélsz, és milyen vallás (vallások) vált(ak) számadra elfogadhatóvá. Ezekhez a kötöttségekhez alkalmazkodnod kell! (Kiemelés tőlem) Válassz magadnak az uralkodó vallás panteonjából egy őssistent, - azt, aki a legszimpatikusabb neked. Kész! Megalkottad karaktered. Kalandra fel! Légy belátó, hogy hosszú életet élhess az Ynev világában.”⁶

Rengeteg karaktert lehet választani. A kiválasztott kaszt és faj dönti el a játékos szerepét. Csak néhányat említve: *kaszt* (varázsló, tűzvarázsló, bárd, barbár, kalóz, harcos, tolvaj, pap, cserkész, kósza) *faj*: ember (pyarroni dzsadján és több, másfajta ember), teremtmény (nolda, sindra, ork, tünde). A kiválasztott szerep szabja meg az utat, amelyen járni kell. Tehát két én keletkezik, ezek konfliktusban állnak egymással, amíg meg nem egyeznek, ezután pedig a szerepjáték által sugallt új karakter irányít.

3. Ez a belső felöltözés külső tényezőktől is függ, hiszen a játékvezető ellenőrzi a játékszabályok megtartását, sokszor guruként van jelen. Ugyanakkor magának a játékosnak kell megoldozni azért, hogy beilleszkedhessen új énjébe, lelkiileg, szellemileg, akaratilag azonosuljon azzal. Különben nem jó játékos!

Önhipnózis ez, amelyben a legintenzívebb gyakorlás útján önmagunk legbelsőbb vezérlőrendszerébe építjük be azt, ami ártalmas. De ha nem is használnánk az önhipnózis szót, nyilvánvaló, hogy jól definiálható lélektani folyamatok működnek.

A belső gyakorlás, a behaviorista transzformatika, az ismételt lelki átélések (egyes szám első személyben) által kialakult lelki ismétléskényszer, az új karakterrel való legbenső azonosulás a személyiségében lenyomatot hagy, ami adott esetben önállósítja magát: különös kényszerhelyzetekben, kísértésben, pszichikai labilitásban az eddigi szerep a szerepjátszót valóságos cselekvésre kényszeríti. Szexuális aberrációkat játszott gondolatban – „csak fantáziajáték volt” – s egyszerre megvalósítja. ⁷ Szerelmi kalandokat játszott meg, s ha a körülmények úgy adódnak, miért is ne követhetné el? Agresszív szerepjátékot választott, és jól beleélté magát. Adandó élethelyzetekben nem képes többé indulatait kontroll alatt tartani, de nem is nagyon kívánja ezt a kontrollt, hiszen belül már azonosult az agresszióval. Gyilkos szerepeket játszott – „csak játék volt” – s tett lett belőle. A kriminalisztika számtalan példát szolgáltat a fentiekhez.

4. Eközben átformálja önmagát (metamorfózis), magára szabja az okkult emberképet: lesz aurája, telekinetikus, telepatikus, hipnotizáló, levitáló, varázsló képessége, pszi energiája és mantrája.” Amennyiben olyan kasztot választottál, amelynek a tagjai képesek varázsolni, határozd meg a mágia használatához szükséges értékeket is, ezeket a kasztok leírásban, ill. a hozzájuk tartozó varázslatrendszer leírásában megtalálod. Ha van pszi képzettséged, határozd meg a pszi értékeidet is... Számold ki a Tudatalatti Mágia-ellenállásodat, mind az Asztrális, mind a Mentális Mágiákkal szemben... ha van pszi-d, akkor a tényleges ősi pajzsokkal növelt mágia-ellenállásodat is fel kell jegyezned...” ⁸

5. Érdekes rövid pillantást vetni a játék aktív elemeire, vagyis arra, hogy mit mondanak, és mit tesznek a játékosok? Előrebocsátom, hogy bizonyos képzettségre van szükségük ahhoz, hogy megfelelő módon tudjanak cselekedni egy-egy szituációban. Ezt menet közben lehet elsajátítani.

Rengeteg módszer birtokába jut a játékos. Csak néhányat megemlítve: a pyaroni módszer az alapfok a mágus-képzésben ⁹. „Segítségével testünk és akaratunk felett nyerhetünk hatalmat, elménk köré asztrális és mentális pajzsokat építhetünk. Elsajátításához elegendő 2-3 év...” ¹⁰ A Kyr-metódus az előbbinek magasabb foka. „Tökéletesebb uralmat ad mások tudata és teste felett, mint bármely egyéb ősi alkalmazási eljárás. Legnagyobb előnye az, hogy az ősi pontokat képes mana – pontokká átalakítani. A Kyr-metódust csakis varázslóknak és, mágusoknak oktatják. E tudást gondosan megőrzik, és így más kaszt tagjai nem juthatnak hozzá” ¹¹

Így a szülők nem is tudják, hogy kisfiuk vagy kislányuk lassan varázslóvá válik, tűzmágiához (tűz-táncoltatás), mentál vagy asztrál mágiához (láthatatlanság felfedezése), asztrál mágiához, érzelemkioltó varázslatokhoz, csókmágiához, gyertyamágiához, térmágiához ért, képes rontani (nyelvrothadás, bélsorvadás, vérdermesztés, idegroncsolás, agyhalál), és védőmágiát alkalmazni a rontás ellen. ¹²

Következmények: Az ideggógyászok mondhatnák el legjobban, mekkora rombolást okoznak a fenti cselekedetek az ember idegrendszerében. Elmeszakértők bizonyára ismerik a fenti jelenségeknek az emberi elmére, tudatára gyakorolt hatását. Pedagógusok beszámolhatnak arról, hogy milyen mértékben válik ziláltnak és rendezetlenné, majd taníthatatlanná a diák, miként rontja le tanulmányi eredményét, az órán nem figyel, és mintha más világban élne, úgy ül az iskolában. A lelkészeknek – mint bevont szakembereknek – kötelessége elmondani, hogy a Biblia a leghatározottabban tiltja ezeket a cselekedeteket, és az emberi lélek számára a legveszélyesebb területként jelöli meg ezt, mivel e jelenségek teljesen elszakítják az embert az élő Istentől, az élet

forrásától. A Biblia bünként jelöli meg ezeket a cselekedeteket, és egyenként megnevezve azokat óv mindenkit tőlük. (5Móz 18,9-15)

Felelősség: A Teremtő és mindent megítélő Isten nem bábfigurának látja az embert, mint akit semmiféle felelősség nem terhel, hanem döntéseiről elszámolásra kötelezett lényként. Ezért, ha valaki a fantázia-szerepjátékok világába lép, előtte döntést hoz, ami következményekkel jár. Valóban, előzetes döntést igényel a játékba való bekapcsolódás. Erről szólnak a karakteralkotás szabályai.¹³ (A szerepjáték könyvek végén karakterlapok találhatóak, amelyben a megalkotott karakter különböző jellemzőit kell feljegyezni: hány varázspontja van, milyen képzettséggel rendelkezik, mekkora a mágia-ellenállása...) A keresztyénségen belül megengedhetetlen az, hogy aki templomba jár, és részt vesz az egyházi cselekményekben, konfirmál, vagy akár egyházi iskolába jár, eleve olyan utat választ magának, amelyről tudja, hogy Isten ítélete alatt van. Nem szükséges nagy lelki döntés, és egeket mozdító hit ahhoz, hogy valaki ne keresse, pl. a mágia-ellenállás képességét. "Az asztrál tulajdonság 10 feletti része jelenti a karakter tudatalatti asztrális mágia-ellenállását."¹⁴

6. Így a játékos átléphet egy kapun, amin belül új valóság-értelmezés található, átlép a metafizikába. Korunk egyik jellemzője: útkeresés a láthatóból a láthatatlanba, a fizikából a metafizikába. Átlép a fantáziavilágba, amely azonban nem nem-létező valóság, hanem a metafizikáé, az okkultizmusé, ahol árnyék borul a lélekre. „... akkor valami árnyék borult a szívemre, habár még magam sem tudtam, mitől félek; itt sötét, rejtelmes hatalom működik.”¹⁵

Árnyékvilág: Mondhatná valaki, hogy nem minden szerepjáték-könyv foglalkozik a mágussal, és így nem szabad általánosítani. De mondhatjuk, hogy csaknem minden fantázia – szerepjáték - könyv világa ez, csak más nevekkkel, esetleg más szereplőkkel. Így köszönti olvasóit Shadowrun: „Szóval árnyékvadász akarsz lenni? Akkor figyelj rám, cimbora: tanulj meg mindent, amit csak tudsz, mert a tudatlanság gyorsabban öl, mint a tűzlabda. Ess El Ess kígyó sámán”¹⁶ Ha belelapozunk a Tolkien könyve alapján készült szerepjátékba, ugyanez a helyzet. Ennek színtere, birodalma a Középfölde. „... Mágikus hely ez, tele mindenféle teremtményekkel.” Másik neve: Endor. S hozzáteszi a leírás. „...ez lesz a te karaktered otthona.”¹⁷ Ez a világ valójában árnyékfutás, (Shadowrun), amelyben árnyékok üldözik az embert, kényszerképzetek szorongatják és az okkultizmusban mindig fellépő megoldás csaknem mindig kínálja magát. A fekete mágiából a fehér mágiába menekül az ember: a rontó mágia elől a védő mágiát választja, pl. a rontó szellemek elől védelmet nyújt a földre rajzolt pentagramm. Ez a jel ötágú csillag körbe rajzolva: a legfelső csúcsa a szellem, a többi négy pedig a négy őselem (víz, tűz, levegő és föld) jelentését hordozza. „Nos, a pentagrammba állva nem árthatnak a szellemek” – tanítják.

7. A valóság kettéhasadása.

Nemcsak a személyiség hasad ketté, hanem a valóság is. Ahhoz, hogy a szerepjátékot veszélytelenül lehessen játszani, szükséges lenne a mindennapi élet és a „második valóság” világának megkülönböztetése. A fiataloknál éppen ez hiányzik. Egy fiú így nyilatkozott: „Szadista élvezetet okozott ellenségeim megölése. Amikor a gonosz szellem megfenyegetett, szinte nem is tudatosan cselekedtem, arra használtam a játékot, hogy életem valóságos problémáit a fantáziavilágomban megoldjam. Így elnyertem annak a lehetőségét, hogy ebben a világban irányítsam az eseményeket.”¹⁸

Így az ember két világban él. Izgalmas a kettő kapcsolata: átszűrődések, áthallások egyikből a másikba; kérdés, hogy meddig kontrollálható? Végül bekövetkezik a teljes csere, a fantázia lesz a valóság, a valóság pedig mese.

Gyermekként bizonyára álmodoztunk repülő szőnyegről vagy arról, hogy lovagvilágban élünk. A szép hercegnő kezének elnyerése érdekében megküzdöttünk a sárkánnyal; ez alkotta gyermekkorunk fantáziavilágát. Felnövekedve a mesék elvesztették varázsukat az által, hogy nyilvánvalóvá vált, más a valós élet. rájöttünk, hogy gyermekkorunk kalandképzeteitől merőben különböznek életünk kalandjai, amik a valóságban megtörténnek a sportpályán, autópályán, a párválasztásnál, s az életben való elhelyezkedéskor. Egyre kevesebb teret engedhettünk régi

meséinknek, mert az élet más volt. felnőttként is lehet vonzó a régi mesevilág is, de az a helyére került, és a helyén is marad, mert a valóság más. A fantáziajáték azonban különös lelki hatással bír gyakorlójára. Mivel bele kell élniük magukat a szerepbe, mivel belső lelki átélés nélkül a játék lehetetlen, mivel a játékok gyakran hosszúak, napokig is eltarthatnak, sőt heteken át, - hiszen sokszor meg kell szakítani, amíg ismét együtt lesz a társaság, vagy lehetőség adódik a folytatásra -, ezért egyre valóságosabb lesz a mesevilág, egyre inkább átszővi a valóságos életet, és elkezd hatni.

Éli a diák a maga világát, hallgatja az előadásokat, sportol, utazik, de pszichéjének belső képernyőjén mindig látja azt a világot is, amiben érdekelt, hallja az utasításokat, paraleleket fedez fel a kettő között, s a két világ kezd egybecsúszni. Az átfedésekből valóságzavar támad – el egészen addig, hogy a kívülállók észlelik, egyre több a nem megfelelő reakció, érthetetlen magatartásformákat vesz fel, mintha nem is ebben a világban élne, elhanyagolja a kötelességeit, elvont, szétszórt lesz. Mindez meglátszik a teljesítményén, a diák rosszabbul tanul, a munkapadnál levő egyre több hibát követ el, a párkapcsolatokban elhidegülés és értetlenség áll be.

Idegenné válik a kívülálló számára az, akinek két világa van. Amíg a két világ egymás mellett él, és mindkettő egyformán aktív, addig a valós élet kritikája és kontrollja – leginkább a kívülállók figyelmeztetési miatt – fékezi a folyamatot. De hirtelen – hiszen egyfajta felgyorsulással számolhatunk – erősebb lesz a fantáziavilág belső kényszere és átveszi az irányítást: diktál; ilyenkor lép fel a különös viselkedés, és gyakran bekövetkezik a tragédia. Hiszen ezer lehetőség kínálkozik arra, hogy a szerepjáték a mindennapi életben megvalósuljon. Ha a játszott szerep bármiféle emberi kapcsolatot megenged, akkor igyekszik ezt megvalósítani a mindennapi életben, ha szerepe agresszív, úgy a mindennapi életben is azzá lesz. Ha szerepe negatív, úgy megvalósul mindennapjaiban is.

Ez már a *kényszercselekvések világa*, az áldozat többé nem ura önmagának. A legrosszabb esetben ez gyilkossághoz vagy öngyilkossághoz vezethet.

A fantáziavilág kínálata ismert a médiákból, reklámokból, folyóiratokból. Klubok és fantázia-szerepjáték üzletek kínálják portékáikat, de a legjobb reklámok a gyerekek, akik már belekerültek ebbe a mitologikus világba: elviszik magukkal élményeiket, az iskolában ismertetik, és kíváncsisággal teszik játékokat, könyveket mutatnak, izgatja a társait a varázsvirág, forgatják, tapintatják a varázskockákat, megcsodálják társuk csuklyás varázsló kabátját, lapozgatják a Guru-magazint, majd megkeresik a klubokat, a Valhalla páholyt, vagyis az iskolákban terjed a leginkább. Tehát ez a kezdet: a valós életben halványan feltűnik egy homályosan körvonalazható birodalom, lassan kiderül, hogy térkép készül róla, krónikája van, és törvények szabályozzák életét.

Ha a megszólított erre vevő, akkor számára e szellemi közeg állandóan jelen van. Kezdetben zavarólag, mivel két külön megnevezhető karakter egymás mellettiségéről beszélhetünk. Már ennek a párhuzamosságnak is észlelhetőek zavarai, amelyek fellépnek a diák életében. (Jó lenne ezekre még időben felfigyelni!) A következő lépés: amikor az új valóság úgy hat, hogy már nem zavarja az illetőt, mert megszokta, mert beállt az újba, és azonosult vele.

Itt már kettős tudattal találkozunk, az ember idegen vezérlés alatt él, kialakult új karakterrel, amelyben eddig ismeretlen etikai (erkölcsi) szabályok, kényszercselekvések kihívásainak kell megfelelnie, s ahol a valóság átértékelése is megtörtént. Mindezt sok minden serkenti: a társaság közös élménye, és a játékvezető, a guru irányítása, aki ha szuggesztív egyéniség és (feltehetőleg) előbbre van tudományban és átélésben, igen nagy hatást tehet az új „klubtársra”.

Érvek és ellenérvek

„Gyermekkorunk meséi is tele voltak szörnyekkel, s varázslatokkal. Mégsem torzult el személyiségünk, és nem lettünk depresszióssá. A mai gyerekek meséi pedig a dinoszaurusz történetek, az ufók és szerepjátékok. Nincs ebben semmi különleges, majd később kilépnek ebből a gyermekorból, mint ahogyan ezt mi is tettük” - hangzik az egyik érv. Különbség van a gyermekkor fantáziavilága és a szerepjátékok fantáziavilága között.¹⁹

Új játékvilág kínálja magát a gyermekeknek, amiben a természetfeletti képességek a legtermészetesebbekké válnak, boszorkányok, varázslók, törpék, pszi-szörnyek mindennapi

játszótársaként jelentkeznek, s egyre nyilvánvalóbb, hogy a fent vázolt okkult játékelemek az ezek által szinte lerohant gyermekeknek agyába és tudattalanjába behatol. Egyszerűen nem is értik a gyermekek, mi a rossz ebben, miért baj, ha varázslással, mágiával szórakozunk, rontó és védő szellemekkel tartunk kapcsolatot. Mindez előbb-utóbb egyre nagyobb teret foglal el a gyermek álom képanyagában, majd nappali tudatában, azaz a valóságvilágában. Később e folyamat abba az irányba mutat, ahol a két világ összecszerélődhet. Új mesék inspirálódnak, amelyekben az erőszak és pusztítás egyre több szerepet kap, ezekben a varázslással kapcsolatos jelenetek már természetesek. Nyilvánvaló, hogy a modern mesék sokkal fenyegetőbbek és erőteljesebben etika-formálóak, mint a régi mesék. Sokkal sürgetőbbek azáltal, hogy pusztán rideg kommunikációként kerülnek a gyermekek elé, hiszen a comic-magazinok, rajzos füzetek, a videók, vagy számítógépes játékok nem biztosítják a „mesélő nagymamához menekülés lehetőségét”, akinek jelenléte a képtelen (abszurd) átértékelését, vagy a félelem feloldását jelentené, és azonnali elrejtettséget biztosítana. Korunkban gyermekeink teljesen magukra vannak hagyva az okkult témákkal – teljesen védtelenül. A keresztyénség ebben a kérdésben, hazánkban nem hallatja szavát, s így a New Age információ hálózat zavartalanul működik, és átalakítja a felnövekvő generációt. Így pl. egy 16 éves fiú, aki a boszorkány szerepével azonosult, annyira beleélte magát szerepébe, hogy magát hívő boszorkánynak tartja. Egy 17 éves fiú a mágus szerepjáték-könyv alapján a varázsló szerepet játssza, egyre inkább elmerül az okkult irodalomban, és ennek megfelelő társaságban (klubokban) forgolódik.^{19a}

Apja szerint szobája rémbarlanggá változott, és egy tartós kapcsolatát megszakította. Egykori társa ezt mondta: Fed agyában szellemek tanyáznak.

Sok más esetben a fantázia szerepjáték világában résztvevők önkezüikkel vetik el életüket.²⁰

Nem akarunk általánosítani mindent egy kalap alá venni. Nem lenne célravezető megtiltani minden videózást vagy számítógépes játékot. Ám, ha megértetjük az érintettekkel, mi az, ami ártalmas és mi nem, és ha megtanulnak keresztyén szemlélettel vizsgálni, akkor önmaguk eldöntik, mit játszanak, és mitől tartsák magukat távol, hiszen már szinte nincs is számítógépes játék, amiben ne lenne varázslás vagy mágikus elem. Pl. az Aladdin játék tele van mágikus eszköz használatával, kísértetekkel küzd, repülő szőnyegen utazik, és kísértetkastélyon verekszi át magát. Mértéket kell tartani ezekkel a játékokkal. Ismerek városépítő játékot, amely logikafejlesztő, nevelő, hasznos és modern, de pókmotívum jelenik meg benne, ami kisebb, nagyobb vagy egyre növekvő, mint egy szörnyeteg, s lassan, feltartozhatatlanul felemészt mindent, megeszi a várost, erdőt, embert és állatot. Félelmet szül, ha kisgyermek játszik vele, s nem tudja bekapcsolni a pókot eltávolító billentyűt, s az lassan halad előre... Ennek tanúja voltam. Szóltam a nagyobbik gyermeknek: kapcsolj már ki! Ő sem tudta. A rém pedig tovább pusztított, recsegve-ropogva haladt előre, és semmi meg nem állt útjában. Emiatt ezt a programot nem kell törölni, hanem fegyelmezetten kell kezelni. A monszter (szörny) jelenléte azonban jellemző, mindenhol fellelhető kultúránkban. Alkalmatlan pillanatban önnálósíthatja magát álom, ideggyengeség, magányosság, félelmes helyzetek alkalmával, s akkor nem a várost rombolja és falja, hanem gyermekünk idegrendszerét, tudatát, s közben lelkét.

„Ilyen alapon mindenféle színjátszást el kell vetni?” – kérdezik tőlem a diákok.

Különbőség van a színjátszás és a fantázia-szerepjáték között.

Messze vezetne a részletes válasz. Több megközelítés lehetséges. A világi színjátszás területén felhívom a figyelmet Somerset Maugham gondolatára: - Nem találok a szobában senkit, noha ott vagy – mondja a színésznő anyjának a fia. A sok idegen szereppel azonosulás személyiség elszürküléshez vezethet. Persze ez nem szükségszerű, hiszen szintén Maugham Júliájáról: „ha egy szerepet kezdet játszani, - lehet, hogy az nem is volt jó szerep, buta szavakat kellett kimondani benne – személyisége által, ügyessége által, ami már az ujjá begyében volt, életet tudott bele önteni. Senki sem tudta azt tenni egy szereppel, mint ő. Néha úgy érezte magát, mint az Isten.” (13. rész) Tehát éppen a színész saját karaktere az, ami segít egy szerep megformálásában. A fantázia-szerepjátéknál azonban kialakul egy új karakter, amit maga választ meg, és az azzal való teljes

azonosulás teszi eredményessé a játékot. A színésznő – lejátszva a szerepet – gyorsan félreteszi, hiszen újabb szerep következik, és tudja, hogy ez nem ő, ez csak a foglalkozása. A szerepjátszó viszont csak akkor képes sikert elérni, ha felismeri az önmagában szunnyadó vélt képességeket, felébreszti magában a győzelemhez szükséges erőket (mana pontok használata), ha a szereppel teljes mértékben azonosul – eközben azonban személyisége átformálódik és ez az új, a másság tudatában is visszajelez. Továbbá, a filmszínész egy kész szerepet lejátszik, előad legjobb képessége szerint. A fantázia-szerepjátszó viszont formálja a darabot, irányítja az eseményeket. Épp ez a szenzáció a játékban, hogy mindig újabb lehetőségek nyílnak fel menet közben, ami egyfelől azon folyamatoknak való teljes kiszolgáltatottságot jelent, amelyeket a szerepjátszó önként választott. Ám ezek felett már nincs többé uralma, másrészt önmagának teljes bevetését követeli meg a siker érdekében, hiszen már presztízs-kérdés, hogy len ne maradjon, betyárbeccsület kötelezi, hogy társai játékát elősegítse, és egzisztenciális kérdés, hiszen önmagát valósítja meg, lét és nem létkérdés, hiszen ez lett az ő második valódi világa. A keresztyén válaszkérdésben felvetődik a keresztyén ember és szerepjáték kapcsolata, akár a színjátszás, akár a pszichotechnika vonatkozásában. Ezen a területen egyrészt a keresztyén kultúr-filozófusokat, etikusokat és keresztyén pszichológusokat kell megkérdeznünk.

Elgondolkoztató, hogy az egyházatyák tiltották a keresztyének számára a színjátszást. Nyilvánvaló, hogy a misztériumjátékokra és más keresztyénellenes vagy keresztyénségtől idegen üzeneteket dramatizáló színjátszásra gondolhattak, hiszen a reformátorok keresztyén színdarabokat is írtak, és éppen ez volt egyik módja az evangélium terjesztésének. Jelen tanulmányban a keresztyén etika vonatkozásában érzem megközelíthetőnek a felvetett kérdést. Nem zárom ki tehát annak lehetőségét, hogy a keresztyén ember esetleg olyan szerepben aktivizálja magát, ami nem a sajátja, hiszen amikor a gyermekek karácsonykor előadják a születéstörténetet, valakinek Heródest is kell játszania. De keresztyén ember nem választhat magának olyan karaktert, ami Krisztus által tiltott vonásokból épül fel, ha ezzel lelkileg is teljes mértékben azonosulnia kell.

Summázásként és értékelésként a rengeteg felvetett kérdés közül csak néhány lényegesre próbálok bibliai választ adni. A Bibliából is kell érvelnem, hiszen kötelességünk a Szentírás tanításával megmérni és értelmezni egyrészt azért, mert „Mindent megvizsgáljatok és a jót megtartsátok” (1Thessz 5,21), másrészt mert lelki segítség a fenti téma által megérintett embernek.

1. Tolkien kifejezése valóság, éppen általa előhívott megtapasztalás: „...árnyék borul a szívre”¹⁵. A Biblia is élénk tárja, mi a következménye annak, ha valaki a szellemvilággal tart kapcsolatot: „... úgy bolyongani fognak a földön, szorongva és éhezve, mindenütt nyomor és sötétség és szorongatásnak éjszakája, ő pedig a sűrű sötétségben elhagyatva!” (Ézs 8,20-22)

2. A karakterválasztással kapcsolatban látnunk kell, hogy Istennek jobb megoldásai kínálóznak. Isten a teremtőnk, megváltónk és megszentelőnk. Ő formált minket, genetikai adottságainkkal, élő személlyé (individuummá – e szó azt is jelenti, hogy szétválaszthatatlan). Tehát az Alkotónál van elrejtve karakterünk lényege, és ez a vele való kapcsolatban bontakozhat ki. Ő megváltónk is: vagyis az öröklött, a bennünk és körülöttünk levő negatív hatásoktól fel tud szabadítani. S megszentelőkként formál, alakít minket, hogy rendeltetésünknek megfelelően éljünk. Krisztusban példaképet is adott: az Ő vonásainak kellene rajtunk meglátszódni, hogy ezúton nyerjük el igazi önazonosságunkat. Gal 4,19: „Gyermekeim, kiket ismét fájdalommal szülök, míglen kiábrázolódnak bennetek a Krisztus!”

„Levetkeztétek amaz óembert cselekedeteivel együtt, és felöltöztétek amaz újembert, akinek megújulása van annak ábrázata szerinti ismeretre, aki teremtette azt.” (Kol 3,9-10) Tapasztaljuk, látjuk, mekkora megtartó és jellem-nemesítő, akaratformáló, gátló és rossz pszichikai tényezőktől felszabadító ereje van Isten igéjének. De ez nem a manipuláció útja, nem a begyakorlások pszichotechnikája, hanem a hit világa.

3. A dolog pneumatikájára vonatkozóan igen nagy jelentősége van a bibliai antropológia szerinti tisztázódásnak. A Biblia világosan tanítja, hogy az ember lelkének van a földi világon túlra

irányuló érdekeltsége. Ez a lélek pneuma arca²¹. Ha a pneumatikus képesség nem rendeltetésének megfelelően működik, vagyis nem az élő Istenhez kapcsolódik (ez lenne a lételeme!), akkor más szellemi valóságot keres, és elvész a misztika elvarázsolt kastélyaiban. Ez történik ma, a materializmus halála utáni korban, amikor az emberek a létkérdések által szorongatva a misztika előtt megnyílnak.

A kétféle pneumatikus irányultság és érdekeltség kölcsönösen kizárja egymást. Ha az egyik töltésre rákapcsolt az ember lelke, akkor már nem kívánja a másikat. A fenti játék igazi veszedelme abban rejlik, hogy elbarikádozza az utat, ami az élethez, a boldogságot, a hithez, a Teremtőhöz, az élő Istenhez vezet.

4. Vizsgáltuk a cselekményeket, a képesítéseket, amelyek e játék részeit alkotják. Nos, ezek a cselekedetek a legnagyobb tiltás alatt állnak a Bibliában. A legvilágosabb utasítást az 5Móz 18,9-15-ben olvashatjuk: „Ne tanulj cselekedni azoknak a népeknek az utálatosságai szerint. Ne találtsék közötted, aki fiát vagy lányát átvigye a tűzön, se jövendőmondó, se igéző, se jegymagyarázó, se varázsló, se bűbajos, se ördögösöktől tudakozó, se titokfejtő, se halottidéző, mert mind utálja az Úr, aki ezeket cselekszi...”

Egy diák megértve Isten figyelmeztetését, így szólt: „semmiféleképpen nem akarom tenni azt, amiről Isten azt mondja, hogy utálatos!”

5. Végül lássuk a gondolatok fontosságát, hatalmas szerepét. Nem megnyugtató a játék védelmében hangoztatott vélemény, hogy csak gondolati síkon történik meg, ez csak mese, csak fantázia. A fentiekben láthattuk azt a belső mechanizmust, ami ennek ellenkezőjéről tanúskodik. A vizualizáció emberei nagyon jól ismerik és alkalmazzák, mert a „csak gondolat” hatalmas, jellemformáló eseményeket elindító valóság. A gondolatok formálják az embert. A belső utak, ha erre mód adódik, kívül, életünk külső folyásában is megjelennek. A szív teljességéből szól a száj (Mt 12,35). Gondolataik tanácsát követik (Ef 2,3). Vágyak ébrednek, s ezek vezérelnek. Végül Isten éppen ezeket vizsgálja és ítéli meg.

Jézus a Hegyi Beszédben már a gondolati bűnt is bűnnek nevezte (Mt 5,28). A Biblia ebben is tanácsot ad, ami az életet jelenti, és egyben az ép személyiség kibontakozásában óriási segítséget jelent: „Továbbá, amik csak igazak, amik csak tisztességesek, amik csak igazságosak, amik csak tiszták, kedvesek, amik csak jóhírűek, ha van valami erény, és ha van valami dicséret, ezekről gondolkodjatok... és a békesség Istene veletek lesz” (Fil 4,8-9).

Forrásmunka, idézetek és jegyzetek:

1. Shadowrun – Árnyvadász, 1992, Fasa Corporation, 1995.
2. Mágus – szerepjáték Novák Csanád előszavával és szerkesztésében, 1993. Budapest
3. Középföde – szerepjáték, J. R. R. Tolkien: A gyűrűk ura c. műve alapján, 1994 Odin Fantasy Bt.

Tolkien könyve 1981-ben jelent meg, részben Gönz Árpád fordításában. Felbecsülhetetlenül nagy jelentőségű munka volt ez a fordítás, kialakította a fantázia-szerepjátékok nyelvét, a New Age misztériumvilágának kifejezéstárát rögzítette, kodifikálta. Részben ősmagyar sámánhit szavait, gyakran már feledésbe ment mágikus kifejezéseit elevenítette fel, másrészt az emberiség közös ezoteriájának szakkifejezéseiként (terminus-technikus), a régen feledésbe ment misztériumvallások misztikus szavait és fogalmait, s ezek ismét megtelnek szellemi tartalommal és erővel azok számára, akik belemerülnek ebbe az új misztikába, vagyis akiknek ez válik hitvilággá.

Hasonlóan nagy jelentőségű a fantáziailrodalom magyarországi elterjedésében Michael Ende műveinek magyarra fordítás, a Momo (Móra, 1986.), A végtelen történet (Árkádia, 1986.) és a Tükör a tükörben (Kobra könyvek, 1995.) Legnagyobb hatással a gyermekekre a Végtelen történet volt, hiszen különleges varázsvilágba vezette olvasóit. A könyv az évezredek ezoteriáját dolgozza fel gyermekeknek, melyben a fantázia korlátlan hatalma mindent legyőz,

és célba visz. A könyv mind a német, mind pedig magyar kiadásban a varázslatok titkos ősi képanyagát és szimbólumrendszerét használja, az ezotéria színeit, alakjait és kifejezéseit. A könyv végén látható medalion pedig két kígyót ábrázol, ezek egymás farkát marják. A medál felirata nem más, mint Aleister Crowley (1875-1947) jelszava. Őt korunk legnagyobb sátán-imádójaként tartják számon. A felirat így hangzik: „Tedd, amit akarsz!”

4. Uo.

5. Magus, 18-19. oldal

Egyik kasztjuk a Bárd, a Bárd mágiáját a következőképpen alkalmazza: „Figyelem! A Bárd mágiája kizárólag élőlényekre hat! A varázslat eredményének feltétele az, hogy a kiszemelt áldozat hallja a dalt! A bárdok egyszerre több élőlényre is alkalmazhatják a Dalmágia varázslatait... A dalmágia áldozatait a bárd választhatja meg... A nyugalom dala... a varázslás hatótávolsága 10 m... A zavarodottság dala...” (Mágus, 112. oldal)

6. Magus 18-19. oldal

7. Pat Pulling, Das Teufels Netz (eredeti angol cím: The Devil,s Web, 1989 by Hungtinton Inc., Lousiana, USA) a német kiadó: Larmann, Marburg, 1990. (Francke Buchhandlung)

8. Magus, 18.oldal

9. Uo.

10. Uo. 97.oldal

11. Uo.

12. Uo. 170-171. oldal

13. Uo. 18-19. oldal

14. Uo. 97. oldal

15. J.R.R. Tolkien, A gyűrűk ura. Gondolat, 1981, 69.oldal

16. Árnyvadász, 7. oldal

17. Középfölde, 5.oldal

18. Bob Larson-Isolde Steigelmann: Geht unsere Jugend zum Teufel? Haenssler, 1989. 38. oldal

19. Pat Pulling, 93.oldal

19 b. Nagy lehetőség kínálkozik a klubéletre. Csak néhányat említek meg: Álomjárók Szerepjáték Klub, Chaosz FRPG klub, Dark Moon Szerepjáték Klub, Istenek Nyughelye Szerepjáték Klub, Sárkánylovagok Klubja, Agyszívók Kastélya, Sárkányszív Szerepjáték Klub, A Sárkányláng Őrzői, Valhalla Páholy.

Sok magazin, folyóirat vásárolható a Fantázia-Szerepjáték üzletekben. A legolvasottabb magazin neve: RUNA.

20. Pat Pulling, ua. 11. oldal

21. Ugyanannak a léleknek van psziché arca is, ez inkább az emberi vonatkozások orgánum-része, felöleli az ember emocionális, kognitív és voluntáris (érzelmi, ismereti és akarat) funkcióit.

FANTÁZIA-SZEREPIJÁTÉK

Szerepjáték: valóság vagy csak játék?

A fantázia-szerepjáték, vagy idegen nevén Fantasy Roll Play Game (FRPG) egy társasjáték, ami speciális alapismeretekre épül. Ez az alap a fantáziailrodalom, a science fiction és a horror irodalom egymásba fonódásaként állt elő. A játékcsoport 2-6 játékosból, és egy vezetőből áll, ők közösen vágnak neki a kalandoknak. Tulajdonképpen egy fantáziavilágban élnek, és a játékvezető által megadott szabályok szerint cselekszenek. Olyan ez, mint egy véget nem érő mese, amely hátborzongató, horrorisztikus élőlényekkel és jelenetekkel van tele, s amelyben „a főszereplő te magad vagy!”

A szerepjáték alapjául szolgál a D&D, vagyis a Dungeons and Dragons (Börtönök és Sárkányok) fantáziajáték szolgál, amelyet az '50-es évek háborús játékaik alapján készítettek. Van egy vezetője, az ún. „dungeon master” (DM), aki a fantázia birodalom egy adott területén jelöli ki a játék színterét. Ez egy speciális világ, ahol a küzdelem elme elme ellen dül, és ahol csak a legélesebb és leggyorsabb gondolkodás segíthet, hogy életben maradj. A háború színtere valójában a játékos elméje. Ott zajlanak le az ütközetek, amelyekben nemcsak a másik játékost kell legyőzni, hanem harcolni kell a környezet különböző evilági teremtményei, és más világok teremtményei ellen is. Ezen a színes palettán szép számban sereglenek urak, istenek, démonok, ördögök, átkok, boszorkányságok, és minden olyan erő, amelyet csak meg lehet idézni egy háborúban.

„A kihívás nem csupán az, hogy játssz, hanem, főképpen az, hogy életben maradj.” Ebben a különös világban minden játékosnak meg kell alkotnia új, mostantól érvényes, saját *karakterét*, vagyis el kell döntenie, hogy ki is ő voltaképpen. A játékosok egy közös vázlatot készítenek, amelyben a rájuk váró kalandokat tervezik meg. A játék célja: a kincskeresés. A kitalált figurákkal manővereznek a börtönök útvesztőiben, alagutakban, amelyek tele vannak leshelyekkel, szörnyekkel és mágusokkal. Ezeket egyedül csak a játékvezető ismeri.

“Hátrányt jelentene a játékos számára, a bestiárium ismerete, hiszen a váratlanul felbukkanó vadállatok ébresztik fel a fantáziajátékhoz szükséges ingereket.”

Ahhoz, hogy ezeket a kincskereső utakat túléljék, minden karakternek speciális fegyverzetre van szüksége, olyanokra, mint: mágikus fegyverek, eszközök (pl. szentelt víz, foghagyma), figurák, italok és varázslások. S persze szükséges néhány hagyományos fegyver is, mint amilyen a tör, balta, pallos vagy csatabárd.

A játékban nincsenek éles szabályok, inkább ajánlásokról beszélhetünk. Nincs „időlimit”, és nincsenek abszolút érvényű érték. Ily módon a jó és a gonosz fogalma – bár léteznek és ellentétes fogalmak – mégis egyformán elfogadottak. A játékhoz tehát sok időre, odaadásra, beleélésre és azonosulásra van szükség. Ugyanakkor a játékosoknak nincs szükségük speciális segédeszközre, hisz maga a cselekmény a résztvevők fejében zajlik.

A játékos addig vehet részt a küzdelemben, amíg a karakterét meg nem ölik. Ha a játék hosszú ideig tart, fennáll az a veszély, hogy a játékos azonosítja magát a karakterrel: a fantáziavilág és a valós világ közötti határ kezd elmosódni. A karakter halála e tudathasadásos állapotnak vet véget, amely komoly problémákat okozhat a játékos életében.

Szerzők és játékosok

A Dungeon & Dragons (D&D) játékot Gary Gygax és Dave Arneson hozta létre 1974-ben. Eredetileg egyetemistáknak szánták, de hamarosan már a tíz évesek, sőt a felnőttek is „megszállottan” vettek részt a játék izgalmaiban. Felmérések szerint a játékosok 46%-a 10 és 14 év közötti, további 26%-a pedig 15 és 17 év közötti.

Az igaz, hogy a játékhoz nincs szükség túl sok speciális segédeszközre, ám ez még véletlenül sem azt jelenti, hogy ez egy nonprofit vállalkozás.

1979-ben mintegy 23 millió dollárt

1980-ban 45 millió dollárt

1981-ben 90 millió dollárt hozott a feltalálók konyhájára a játék.

Ami annyit jelent, hogy a játék bevezetése után gyakorlatilag évente megduplázódott a bevételük.

Az egyik „ötletgazda”, Gary Gygax így nyilatkozott a játékról:

“Ha elkezded egy fantázia-játékkal játszani, az valóban felemészt minden idődet, hisz teljesen magával ragadhat. A legtöbb ember képes kezelni ezt a problémát, de valószínűleg vannak kivételek.”

Vagy:

“Ha igazán jó akarsz lenni a játékban, akkor teljes lelkedből követned kell a D&D-t.”

(D&D Basic Manual)

Mindannyiunk számára világos, hogy nem minden játék ártalmatlan. A gyermekeink kezéből biztos, hogy kivesszük a kést, a gyújtóeszközt vagy a bokorban talált lőszert. A felnőtt ember felelős a gyermekek játékaiért. Gyakran előfordul azonban, hogy a felnőttek játékos módon vezették rosszra a gyermekeket. Itt is szándékos, gonosz manipulációval találkozunk. Franciaországban a hugenotta szülőktől elragadott gyermekeket a jezsuiták játékos módon vezették félre: társasjátékot játszottak velük, amelynek lépései, előrehaladása, kép- és ismeretanyaga a Biblia és a református hit kigúnyolására, lehetetlenné tételére épült – titokban befolyásolták, félrevezették őket.

A fantázia-szerepjátékok esetében érdemes megnézni a felnőttek szerepét. Magát a játékot nem gyermekek találták ki. Ez egy alaposan végiggondolt, a legkisebb részletekig felépített, lélektani ismereteket felhasználó játék. Mögötte egy különleges, titokzatos és babonás világ rejlik, amelyben az ember szinte készleten érez, hogy mindent kipróbáljon – mégpedig szívvel-lélekkel, teljes egzisztenciával. Aki pedig ezt megteszi, átalakul: a játészó emberből egy sajátosan más, „titkos” ember (homo ludens – homo mysticus) lesz, aki ugyan közöttünk él, de ugyanakkor még sincs itt. Lassan rá kell döbbernünk, hogy elveszítettük gyermekünket, mert az egy teljesen más világban él.⁶⁴

Ez volt tehát a kezdet. Mi változott 1974 óta? A már indulásakor nagy sikert arató játék egyre nagyobb körben hódított. Első verziójához képest azonban nagyot fejlődött az elmúlt évtizedek alatt. A játékhoz tartozó mentalitás nem változott, ám a fantázia-szülte világok, és az azokban megtalálható élőlények, szereplők száma megsokszorozódott. Ma már nem csak egy furcsa középkori történet főszerepét játszhatjuk el, hanem akár az űrbirodalmak (Star Wars, Star Track) meghódításáért is harcba szállhatunk.

A múlt és a jelen

Az első lépés korábban egyszerűbb „kaland-játék.kockázat” könyvek olvasgatása volt. Ez gyakorlatilag nem más, mint egy egyszemélyes szerepjáték, amelyben „a főhős te vagy!” E fantázia világában kell megküzdened az életedért. Ilyen könyv pl. *A Skorpiók mocsara*. Mint minden szerepjátéknak ennek is van egy háttértörténete. Ebből idézzünk most néhány sort:

„Kalandokban edzett ember vagy, aki soha nem rettent vissza a veszélyektől. De bolond nem vagy, és mindig is tudtad, milyen veszélyekkel jár, ha beteszed a lábad a Skorpiók Mocsarába. Mióta csak élsz azt hallod, hogy ez a vidék, undorító élőlényekkel benépesített, szörnyű hely. De az a hír járja, hogy a mocsár igazi veszélye nem az itt élő teremtményekben rejlik, s nem is a varázslókban, vagy az ösvényeken kísértő gonosz szellemekben keresendő.

Nem; az ok, amiért a Skorpiók Mocsarából csak oly kevesen tértek vissza, egésze más. A mocsarat számtalan kanyargós ösvény szeli át. Eddig még senkinek sem sikerült megrajzolnia az utak térképét, vagy elmesélnie a mocsárvilág életét. Sátáni köd takarja el az eget, és

⁶⁴ Alföldy-Boruss Dezső: A fantázia- és szerepjátékok ismertetése, vizsgálata és értékelése. In. Biblia és Gyülekezet, 1996/2-3.

megakadályozza, hogy a csillagok állása alapján lehessen tájékozódni. Ha egyszer az ember bekerül a mocsárba, az iránytű sem segít: mindig csak körbe pörög, északra, nyugatra, délre, majd délkeletre mutat, és tulajdonosát is körök leírására kényszeríti mindaddig, míg az illető össze nem esik a kimerültségtől... ”⁶⁵

Ezekben a könyvekben a főhősnek már vannak különböző paraméterei, amelyek meghatározzák a játékban előforduló történéseket. Ilyenek az ügyesség, az életerő a szerencse, a varázslási képességek (ezeknek igen széles skálája található a könyvben, használati utasítással együtt, mint pl.: a tűz-varázslat, a jég-varázslat, az áldás, a félelem, a hervasztás, átok).

A könyv önmagában még nem tekinthető igazából szerepjátéknak – legalábbis nem társasjátéknak – hisz bárki játszhatja egyedül, nincsenek hús-vér ellenfelek, nincs mesélő, aki irányítaná az eseményeket...

Egy másik kezdet a számítógépes kalandjátékok használata lehet. A vizuális információdömping világában élünk, szeretünk mindent látni; egy televíziós hír akkor kelt érdeklődést, ha nyersen, kendőzés nélkül ábrázol valamilyen szörnyűséget. A szemünk már hozzászokott a brutálisan meggyilkolt emberek maradványainak látványához. Ez a közeg remek táptalaj mindenféle erőszakos számítógépes játék számára, ahol esetenként egymást kell halomra gyilkolni. Ugyanakkor felszabadít az itt található abnormalitások elfogadására is.

A játék fejlődésének fontos lépcsőfokát képezi a fantázia- és sci-fi irodalom ismerete, az okkultizmus iránti érdeklődés, a sámánizmus, a varázslás különböző korokban megjelenő formáinak ismerete, tanulmányozása. Aki tehát ilyenekkel foglalkozik, előbb-utóbb találkozni fog másokkal, akik hasonló érdeklődésűek. Innen viszont már csak egy lépés választja el a fiatalokat, hogy egyre több időt szenteljenek érdeklődési területeiknek, minél többet legyenek együtt, mindinkább beleélve magukat az elképzelt világba, annak eseményeibe. Ettől kezdve ez a kitalált világ magával ragadja a játékos fantáziáját, beleilleszkedik abba, s annak megfelelően kezd gondolkodni. Anélkül, hogy ezt észrevenné, a valós világ ingereire időnként kezd úgy reagálni, mintha fantázia világban lenne.

Különböző „fantázia birodalmak” léteznek. Ezek egyenkénti ismertetésére nincs lehetőség, de ez nem is szükséges, hisz a mögöttük álló szellemiség csaknem teljesen azonos. Elsősorban ezeket kell világosan felismernünk!

Az eddigiekben csupán a szerepjáték felé vezető lépcsőkről volt szó. Miből áll maga a játék? „Elkezdődik egy hosszú történet, amelynek főszereplője te vagy. Mostantól te írod a történetet, minden szabad, ami a valós életben nem, mindenre képes vagy, amire a valós életben nem.” S ez a történet akár évekig elhúzódhat.

⁶⁵ Shadowrun – Árnyvadász. Fasa Corporation, H.n., 1992.

Hogy kezdődik a játék?

- Válassz ki egy **birodalmat**, azok közül, amelyek iránt élénken érdeklődsz!
- Alakíts ki magadnak egy **karaktert** a választott birodalomban. Négy fontos dologra kell odafigyelni:
 - „Határozd meg a kasztodat, mi akarsz lenni: fejjavadász, varázsló, tűzvarázsló, bárd, barbár, kalóz, harcos, tolvaj, cserkész, kósza vagy pap. Ezt követően határozd meg fajodat: ember, pyarroni dzsad-jan vagy másfajta teremtmény (nolda, sindra, ork, tünde). A kiválasztott szerep szabja meg az utat, amelyen járni kell.”⁶⁶
 - Határozd meg a származásodat (pl.: Toron – mágikus város), s ez meghatározza az életfelfogásodat is, azt hogy milyen nyelveket beszélsz, milyen vallásod lesz.
 - Határozd meg a jellemedet:
 - Élet – védi az életet;
 - Rend – pl. lovagrendek (dogmák alapján élnek);
 - Halál – mindenkit öl, pusztít, mert ez a fő célja;
 - Káosz – a maga ura, senki ne szóljon bele, hogy ő mit akar tenni.

Ezek azután keveredhetnek, pl.: halál-káosz

- Határozd meg az egyes paramétereidnek, mint pl. az erő, az intelligencia, a bölcsesség, az alkotás, az ügyesség vagy a karizma pontos kiindulási értékét. Itt van szükség hat-, tíz-, vagy többoldalú dobókockákra. A karakterlapot ezekkel az értékekkel kell kitölteni, ám ahhoz, hogy ez jól sikerüljön, végig kell olvasni a játéktér történetét leíró könyveket, valamint meg kell ismerkedni az adott birodalom lehetséges fajaival, és hivatásaival. A legfontosabb, hogy ismerd a játék szabályait, de nem mellékesek a varázslások, és a karaktertörténetek sem!⁶⁷

Napok, hetek telhetnek el, mire mindezzel valamennyi játékos elkészül. Ezek az „elképzelt világhoz” tartozó térképek, sok esetben hónapokig is készülnek, olykor művészi pontossággal rajzolják meg őket. Innentől fogva nem nehéz kitalálni, hogy egy fiatal mivel tölti a szabadidejét. Sőt, nemcsak a szabadidejét, hanem a nap minden percét! Gondolatait leköti ez az új és izgalmas világ, amelynek roppant időigényes volta rákényszeríti, hogy ezzel foglalkozzon az iskolai órákon, a szünetekben, utazás közben, vagy éppen a barátai között.

Két külön világ keveredik itt össze, és egy ponton túl már nem egészen világos, hogy a fiatal éppen melyikben „él”.

A játék folyamata

Maga a játék lehetőleg nyugodt helyen (pl. egy üres lakás) folyik. Négy vagy hat játékos és egy játékvezető vesz benne részt és esetenként több óráig, de akár napokig is eltarthat. A résztvevők szinte elfelejtik a valós világot, **mindenki azonosul a karakterével**. Körülülnek egy vázlatot, és kezdetét veszi a nagy kaland. A mesélő feladata a szerepjáték alapjául szolgáló könyv felolvasása, amelyből kiderülnek a játékosokra váró szituációk. A karakterek különböző próbák előtt állnak: meg kell küzdeniük különböző szörnyekkel, vagy éppen egymással. Útjuk során sárkányokkal, varázslókkal és démonokkal találkoznak, akiket varázsigékkel és hatalommal kell elűzniük.

Érdemes odafigyelni a játék aktív elemeire is, arra, hogy mit mondanak, mit tesznek maguk a játékosok. Külön képzettségre van szükségük ahhoz, hogy egy-egy szituációban megfelelő módon tudjanak reagálni. Ezt menet közben lehet a legjobban elsajátítani. A játékos hihetetlenül sok módszer birtokába juthat. Nézzük meg a legismertebbeket:

⁶⁶ Középfölde – Szerepjáték. (J.R.R. Tolkien *A gyűrűk ura* c. műve alapján), Odin Fantasy Bt., Bp., 1994.

⁶⁷ Mágus szerepjáték. (Novák Csanád előszavával és szerkesztésében), Bp., 1993.

- **a pyarroni módszer** – a mágus-képzés alapfoka. *„Segítségével testünk és akaratunk felett nyerhetünk hatalmat, elménk köré asztrális és mentális pajzsokat építhetünk. Elsajátításához elegendő két-három év...”*⁶⁸
- **a Kyr-metódus** – egy magasabb szint. *„Tökéletesebb uralmat ad mások tudata és teste felett, mint bármely egyéb ősi alkalmazási eljárás. Legnagyobb előnye az, hogy az ősi pontokat képes mana-pontokká alakítani. A kyr-metódust csakis varázslóknak és mágusoknak oktatják. E tudást gondosan megőrzik és így más kaszt tagjai nem juthatnak hozzá.”*⁶⁹

A szülők gyakran nem is tudják, hogy gyermekük lassan varázslóvá válik, tűzmágiához (tűztáncoltatás), mentál-asztrál mágiához (láthatatlanság felfedezése), asztrálmágiához, érzelemkioltó varázslatokhoz, csókmágiához, gyertyamágiához, térmágiához ért, képes megrontani valakit, vagy pedig védőmágiát alkalmazni a rontás ellen.⁷⁰

A szerepjáték népszerűsítői azt hirdetik, hogy mindez csak játék, nem kell komolyan venni. Ám maguk között egészen másként vélekednek: „A karakter (akár vall aktívan istenségeket, akár nem) rendelkezésére áll egy sor istenség, amelyekk közül egyet vagy többet szolgálni fog, akár öntudatlanul is.” (Dungeon Masters Guide). Egyszóval: akár akarod, akár nem egy vagy több istenséget, szolgálnod kell!

Következmények

- Az első és alapvető probléma az, hogy az emberben **két én keletkezik**. Ezek konfliktusban áll(hat)nak egymással, egy idő után már meg egyeznek, végül azonban csak a szerepjáték által sugallt új karakter irányíthat. A játékosnak alaposan fel kell készülnie arra, hogy új szerepébe beilleszkedhessen, lelkiileg, szellemileg és akaratilag is azonosulhasson azzal – különben nem lesz jó játékos. Ez egyfajta önhipnózis, amivel az ember a legbelső vezérlőrendszerébe építi be azt, ami ártalmas. A játékot olykor meg kell szakítani, mert sokszor napokig, hetekig, sőt hónapokig is eltart. Csak akkor tudják folytatni, ha ismét együtt a társaság. Ily módon egyre valóságosabb lesz a mesevilág, amely mindinkább átszövi a valóságos életet, s végül a két világ összemosódik.
- A játékos **okkultan fertőződik, megkötözött lesz**. Akaratlanul is egy idegen hatalom befolyása alá kerül. Isten igéje felsorol néhány olyan tevékenységet, amelyeket az Úr szigorú megtilt, mert ezek összefüggésben vannak a Sátán erejének felhasználásával. (Jellegzetességeit tekintve ide sorolható a szerepjáték is!) Aki ezeket cselekszi, eltávolodik az élő Istentől, és maga sem fogja észrevenni, hogy már régen a Sátánt szolgálja. (vö. 5Móz 18,9-14; 3Móz 19,26)
- Jellegzetes vonása ezeknek a játékoknak, hogy **tele vannak kegyetlenkedéssel, erőszakkal, gyilkosságokkal, szexuális aberrációkkal**. Ez az a pont, amikor a szerepjátékokat hitetlen szülők és pedagógusok is alapvetően elutasítanak. Miután a játékos életében a „szerep” lesz lassan valósággá, a valós világban is elkövetheti azokat a cselekedeteket, amelyeket korábban csak a játék során tett meg. Ez vezetett oda az Egyesült Államokban, hogy fiatalok több súlyos bűncselekményt követtek el. Akik ilyen játékban vesznek részt, azok nemcsak másokra, de önmagukra nézve is veszélyesek. Hisz az, aki irányítja őket, „emberölő volt kezdettől fogva.” (Jn 8,44)

Egy dolgot mindenképpen meg kell jegyeznünk: az említett következmények nem mindig jelennek meg ilyen súlyos formában akkor, amikor valaki csak ki akarja próbálni ezt a játékot.

⁶⁸ Mágus szerepjáték...

⁶⁹ Uo.

⁷⁰ Uo.

Pszichológusok, pedagógusok egybehangzó véleménye, hogy a különböző típusú más és más mértékben hatnak az elhangzottak. Viszont a tűzzel játszik az, aki e világ felé kacsingat!

Szerepjáték az Ige mérlegén

Pál apostolnak a thesszalonikabeliekhez írott első levelében ezt olvassuk: „... mindent vizsgáljatok meg: a jót tartsátok meg, a gonosz minden fajtájától tartózkodjatok.” (1Thessz 5,21-22)

- *Istenhit*: A szerepjátékok többisten-hiten alapulnak, a játékosok közül bárki választhat védőistent, akit céljainak megfelelően használhat fel. Ezzel szemben a Biblia azt tanítja, hogy csak egy Isten létezik („Isten sincs más, csak egy” – 1Kor 8,4b), akit imádkozhatunk, de Ő az, aki bennünket használni akar – nem pedig fordítva. (2Móz 20,3.)
- *Teremtés*: A szerepjátékok nem veszélnék arról a teremtett világról, amelyben a teremtő Istennek helye van. Ezzel szemben a Biblia azt tanítja, hogy a világot Isten teremtette. (1Móz 1,1)
- *Ember*: A szerepjátékokban az ember önmagát teheti jobbá, sőt akár istenivé is válhat. A Biblia ezzel szemben azt tanítja, hogy az ember vétkezett, ezért önmagában halálra csak halált érdemelne – ám Jézus áldozatáért életben maradhatott, sőt örök élete lehet! (Rm 3,23; 6,23; Jn 14,6; 3,36; ApCsel. 4,12)
- *Feltámadás*: A szerepjátékosnak módja van a feltámadásra, reinkarnációra, varázslás által, vagy a védőisten segítségével. A Szentírás viszont arról beszél, hogy már a földi életünk során eldől, hogy halálunk után az örökélet vagy az örök kárhozat vár ránk. (Zsid 9,27)
- *Erkölc*: A szerepjátékok világában az erkölcstelen világ az ideál; a jó és az ördögi, egyforma megítélésű, csak ellentétes irányú. Az erőszak, a gyilkosságok, az emberáldozat a játék természetes velejárója. Mindez teljesen szemben áll a Biblia abszolút érvényű pozitív és negatív fogalmaival. Aki összekeveri a jót a gonosszal, az nem más, mint a Diabolosz, a Sátán!

Mi a megoldás?

A fentiekből látható, hogy az ártalmatlannak látszó játék egyáltalán nem veszélytelen. Ennek ellenére ismernünk kell, hogy ítéletet mondassunk róla. Sőt, ami még fontosabb, hogy segítsünk azokon, akik benne vannak ebben a „játékban”. Fel kell nyitni a szemüket, ami nem könnyű feladat. Ez különösen akkor nehéz, ha valaki nem a Biblia kijelentéseit fogadja el viszonyítási pontként. Ezért legelső teendőnk Isten szeretetének közvetítése az ilyen emberek felé. Imádkozzunk szabadulásukért, amit egyedül csak Jézus Krisztus adhat. „Nevezd nevét Jézusnak, mert ő szabadítja meg népét annak bűneiből!” (Mt 1,21) Neki van hatalma az ördögi seregek felett, miként az látható a gadarai megszállott történetében is. (Mk 5,1-20) Jézus azért jött, hogy megtartsa azt, ami elveszett! (Mt 18,11)

A megoldás tehát Jézus Krisztusnak megváltóként, szabadítóként és valóságos Úrként való megismerése. Aki erre a hitre eljut, tagadja meg az Ördöggel való minden kapcsolatát. Ebben segítségére lehet egy gyakorlott lelkigondozó vagy egy hívő lelkipásztor.

Összefoglalás

E tanulmány célja az, hogy ablakot nyisson a fiataljainkat veszélyeztető „játék” valódi tartalmára. Nem riogatni szeretne, hanem segítséget nyújtani, hogy minél többen felismerjék ennek veszélyét, s akik bűnként látták ezt meg, szabadulást nyerjenek. Sajnos, egyre több olyan fiatal van, akik e játék következményeként hitükben megtorpannak, zátonyra futottak. Sajnos vannak olyanok is, akik

életükkel fizettek tudatlanságukért. A kérdés tisztázása valódi alkalmat ad arra, hogy valaki új életet kezdjen, és hitében megerősödjön!

Irodalomjegyzék

Ifj. Alföldy-Boruss Dezső: A fantázia-szerepjátékok ismertetése, vizsgálata és értékelése. Biblia és Gyülekezet, 1996/2-3.

Középfölde – Szerepjáték. (J.R.R. Tolkien *A gyűrűk ura* c. műve alapján) Odin Fantasy Bt., 1994.

Mágus szerepjáték. (Novák Csanád előszavával és szerkesztésében) Bp., 1993.

Shadowrun – Árnyvadász. Fasa Corporation, 1992.

HARRY POTTER, AKI MÁGIÁBA VEZETI A GYERMEKEKET!

Joanne Kathleen Rowling eddig megjelent négykötetes művével kapcsolatban már sok cikk megjelent, sok tévé- és rádióműsor elhangzott, de vajon **mi szülők, vagy tanárok nyilatkozunk-e a ránk bízott gyermekeknek arról, hogy mi a mi véleményünk, illetve mit tanít Isten e „remekművekről”?** A gyerekek falják az ilyen könyveket, magukkal ragadják őket a pergő, fantasztikus események, ismeretlen figurák; mágikus világba vágyanak és közben szinte észrevétlenül csöpögtetik lelkükbe az ezoterikus ismeretek méregtárházát. Mi szülők, vagy észre sem vesszük, mit olvas gyermekünk, vagy nem tudjuk igazából, milyen világba csöppen, egy mesekönyvnek nevezett mágiagyűjtemény segítségével. **Vajon tudatában vagyunk-e annak, mit olvasnak gyermekeink, megbeszéltük-e velük a könyv tartalmát?**

Sokan nem értik, mi itt a probléma, hiszen a gyerekek végre olvasnak! A HarryPotter-könyvekben a jó és rossz küzd egymással, fordulatos és izgalmas események során. A főszereplők is gyerekek, a varázslóképzőben pedig diákok, tanárok hasonló helyzeteket élnek át, mint egy mai diák az iskolában. Az író ezeket a részeket még humorosan is ecseteli.

A mi családban csak a nagylányom (11 éves) kezdte el olvasni az első könyvet (akkor még én is csak a kötet elején tartottam, és nem tudtam felmérni ennek tényleges veszélyét), de az első kötet 10. oldala után letette, mivel félelmetes volt számára. Azóta elgondolkodtam ezen, milyen jó, hogy Isten gyermekeként mennyei Atyánk egészséges félelmet adott a szívébe. Az is igaz, hogy gyermekeink nem állandó tévé- és videó nézők, nincsenek hozzászokva a szörnyűségekhez. Kisfiam kezébe, aki 9 éves, azonban nem adnám a könyvet, aki bár még nem szeret annyira olvasni, de nagyon kíváncsi természetű, és lehet, hogy végigolvasná.

Mit szólnál, akkor kedves olvasó, ha megtudnád, hogy szeretett gyermekedet, diákodat észrevétlenül, lassan megmérgezik? Tennél valamit ellene?

Keresztyén ismerőseim körében is csodálkozó arcokat tapasztalok, amikor megkérdezem, hogy mi a véleményük a könyvről. „Nagyon jók, sajnálhatja, aki nem olvassa el!” – mondták néhányan. Sok keresztyén családban nevelkedő gyermek is elolvassa a könyveket és nem értik, mi a baj ezekkel.

A Teremtő Isten Lelke, és a gyermekek iránt érzett szeretet, felelősségteljes féltés az, ami ennek a levélnek a megírására készítetett. Négy gyermek édesanyjaként és vasárnapi gyermekalkalmak vezetőjeként azt érzékelem, hogy a sötétség egyre jobban támad gyermekeink felé, így a világosságnak ennek arányában egyre fényesebben kell ragyognia öelöttük is! Segítenünk kell nekik, hogy tudják, merre van az előre!

Szeretnék néhány dolgot leírni, amelyek alapján én egyértelműen veszélyesnek tartom a könyveket, és nem tanácsolom a gyerekeknek, hogy elolvassák ezt a könyvet, vagy folytassák olvasását, illetve megnézzék a filmet.

1. **Első és legfontosabb dolog:**

Ezekben a könyvekben alapvetően **nem a jó és a gonosz viaskodik egymással, hanem a gonosz útján járó a leggonoszabbal.** A fehérmágia küzd a feketemágiával. Ez a gyerekeknek nem tűnik fel, hiszen tudatosan történik e különbségek elrejtése. A tudatuk átalakítása a cél, hogy magukban bízzanak, és még gyermekként olyan ismeretekhez jussanak, amelyek a mágiában való hithez vezetnek. **A New Age mozgalom veti ki hálóját a gyerekekre,** hogy begyűjtse őket és terelgesse az ún. ezoterikus tudományok felé. Ezoterika (görögül eszóterosz = beljebb, belsőbb) eredetileg mindazoknak a titkos tanoknak az összességét jelenti, amelyek csak beavatottak számára hozzáférhetőek. Ma azonban már az életben való boldogulás egyik szükséges kellékének tarják egyesek, amelyet feltétlenül meg kell ismertetni mindenkivel. Amit régen így neveztek: varázslás, boszorkányság, sámánság, okkultizmus (fehérmágia, ráolvasás, átokmondás, szemmel verés, stb.), babona, azt ma az **ezoterika** elnevezésű áltudományos gyűjtőkategória kifejezése alá rejtik, amely azonban tartalmában azonos a felsoroltakkal.

Magyarországon, és a világban számos szervezet van, amely a New Age (Új Korszak) gondolkodásmód terjesztéséhez újságokat, könyveket, tévé műsorokat, csoportokat, iskolákat használnak fel. Ez a könyvsorozat is ebbe az irányzatba illeszkedik bele. Mi a New Age?

„*A New Age a monoizmus (a valóság egységes) és a panteizmus(minden isten) világnézetén felépülő modern áltudományos szinkretista (különbféle vallási, filozófiai irányok felszínes összehangolása) átvallás, a gnoszticizmus (szinkretikus vallási és filozófiai rendszer, befelé forduló, önmegváltó alapállású) ókori eszméinek és módszereinek felelevenítésével, a mágiának (varázslat, boszorkányság, bűbájosság) és az okkultizmusnak (természetesen túli ismeret, vagy jelenség, amely nem Istentől való) korunkhoz illesztett felélesztésével és gyakorlatával, keresztyénellenességgel és világuralmi igényekkel.*”⁷¹

2. *Mit mond minderről Isten igéje?*

„**Ne legyen köztetek olyan, aki a fiát vagy leányát áldozatul elégeti, ne legyen varázslást űző, se jelmagyarázó, kuruzsló vagy igéző!** Ne legyen átokmondó, se szellemidéző, se jövendőmondó, se halottaktól tudakozódó. **Mert utálatos az Úr előtt mindaz, aki ilyet cselekszik. Ezek miatt az utálatos dolgok miatt űzi ki előled ezeket (a népeket) is Istened az Úr. Légy fedhetetlen Istened az Úr előtt! Mert ezek a nemzetek, amelyeket elűzöl, jelmagyarázókra és varázslókra hallgatnak, de neked nem engedi azt meg Istened, az Úr” (5Móz 18,10–14).**

Isten egyértelműen nyilatkozik ezekről a tevékenységekről, utálatosnak nevezi őket. Ne legyen közöttetek, aki ilyen dolgokkal foglalkozik! Tartsd tisztán magad ezektől a dolgoktól és az élő, hatalmas Istenben bízzál! Pál apostol is a test cselekedetei közé sorolja a varázslást, akik ha ezt teszik, nem örökölhetik Isten országát (Gal 5,19–21). Ha keresztyének valljuk magunkat, az igazi Isten-tiszteletünk és -félelmünk abban mutatkozik meg, hogy szeretjük a jót és gyűlöljük a rosszat: „Aki féli az Urat, gyűlöli a rosszat” (Péld 7,13).

Tudom, hogy van, aki erre azt mondja, *'de hiszen ez a könyv egy mese*, a gyerekek egyébként is bizonyos korig ilyen varázslatos világban élnek. Más elolvasni és más megtenni. Ezt csak a felnőttek, vagy fanatikus keresztyének magyarázzák bele. Nem is erről szól az egész!

Hát éppen ez az, amit mindnyájunkkal el akarnak hitetni! Az eredményét, sajnos, mindenki látni fogja, sőt már jelentkeznek is. A gyerekek iskolákban, otthon egyaránt játsszák a varázslásokat. Homlokukra Harry Potter átoksebéit rajzolják, könyvtári klubokban gyűjtik össze a varázsigéket, és szerepeket választanak ki a könyvből. A gyerekeknek készült *Varázsmesterség* nagykönyvből elkészíthetik maguknak a varázslók teljes kelléktárát (süveget, talárt, varázspálcát, amuletteket). LEGO-val és más játékboltokban kapható figurákkal, eszközökkel az óvodások, kisiskolások eljátszák a jeleneteket. Sőt „ügyességüket” számítógépes játékkal is fejleszthetik.

Vajon kedves ez Istennek? Annak az Istennek, Aki a következő szigorú rendelkezést adta népének: „*És akár férfi, akár asszony, hogyha igéző vagy jövendőmondó lesz közöttök, halállal lakoljanak; kővel kövezzétek azokat agyon, vérök rajtok.*” (3Móz 20,27 – Károli-fordítás)

3. *Rejtett üzenetek*

A gyerekek, de sok felnőtt sem tudja ezeket a könyveket igei ismeretek híján megfelelő kritikai távolságtartással olvasni. Esetleg azért sem tudják kellően megítélni, mert nem ismerik mind a négy kötetét. Akik nem jártasak ebben az *ezoterikus világban*, nem ismerik fel fogalmaikat, a rejtett elnevezések üzenettartalmát, a könyvekben szereplő átok- és varázsszövegeket! Akik nincsenek beavatva ezekbe a – régebben titkosnak számító –

⁷¹ Gál Péter: A New Age – keresztyén szemmel. Szegletkő Kiadó, Bp., 1996

tudományokba, azok számára ez komoly rejtvényfejtést jelent. A gyerekeket pedig szép lassan, érdekesítő módon – az ún. mesevilágba ágyazva – „bevetik” ezekkel az ismeretekkel. Később már kívánni fogják ennek folytatását, s automatikusan leveszik majd a boltok könyvespolcra a keményebb irodalmakat is. Hisz hasonló kinézetű a másik könyv is, és a fogalomvilága ugyanaz. (pl. J.R.R.Tolkien: *A gyűrűk ura*, és még sok ajánlat sorakozik a nem hivatalos Harry Potter web-oldalak margóján, vagy éppen a könyvesboltokban).

Milyen órákra is járnak a boszorkány- és varázslónövendékek? Lássunk néhányat:

Bájjalkeverés (Piton tanár úr I/130)

Gyom-gyógynövénytanóra (Bimba tanárnő I/127)

Mágiatörténet (Binns professzor I/127)

Bűbájóra (Flitwich professzor I/127)

Sötét varázslatok kivédése (Gilderoy Lockhart II/61, Lupin professzor III/89, Rémszem Mordon IV/182)

Átváltoztatástan (McGalagony professzorasszony I/127)

Jóslástan (Sybill Trelawney III/97)

Legendás lények gondozása (Rubeus Hagrid III/90)

Asztronómia (Sinistra professzor III/136, 292)

Az író érdekesen írja le ezeket az órákat, a középkorban élt embereket pedig, akik üldözték a boszorkányokat, többször is tudatlan és egyszerű embereknek nevezi, akik nem is értették, mit csináltak. „*Akkoriban ugyanis az egyszerű emberek rettegtek a mágiától, s ezért tüzzel-vassal üldözték a boszorkányokat és varázslókat.*” (II/144) Régen csak azért féltek ezektől a tevékenységektől az emberek, mert tudatlanok voltak szegények, de ma ne rettegjünk tőlük, hanem vessük bele magunkat egészen, hiszen ettől leszünk igazi, szellemi emberek, sugallja minden kötetében az író. Ám kinek a szolgálatába állnak azok, akik ezzel kezdenek foglalkozni? Az ún. sötét középkorban ezt még tudták.

Mit rejt valójában az a szó, hogy „bölcsek köve”? Arabul annyit jelent: alkímia. Középkori titkos tudomány (egyébként minden okkult dolgot általában „titkos” elnevezéssel jelöltek). Ennek a kőnek az előállításán („a nagy művön”) ismert alkímisták dolgoztak. A cél az volt, hogy az egyén átlagos emberből szellemivé alakuljon ki.⁷²

A könyv szerint: „*Egy kő, ami aranyat csinál, és örök életet ad.*” (I/205) A lényeg a ’megtisztítás’, ami vonatkozhat emberre vagy fémre is. Ma ennek a lelki vonatkozásai, nyomokban megtalálhatók az arany-és rózsakeresztesek, teozófiai társaságok, szabadkőművesek között.

A gyerekek a könyveket olvasva, ha **képzeletben is, de részt vesznek ezeken a sötét ismereteket terjesztő órákon.** Például jóslástanon részletesen megtudhatják, hogyan is történik a teaolvasás (III/100), a kristálygömb használata, stb. Sötét varázslatok kivédése órán a főbenjáró átkokkal (kínok átka IV/207, teljes kiszolgáltatottság átka IV/206, halálos átok IV/208) kapcsolatban kapnak eligazítást. A gondolataikat ilyen irányba terelik, ezeken gondolkodhatnak, ami egyáltalán nem jó. E könyvekhez hasonlóan, eddig még egy mesekönyvben sem vezettek be gyermekeket ennyire gyakorlati módon az átokmondásokba, varázsigékbe, jóslásba. Mégis jönnek fogadtatják el a varázslásokat, mert azokat ún. jó cél érdekében használják.

Sajnos, Isten nevét az író többször is felkiáltó kifejezésként adja szereplői szájába. Ezek így hangzanak: „Jaj istenem!” (II/129), „Uramisten!” (III/349, 379, 622), „Isten ments!” (III/366) stb. Szomorú, hogy csak ilyen formában találkozhatnak a gyerekek Istenünk nevével, ugyanakkor megtanulják azt hiába felvenni. Harmadik parancsolat: „*Ne mond ki hiába Istenednek nevét, mert nem hagyja az Úr büntetés nélkül, ha valaki hiába mondja ki a nevét!*” (2Móz 20,7)

⁷² Roland Antholzer: A gonosz erői c. könyv szömagyarázatából, Ethos, Bp., 1999.

4. *Észrevétlen hatás*

Most még nem tudjuk előre megmondani, hogy melyik gyermek – alkata és személyisége, családi és keresztyén neveltetése miatt – mennyire fertőződött meg illetve telítődött ezekkel a mérgekkel. Különösen, ha ilyeneket hallanak, mint pl.: „*Átkozottként élni rosszabb, mint meghalni*” (I/239). A halál: „*egy új kaland kezdete*” (I/275). „*tiszteletre méltó varázslók*” (III/51). „*most először gondolkozott el azon, milyen sok varázsló és boszorkány élhet a földön*” (IV/84). „*ha egy varázsló illegális átkot akar szórni rád, nem fog előre figyelmeztetni... Ezért fontos az éberség és az előrelátás*” (IV/205). „*Meg kell ismernetek a gonoszt... Nincs értelme tagadni a létezését...*” (IV/211). „*További egy órát töltöttek a sötétebbnél sötétebb jóslatok gyártásával.*” (IV/214) Mindezt Harry és Ron heccből csinálta, házi feladatként. „*Egyszerre átkoztuk meg egymást! – csattant fel Harry.*” (IV/285) Ifj. Barty Kupor beszél magáról és Voldemortról: „*Mindkettőnknek csalódnunk kellett az apánkban... mélyen csalódnunk. Mindketten elszenvedtük azt a megaláztatást, hogy hitvány apáink nevét kell viselnünk. És mindketten részesültünk abban az örömben, hogy a Sötét Rend nevében végezhesünk vele.*” (IV/628).

Micsoda sötét gondolatok ezek! Ilyeneket kell kisiskolás gyermekeknek olvasni?

Biztosan vannak olyanok, akikre ezek a gondolatok nincsenek rossz hatással (bár lehet, hogy ez is csak idő kérdése), ***de ki lenne olyan közülünk, aki tudatosan megmérgezne egy gyermeket?*** Harry Potter a Voldemort nagyúrral való összecsapása után, amikor elmondja igazgatójának a történeteket, a következő gondolatokat fogalmazza meg: „*... a szavakkal együtt valamiféle mérgező dolog is távozik a testéből*” (IV/641).

5. *Nem hasonlítható a klasszikus mesékhez*

A történetből hiányoznak a tündérek, és túlsúlyban vannak a boszorkányok (varázslók)!

Találónak tartom Gál Péter véleményét: „*a klasszikus népmesében a rossznak az eszközei különböznek a jó eszközeitől, a jelképek közt sincs keveredés, a Potter történetben viszont a fekete mágusok ugyanabban az iskolában tanulnak, és ugyanazokkal az eszközökkel varázsolnak, mint a jó mágusok.*”⁷³

A valóság az, hogy világunkban egymás mellett él a gonosz és a jó. Ebből azonban nem következhet az, amit ti. a könyv tükröz, hogy a jó cél érdekében mindegy, milyen eszközöket használunk. Az igazi mesék szereplőit, a visszatérő meseelemeket, számokat a gyerekek is tanulják az iskolában. Ezekben a könyvekben azonban soha nem hallott lények bukkannak elő, kötetről kötetre egyre több és újabb. Különböző népek mitologikus elemei keverednek össze, az író fantáziája által kitalált lényekkel. Ez persze, lehetne pozitívuma is regényének. Az átlagos magyar, vagy egyéb mesékben ritkán, illetve soha elő nem fordulnak elő ilyen lények, mint: kobold (I/73), Bolyhoska (sárga agyarájú, háromfejű óriáskutyája I/217), troll (4 m magas furkósbotos szörny), unikornis (egyszarvú I/232), kentaur (I/234), vámpír, zombi, házi manó (denevérfülű törpe II/17), kelta tündérmánó (II/99), szellemek (II/121, II/214), vérfarkas (II/155, III/349), főnixmadár (II/197), igásló nagyságú fekete pókok (II/258), Basiliskus (óriási méretű, kígyók királya II/295), dementorok (III/81), Zordó (kísértő szellemkutyája III/102), hippogriffek (félíg ló, félíg sas III/108), mumus (alakváltó lidérc III/125), kappák (pikkelyes viziszörnyek III/133), futóférges (III/134), kákalag (vizidémon III/144), féllábú bicegóc (lápi lidérc III/173), tűzgyíkok (III/217), gnóm (kerti törpe IV/63), vélák (IV/106), kabalák (IV/107), durrfarkú szurcsók (IV/191), orrontó furkász (IV/508), szfinx (IV/585).

Míg a klasszikus mesékben a példaadó emberi erények segítségével – melyek a kitartás, furfangosság, hősiesség, tekintély tisztelet – jut célba a hős, itt a mágikus elemek a dominálnak.

Petőfi Sándor: János vitézének 21. részében senki sem értheti félre, hová érkezik, hiszen az író leírja: „*Nem szárnyshogás volt az tulajdonképpen, Boszorkányok szálltak arra*

⁷³ Gál Péter: Harry Potter-láz – kinek jó? Új Ember, 2001.01.21.

seprőnyélen. Boszorkányoknak a sötétség országa, Rég ideje a, hogy birtoka, tanyája.” Nagy költőnk azonban biztosan nem véletlenül nevezi néven a dolgokat és Tündérországot sem felejtí ki a történetből! A Harry Potter-story – ellentétben más mesékkal – a mai világban zajlik és teljesen összekeveredik benne az ún. mese és valóság. A gyerekeknek ez a mese valóságos, a valóságot pedig nem találják majd elég varázslatosnak és izgalmasnak.

Apróságoknak tűnik, mégis fontos megemlíteni, hogy az író sziporkázó fantáziával teletűzdelte történeteit gyerekek számára ötletes dolgokkal: különleges édességek kaphatók a Mézesfalásban (mindenizű draszté I/278, csokibéka, borsbogyó, csoki pocak, mirelit egér III/75), vicces dolgok Zonkó csodabazárában (trágyagránát, orr-rágó teáscsésze III/257), omniszkóp (olyan távcső, amely alkalmas visszajátzásra, lassításra, igény szerinti játékelemzésre IV/96). Ezek igen vonzóvá teszik a könyveket.

6. *Horror gyerekeknek?*

Az író első kötete inkább egy kedves bevezető történet. A gyanútlan olvasó, fokozatosan csöppen bele a második kötetben keresztül a félelmetes küzdelmekbe: pl. óriáspókokkal, majd később egy Basiliskus kígyóval, amely segítője a sötét nagyúrnak. Új dimenziók tárulnak fel, egy naplón keresztül Harry régi emlékekbe csöppen (idősíkok eltolódnak) és szinte semmit sem tud irányítani, sodródik az eseményekben. Harry Potter, barátai (Ron és Hermione) és mások segítségével küzd a leggonoszabb varázsló, Voldemort (Tudodkinek nevezik a tőle rettegők) ellen, akiről a 2. kötetben kiderül, eredeti neve Tom Denem volt. Harrynek az első négy kötetben nem elsődleges célja, hogy bosszútálljon szülei haláláért, akit Voldemort megölt. Mégis a Sötét nagyúrral való találkozásainak részletei jelennek meg a gyerekeknek kötetről kötetre, olyan élénk és fantáziadús leírásokkal kísérve, mintha minden filmként peregne le előttük. Horrorisztikus mese ám ez, amit a gyerekek takaró alatt félve olvasnak el, egy-egy részt átlapozva és esetleg újból nekirugaszkodva. De hogyan dolgozzák fel magukban? Aki közülük még nem hallott arról a Leghatalmasabb Úrról, aki legyőzte a Gonoszt és őket nagyon szereti, azoknak igazi félelmei és rémálmai lehetnek. A horror is egyre fokozódó, az első kötetben a legfélelmetesebb rész 9 oldal hosszú (I/232–240), a 2. kötetben már 117 oldal (II/285–302), a 3. kötetben 44 oldal (III/306–344, 349–354). A 4. kötetben (összesen 45 oldal IV/16–19, 129–141) már olyan **fekete mágiás horror jelenet van, amelynek során Harry vérének is felhasználva Voldemort nagyúr újra testet ölt, egy társát pedig halálos átokkal megöli.** (IV/591–619, Csont, hús és vér; A halálfalók; Priori Incantatem c. fej.) A kötetek is egyre hosszabbak (I. 286 o., II. 316 o., III. 398., IV. 675 o.), amelyekben az író sok-sok érdekes esemény közepette (pl. Trimágus Tusa, ahol 3 feladatot kell a bajnokoknak megoldaniuk, ami bátorságot, kitartást, tudást igényel.) vezeti bele a gyerekeket sötét és félelmetes dolgokba. Miért hasznos az, hogy a gyerekek olyan könyveket olvashatnak, amelyeken keresztül az arra érzékenyek, komoly lelki sérüléseket kaphatnak?

7. *Emberábrázolás és főbb helyszínek*

Az egész sorozatnak az általános emberkép beállítása **teljesen eltorzított**, semmiképpen sem megfelelő Krisztus értékrendjének, de még az általános emberi értékrendnek sem. Két fő csoportra osztja az embereket:

a) Muglik: „Mágiamentes, varázslást nem ismerő, hétköznapi emberek, *egy csepp mágusvér sem folyik az ereikben.*” Ennek gyakorlati megtestesítői: Harry rokonai, anyai nagynénje Petunia néni, férje Vernon Dursley úr és elhízott, buta fiuk Dudley. Ők mindnyájan Londonban élnek. Marge néni, Dursley úr testvére, betegesen kíváncsi természet, és szinte módszeresen kínozza Harryt, főleg a szavaival és viselkedésével. Mindannyian korlátoltak, földhözragadtak, karrieristák, önzők, mértéktelenek és szívtelenek. Lelkileg tőlük szenved a legtöbbet Harry. Számára bárhol jobb, csak ne legyen velük. Az író más emberképet (mugliképet) nem ismertet. Se jót, se gonoszabbat, bár az ún.

keresztyén Angliában él, de egyetlen keresztyén ember sem szerepel könyveiben, mintha nem is lennének keresztyén értékek.

b) Mágikus emberek: Ők az igazán szellemi emberek, akik egy egészen más világban élnek. Vannak közöttük ún. jóért harcolók és olyanok is, akik a rossz útra tértek.

Varázslók (férfiak) vagy Boszorkányok (nők):

– Sárvérű (mugli származású varázsló, vagyis a szülei mágiamentesek) pl. Hermione, Harry barátja és segítője, akiben nagy tudásszomj és szorgalom van, ő az eminens diák.

– Aranyvérű (mindkét szülője mágiagyakorló) pl. Harry Potter és barátja Ron, aki a hétgyermekes Weasley család sarja, náluk érzi legjobban otthon magát Harry.

– párszaszájú: ritka képesség a varázslók között is, beszél a kígyók nyelvén (általában a sötét varázslók képessége), erre Harry is ugyanúgy képes, mint Voldemort.

– Kibli (olyan ember, aki varázslócsaládba született, még sincs benne mágia, a mugli származású varázsló ellentéte).

– Halálfalók (azok a gonosz varázslók, akik Voldemort emberei) pl. Draco Malfoynak, Harryvel szemben ellenségesen viselkedő évfolyamtársának az apja, Lucius Malfoy (IV/599)

Mágikus emberek a tanárok is, de ők általában antipatikus figurák. A tanítás helyszíne, az Angliában található Roxfort. Ide csak különvonattal lehet eljutni, a Roxfort Expressszel. Londonban kell felszállni a 9 és $\frac{3}{4}$.vágánynál. A peron megközelítési módja: a 9. és 10. vágány közötti falba ütközve, átlépnek egy másik világba. Ami ott van, azt csak ők tapasztalják meg, a muglik nem tudnak róla. A Boszorkány- és Varázslóképző Szakiskola, Harry igazi otthona, itt érzi jól magát. Ebben az iskolában Harry hét éven keresztül tanul (az angol internátusképzésnek megfelelően 11–17 éves korig) és ezt a hét évet írja le kötetenként az író.

Az író néhány tanárt mutat be rokonszenvesen. McGalagony professzorasszony: átváltozást tanító, Lupin professzor, aki a sötét varázslatok kivédése órát tanította a 3. kötetben, akiről azonban kiderül, hogy félelmetes vérfarkassá válhat, ha nem veszi be a megfelelő bájitalát. Albus Dumbledore az iskola igazgatója, sokat segít Harrynek, és ő magyarázza el a dolgok igazi megértéséhez vezető utat, mint 'fő ideológus', amit időnként nehéz követni Harrynek, és az olvasónak is. Azonban a bölcsnek tűnő igazgató sem tévedhetetlen, több gonosz embernek is második esélyt adva, bizony átverik őt is. Mintha időnként ő sem tudná, ki is a fekete- és ki a fehérmágus.

Helyszíneként szerepel még Roxmorts, ami egy varázslók lakta falu, ez az egyetlen teljesen mugli-mentes hely Nagy-Britanniában, ahová csak szülői engedéllyel juthatnak el a gyerekek.

8. *A főszereplő tulajdonságai*

Az első kötet elején már a muglik között kiderül, hogy **furcsa dolgokra képes, ha megijed vagy éppen mérges:** levágott haja másnapra újra kinőtt (I. kötet/28. o.), érti a kígyó beszédét és ő is tud hozzá beszélni (I/31). Később megtudjuk, öröklött varázslóhajlama van (III/8). **Barátait szerető, hűséges és bátor. Az igazságot kutató, aminek érdekében lehet hazudni** a tanároknak és az igazgatónak is, becsapva őket (II/123). A jónak vélt cél erre mindig elég indok. Köteteken keresztül lebeg Harry feje felett a kihágásai miatti büntetés, vagyis az iskolából való kizárása, de ez mindig elmarad. (A mágusok nem tartják be a maguk által írott törvényeket.) A szabályokat mindig áthágja, és tiltott utakon jár, hol azért, mert kíváncsi valamire, hol pedig azért, mert segíteni szeretne másokon. Szerinte nem azért vannak a szabályok, hogy betartsa őket, hanem hogy legyen mit áthágnia. Személye mégis rokonszenvesé válik az olvasónak. **Nem szeret a középpontban lenni**, sőt idegesíti, ha felhívják rá a figyelmet. **Rendkívüli „kviddics” játékos** (ez is veleszületett tehetség), aki a játék közben hősiesen küzd, ráadásul szabályosan. (A kviddics a varázslók sportja, 700 módja van a szabálytalanságoknak, seprűre szállva játsszák labdákkal, Harry a fogójátékos I/172). A tanulásban nem kiemelkedő, nem is túl szorgalmas. De ő **nem hétköznapi gyerek** (I/9, II/8), hiszen képes volt túlélni egy halálos átkot. Ennek

átokhegét viseli a homlokán (Sátán-S, ennek a jelképét használták a hitleri náci-csoportok.⁷⁴) aminek helye, ha Voldemort a közelébe kerül, egyre fájdalmasabban kínozza őt (IV/21, 25, 539). **Kockára teszi az életét barátaiért** (II/171) és Sirius Blackért is (III/364).

Kötetről kötetre egyre jobban kijönnek belőle az indulatok. „Szó szerint elvakítja a düh” „Harry azonban nem tudott és nem is akart lecsillapodni.” (II/189, II/190, II/253 III/33, III/196, III/312, IV/218, IV/286). Ami, tudjuk, emberi tulajdonság, de egyszer sem látunk példát arra, hogy lehet, sőt jó, ha tudunk uralkodni rajta.

Nem bosszúvágyó, megkegyelmez Peter Pettigrewnak (Féregfark az animágus neve), aki szüleit elárulta és akit meg akartak ölni régi iskolatársai: Sirius Black (Tapmancs) és Lupin professzor (Holdsáp). Dumbledore igazgató szerint ezzel nemes cselekedetet vitt véghez (III/390). Családi szeretetben igazán nincsen része (családjáról is fokozatosan tud meg egyre többet), csak a barátain, keresztapján, Sirius Blacken és az igazgatón keresztül kap őszinte szeretetet. A 4. kötet a gonosz nagyúr hatalmának feltámadásával ér véget, amiben a jövőképet Dumbledore és Hagrid (iskolai vadőr és tanár) fogalmazza meg Harry számára is: össze kell fogniuk a fehér mágusoknak, egymás felé nyitott szívvel, barátsággal kell lenniük, és harcolniuk kell a gonosszal szemben.

Összességében: egy bátor és sok pozitívummal is rendelkező kisfiút ismerhetnek meg a gyerekek, akinek nincsenek eszméi, céljai, percről-percre él és dönt, csak az érdekli, hogy sikerüljön csatát nyernie (ellenségével, Malfoy-val szemben II/225) vagy élve megúsznia a versenyt (Trimágus Tusa). Persze, bátran helytáll és nem futamodik meg, még a Leggonoszabbtól sem.

Sok mindenben hasonlít egy mai gyermekhez, ami hitelessé teszi őt, és megszeretteti magát olvasójával. Így válik eszközévé annak, hogy személyén keresztül minden, amit tesz, rokonszenvenné, példává váljon a gyerekek számára – bármennyire is utálatos ez Isten előtt. A Harryvel és az eseményekkel kapcsolatos jó, keresztény értékrendben is szereplő fogalmakat, az író megpróbálja kidomborítani, ugyanakkor hamis tanításokkal keveri. Például az első kötet filmváltozata úgy fejeződik be, hogy a szeretet győzött a gonosz felett. Hát nem igaz, és szép gondolat ez? A könyvben viszont így hangzik el mindez pontos megfogalmazásban, az igazgató szájából: „*Akit egyszer ennyire szeretett valaki (az édesanyja) – aki talán már rég nem is él –, azt a szeretet ereje mindhalálig védelmezi. Ez az erő, ott van a bőrödben, Harry... Mógusnak őrijítő kín volt megérinteni egy olyan embert, akit ilyen tiszta jóság védelmez*” (I/277). Megváltó helyett önmegváltás, Istenben vetett bizalom helyett, a szülői szeretet mindenhatósága jelenik meg. Pedig csak egy valaki van, aki teljesen tiszta és jó, ez pedig Jézus Krisztus. Bennünket Isten csakis őáltala védelmezhet meg mindhalálig!

9. **Hamis tanítások továbbgyűrűzése**

Az Interneten gyerekek és felnőttek ilyen értelmezéseket olvashatnak:

„Az életelixír alkotóelemeként Harry Potter vére Krisztus vérének felel meg, amely az áldozat misztériumában az örök életet nyújtja a halandóknak – miközben Harry maga testesíti meg a Szent Grált, 'az Örök Élet Kelyhét', mely Jézusnak a kereszten kiontott vérért őrzi. A videojátékokban a fiatalok az Atyaisten szerepét ölthetik fel, egész kultúrákat létrehozva és irányítva, mint a Civilizations nevű játékban. Itt az Isteni Fiúval azonosulhatnak... A homlokán viselt sebhely a kiválasztottak jelére utal, de felidézi azokat a stigmákat is, melyek Krisztus kezén és lábán jelentek meg. Ebben az értelemben Harry Potter a krisztusi hagyományba illeszkedik: megölték, feltámadott és végül olyan látható sebet visel, mely kiválasztott sorsáról ad hírt.”⁷⁵

Számomra döbbenetes ez az összehasonlítás, ez a párhuzamba állítás. Hogyan azonosulhatnak egy fekete vagy fehér mágiás történés során Krisztussal? Aki viszont eddig

⁷⁴ Gál Péter: A New Age-keresztény szemmel. Szegletkő Kiadó, Bp., 1996

⁷⁵ <http://www.origo.hu> (2001.12.09., Pinczés Bálint)

sem olvasott Krisztusról, azt gondolhatja, mindez igaz. Szintén az Interneten olvasható az alábbi hír:

„Hollandiában olyan misét celebrált egy pap, elsősorban gyermekek számára, amelynek Harry Potter állt a középpontjában. A pap varázssüveget, a hallgatóság pedig a varázssiskola egyenruháját viselte. Miközben sok helyen, így Magyarországon is ellenszenvet váltott ki a boszorkányos történet nagy sikere egyházi körökben, addig a hollandiai Haren egyik papja „bevitte” a sztorit a templomba. A lelkipásztor ugyanis, Joris Ridderbos semmi rosszat nem lát abban, hogy a varázslótanonc meséje segítségével hozza közel a kicsikhez az egyházi tanításokat.

A rendhagyó ötlet azon alapul, hogy az atya szerint sok hasonlóság van Jézus és Harry Potter élete között. 'Csak arra kell gondolni, hogy J. K. Rowling történetének eleje a három királyok történetének egy alternatív olvasata. Van a történetben beszélő kígyó, akinek Harry Potter megérti a szavát. De akárcsak Jézus, Harry Potter is rendes és engedelmes fiú' – állítja Joris Ridderbos. 'A két történet közt a legnagyobb hasonlóság az a gondolat, hogy nincs dicsőség erőfeszítések nélkül.'

A rendhagyó templomi szertartás alatt a varázssipkás, varázspálcás atya többek közt azt magyarázta el a gyerekeknek, hogy minden győzelemnek megvan az ára. Mikor például Harry Potter először találkozott a Gonosszal, az megjelölte egy jeggyel a homlokán. Az alternatív mise természetesen nem találkozott egyértelmű helyesléssel. Hiszen akadtak a világon olyan papok is, akiket annyira irritált a furcsa mese sikere, hogy nyilvánosan elégettek Harry Potter-könyveket.

Haren város lelkipásztora elutasítja azt a rágalmat, hogy csak a hírverésért, a templomba járás népszerűsítéséért csinálta volna az egészet. Szerinte egyértelmű, hogy a Harry Potter-sztori olyan történet, amivel a jó öreg Bibliát érthetőbbé tehetjük. Különben pedig nincs abban semmi furcsa, hogy egy pap mindent megtesz a híveiért. Adott esetben még az aktuális könyv- és filmsikereket is be lehet vetni a jó cél érdekében”⁷⁶

Ezért mondható el, hogy nagy a sötétség, és egyre többen jönnek, akik valóban hamis tanításokat adnak gyermekeknek és felnőtteknek egyaránt.

10. Az író nő leleplezése

A boszorkányságról írja W.J.Ouweneel:

*„Ma vannak, akik feladják keresztyénségüket, és térben keletre fordulnak, időben pedig a múltba. Milyen kétségbeesés ragadhatta meg azokat az embereket, akik visszatérnek a régi, a keresztyénség előtti pogány vallásokhoz, amelyeket itt Nyugaton gyakoroltak? Az angliai Stonehenge-nél pl. újra bevezették a kelta bálványimádást. Ez a vallás a felszín alatt tulajdonképpen mindig is megmaradt a boszorkánymozgalomban, még ha sok téves nézet terjedt is el vele kapcsolatban. Ennek ellenére, mindig is voltak igazi boszorkányok, és ma is terjed ez a mozgalom, **kiváltképpen angol nyelvterületen.**”⁷⁷*

A második kötetben Ron, Harry barátja figyelmezteti őt, hogy ne olvasson bele egy ismeretlen naplóba, mert **vannak nagyon is veszélyes könyvek.** „Bathben, egy vén boszorkánynak pedig volt egy olyan könyve, amit **nem lehetett letenni!**” (II/218)

Ez az idézett megállapítás, nagyon illik az író nő saját könyveire.

11. Kitekintés

Bizony működnek ilyen erők ma is. Ausztráliában az egyházi iskolák már korábban azt ajánlották diákjaiknak, hogy ne nézzék meg a filmet, most pedig egy parlamenti képviselő – egy tiszteletes – szólalt fel ellene. „Fred Nile atya azt állítja, hogy a boszorkányok a Potter-lázat kihasználva toboroznak újoncokat, s ezáltal fennáll a veszély, hogy a pogányság új korszaka következik. A tiszteletes párhuzamot vél felfedezni a Brisbane-ben nemrég rendezett nemzetközi

⁷⁶ <http://forum.index.hu/forum.cgi?a=t&t=9030298&uq=374>

⁷⁷ W. J. Ouweneel: Okkultizmus és keleti misztika. Primo Kiadó, Bp., 1991

boszorkánykonferencia és a film bemutatója között. Szerinte a bűbájoskodók direkt a premier időpontjához igazították a rendezvény megtartását.”⁷⁸

Szintén az interneten volt olvasható, hogy „Amerikában a konzervatív keresztyének úgy vélik, hogy a regényben és a filmben ábrázolt mágia és boszorkányság bűnre csábítja a serdülteket. Richard Abanes nevű keresztyén aktivista szabályos kampányt indított, amelyben a *Harry Potter and the Bible: The Menace Behind the Magic* (H.P. és a Biblia: Gonoszság a varázslat mögött) című könyvét terjeszti.”⁷⁹

12. *Mit tegyünk?*

Legyünk kiáltó szó a pusztában! Ne hallgassunk, amikor szólnunk kell!

Legyünk hitvalló keresztyének: beszédünkkel és cselekedeteinkkel Krisztusról tegyünk bizonyosságot. Szeressük gyermekeinket, és azokat, akiket tanítunk. (Talán közhelyként hangzanak az előbbi szavak, de milyenek ismerik meg Istent a gyermekek általunk? Olyannak, akire érdemes odafigyelni, aki élő Lélek, erős és hatalmas Úr? Helyes Isten-képük van?) Világítsunk ott, ahová állított minket az Úr, abban a hitben, hogy a **„mi Istenünk hatalmasabb a fáraó minden mágusánál”!**

Beszélgjünk saját gyermekeinkkel, miről is szólnak ezek a könyvek és mi a véleményünk, Isten véleménye róluk. Pl. „Mi azért nem olvassuk el a könyveket és nézzük meg a filmet, mert tele van olyan dolgokkal, amelyekre Isten azt mondja, hogy bűn, utálatos. Ő tudja, hogy miért nem válik a javunkra, ha ezekkel foglalkozunk, hiszen Ő ismer minket a legjobban. Mi szeretnénk ebben Atyánknak engedelmessé válni.” Felolvashatjuk nekik a 2. pontban említett ígéresezeteket, hogy lássák és hallják, ez valóban benne van a Bibliában.

Annak, aki még nem olvasta, ***ne ajánljuk,*** sőt mondjuk el, miért veszélyes! S aki már olvasta? Beszéljünk el vele a könyvről. Kérdezzük meg, voltak-e félelmei ezzel kapcsolatban? Imádságos szívvel magyarázzuk el mindazt, amit mi is megértettünk és Isten Lelke a szívünkre helyezett.

A kísértés naponta ott lebeg gyermekeink előtt, készüljünk fel rá, hisz hamarosan megjelenik az 5. kötet, majd a következő film. Majd egy újabb könyv, s egy újabb film... Meg fogják a gyerekektől kérdezni a társaik: „*Te olvastad már a következő kötetet? Még az elsőt sem? Megnézted legalább a filmet? Olyan nyerő! Nem tudod, miből maradsz ki!*” A követendő divat, elvárás, nyájszellem, lemaradni nem akarás nagy próba lehet gyermekeink számára. Ráadásul érdekes és izgalmas is! Vajon ki tudják-e állni, hogy ne olvassák el vagy ne nézzék meg?

„Egyébként testvéreim, ami igaz, ami tisztességes, ami igazságos, ami tiszta, ami szeretetreméltó, ami jóhírű, ha valami nemes és dicséretes, azt vegyétek figyelembe!” (Fil 4,8) Amilyen gondolatokon jár az eszünk, amelyeket beengedünk az agyunkba, általában meghatározzák érzelmeinket és vágyainkat, irányítják a cselekedeteinket. Ezért nem mindegy, hogy mit olvasunk, mit nézünk meg!

A fenti igei szempontok vezéreljenek minket, s ennek alapján vásároljunk könyveket, ajándékokat gyermekeinknek! Szeressük őket és foglalkozzunk velük korosztályuknak megfelelően, de Istennek tetszően!

Írásommal elsősorban azoknak szerettem volna segítséget nyújtani, akiknek a Biblia, Isten Igéje az egyetlen hiteles zsinórmérték (2Tim 3,15–17). Imádkozzunk, hogy Isten Lelke legyen az, aki minket meggyőz és eligazít ebben a látható és láthatatlan világban egyaránt! Ne felejtjük el, Jézus mondta: ***„Nekem adatott minden hatalom mennyen és földön. Menjetek el tehát, tegyetek tanítvánná minden népeket, ...”*** (Mt 28,18–19.)

⁷⁸ <http://www.intercom.hu/hir.php?id=3890>

⁷⁹ <http://www.intercom.hu/hir.php?id=3753>